ATEITIS

Nr. 3-4 1931

MĖNESINIS MOKSLEIVIŲ ŽURNALAS

TURINYS

Psl.

„Ateitis“ ateitin 129
Nuženk nuo kryžiaus. *Petras Karuža* 131
* * * *Rainer Maria Rilke* 131
Gyvenimo smulkmenos 132
„Ateities“ praeitį atsiminus. *A. Jakštas* 135
Namas užkaltais langais. *Nelė Mazalaitė* 143
Esu katalikas. *Kun. M. Krupavičius* 152
Pagunda. *K. Grigaitytė* 158
Du sonetai apie ateinančias dienas. * * * 159
Iš ciklo „Tavų kelionių psalmės“. *Pr. Naujokaitis* 160
Kelkis, Jeruzale! *A. Maceina* 161
Kristus ir genijai. *Vysk. Bougaud* 167
Du amžiai. *A. Vaičiulaitis* 173
Sielos gelmių šaukiant. *K. Barauskas* 179
Gyvenimo menas. *Willibald Lauck S. J.* 182
Klajūnas. *Stasys Žemaitis* 187
Jei ir šimtą kartų... *Stasius Būdavas* 187
Menininko laisvė. *J. Senkus* 188
Legenda. *Paul Keller* 193
Krikščioniškojo solidarizmo bruožai. *Dr. J. Vaišnora* 197
A. Jakštas kritikas. *Vl. Kulbokas* 202
Vendejos išgriovimas. *M. R.* 206
Dostojevskio reikšmė. *Vladimir Fozner.* 209
Kai katės nėra. *J. Gustas S. S.* 212
Rašomieji darbai. *Vk. Šk.* 215
Apžvalga 219
Mūsų veikimas 221
Moksleivio knygynėlis 223

Viršelį piešė dail. *A. Šepetys.* Viršelio iliustracija dailininko *Guido Reni.*

„ATEITIES“ | Redakcija Kaunas, Aukštaičių g-vė 21, arba Laisv. al. 3; Adm-ja Laisvės al. 3. Tel. 26-76

51 knygą (įvairių «**Sakalo**» ir «**Žinijos**» bendrovių leidinių 225 lt. sumai) galės gauti kiekvienas metinis apsimokėjęs **„Židinio“** prenumeratorius 1931 metais, už pusę nominalės kainos, t. y. su 50% nuolaidos

Kas nori turėti gerą žurnalą ir pasinaudoti šitomis lengvatomis, tepaskuba užsisakyti 1931 metams **„Židinį“.**

Knygų sąrašas ištisai išspausdintas š. m. «Židinio» 1 Nr.

Adr. **„Židinys“, Kaunas, Laisvės Al. 3.**

Prenum. kaina: met. 35 lt., pusm. 20 lt.; pradž. mokyklų mokytojams: met. 30 lt., pusm. 15 lt. Užsieny: met. 45 lt., pusm. 25 lt. Moksleiviams: metams 25 lt., pusm 15 lt.

ATEITIS

Mėnesinis moksleivių žurnalas

Ateitis priklauso jauniesiems

1911 — 1931 m.

„Ateitis" ateitin

Pagrįsta katalikiškais ir lietuviškais pamatais, „Ateitis" jau nuo pačių pirmųjų savo gyvenimo dienų pasidarė nelygstamojo idealo skelbėja ir todėl nuolat besiveržianti į ateitį. Nelygstamasis idealas, kurį „Ateitis" pasirinko savo objektu, yra amžinas reikalavimas ir nuolatinis kvietimas ne į ramybę, bet į kovą, ne į pasilsį, bet į darbą, ne į sustojimą, bet į nepavargstantį žengimą priekin. Prigimtajame mūsų gyvenime jis realizuojamas vos tik iš dalies, bet tuo pačiu jis žadina savo skelbėjuose naują nepasitenkinimą, naują užsimojimą ir naują pastangą bei veiksmą, kurių eilė siekia pačios begalybės. Visiškas tojo idealo įkūnijimas glūdi visados ateityj, ir todėl jojo skelbėjai visados yra **ateities** žmonės; ne **praeities,** kuriai visi keliai jau uždaryti ir kuri tvylo sustingusi, lyg stiklo jūra; ne **dabarties,** kuri pasitenkina įgytomis vertybėmis ir tuo pačiu pradeda garbinti labai negarbintinus dalykus, įpuola į neveiklumą ir miršta. Jie yra **ateities** žmonės. Jų laikraštis — **ateities** laikraštis. „Ateitis" ateitin!

Tai nėra nerealios svajonės, nes išeinamasis punktas **ateities darbams** visados yra **dabarties reikalai.** Todėl „Ateitis" niekados neatitrūksta nuo gyvenimo. Prieš 20 metų ypatingi reikalai — iš vienos pusės reakcija prieš plintantį ateizmą, iš antros — tautinės sąmonės ugdymas — pašaukė ją gyvenimam. Po 20 metų tie patys reikalai tik gal kitokioj formoj — reakcija prieš plintantį liberalizmą ir šovinizmą — duoda jai stiprybės gyventi. Kova tarp išganymo ir prapultie, tarp šviesos ir tamsos, tarp Kristaus ir antikristaus visados buvo ir bus, nes tai yra kova tarp gėrio ir blogio. Keičiasi josios forma ir metodai, bet esmė visados ta pati: arba laimėti žmoniją Dievui arba šėtonui. „Ateitis", pasirinkusi Kristų savo Vadu ir Kryžių savo Ginklu, visuomet stovi tosios kovos viduryj ir yra puolama — arba kritika, arba visišku ignoravimu, žiūrint ko

labiau reikalauja laiko taktika. Taip buvo nuo pat pirmųjų jos pasirodymo dienų, taip yra dabar, taip bus ir toliau.

Be to nepaisydama ji šiuo numeriu užbaigia **dvidešimtuosius** ir pradeda **dvidešimt pirmuosius** savo gyvenimo metus. Savyje tai yra mažutis laiko tarpas, bet mūsų sąlygoms jis gana charakteringas; charakteringas dar ir tuo, kad jame įvyko begalinės reikšmės permainų taip mūsų tautoje, taip visoje žmonijoj. Moksliškasis ateizmas jau galutinai sutriuškintas, mūsų tauta nepriklausoma. Atrodo, kad ir „Ateitis" jau nebe aktuali. Bet paskutinių metų patyrimas parodė, kad josios aktualumas ir reikalingumas dar padidėjo. O kaip su programa? Kokia ji buvo prieš 20 metų?

Omnia instaurare in Christo!

Kokia ji bus ateinantiems 20 metų?

Omnia instaurare in Christo!

Nelygstamasis idealas yra amžinas.

Džiaugiamės, kad „Ateities" sukaktuvių minėjimas supuola su Kristaus Prisikėlimo minėjimu ir kad šiems abiems įvykiams galima paskirti tą patį sąsiuvinį. Kristaus Prisikėlimo šventėmis „Ateitis" įžengia į naują savo gyvenimo laikotarpį. Sukaktuvių drabužiais pasipuošus, ji prisijungia prie Kristaus triumfo ir Jo pergalei pagarbinti ji aukoja savo 20 metų darbus. Iš prisikėlusio Kristaus ji nieko daugiau neprašo, kaip

palaiminimo ateičiai.

Iš savo pusės „Ateitis" pasižada prisikėlusio ir garbingai viešpataujančio Kristaus triumfą plėsti besimokančios jaunuomenės širdyje, uždegti ją Kristaus meile, kad josios skaitytojų būrelis taptų tikrai ištikimais Jojo mokiniais. Eisime atnaujinti žemės veidą!

Dėl šitokio nuolatinio „Ateities" veržimosi į ateitį ir sukaktuvių minėjimo pobūdis yra kiek kitoks, negu paprastai. Mes atsisakome nuo istorinių apžvalgų, pasiimdami iš jų tik tai, kas ir dabar dar tebėra aktualu. Juk dar ne laikas džiaugtis praeitais laimėjimais. Vietoj to mes kiek labiau užakcentavome **Krikščioniškojo gyvenimo idėją**, paskirdami tam reikalui keletą straipsnių, gvildenančių ją įvairiose gyvenimo srityse. Krikščionybės principais persunkti dabartinės jaunuomenės gyvenimą, mes laikome **ypatingu** savo uždaviniu. Jojo vykdyme mes matome savo pašaukimą ir savo pasiteisinimą taip Dievo, taip Tėvynės akivaizdoj.

Petras Karuža

Nuženk nuo kryžiaus

O Viešpatie! Kuris mirei ant juodo kryžiaus
Ir žemę apšlakstei krauju raudonu.
Ar nematai, kaip nuodėmių klaikiam tvane paskendę žmonės,
Ar negirdi kurčių burnojimo aidų, klyksmų malonės,
Kad amžiais kyboti ten vienas pasiryžęs?

Juk mūsų žemėj naktis baisi vėl šmėkšo
Ir niekur nematyt šviesiosios saulės.
Judos ir fariziejai vėl Tavęs, Kristau, ieško,
Tavuosius mokinius kryžiuoja vėl pasaulis.

Paminklai Venus garbei aikštėse ir bulvaruose rymo,
O salėse egzotiškas staugimas džazbando.
Ieškodamas šėtono degančioj monetoj pritarimo,
Čia brolis broliui ašmenis galanda.

Pilkųjų ūkanų tamsoj Aurora, rods, pavirstum
Ir šviestum klystantiems miglotą kelią.
Tačiau kaž ko drebi dėl Dievo aklo piršto,
Nors dūšią nuolatos taip gelia, gelia...

Be Tavęs, Viešpatie, mes esam tiktai dulkės
Pasėtos viesulų po margą svietą,
Kurių žydėjimo dienos taip smulkios.
— Mes laukiame žvaigždžių stebuklo kaip žadėta:
O Viešpatie, nuženk nuo kryžiaus!

Rainer Maria Rilke

*
* *

Ateini ir grįžti, duris
Praverdams be aido, ramus:
Esi Tu tyliausias, kuris
Aplankai tyliuosius namus.

Mes galim matyti Kūrėją
Su didžiu paveikslu Tavu,
Tada, kai vaizdai jo gražėja,
Aplieti Šešėliu melsvu.

Dažnai, kai mintyse man stoji,
Išsklydęs būtybėj esi;
Ir skrieji kaip paukštė šviesioji,
O aš — tiktai giria tamsi.

Vertė *A. Tyruolis*

Gyvenimo smulkmenos

1911 — 1931 m.

Šiemet „Ateities“ sukaktuvės. Ji, stojusi darban prieš karą, per 20 m. daug yra nuveikusi, laimėjusi. Jos skaidrus, žavėjantis vardas ne tik istorijos lapuose minėtinas, bet jau tautos širdy gyvena, vis labiau spinduliuodamas. Mein Vaterland! Mein Vaterland! kannst ruhig sein, stark no tėvyne, mano tėvyne, gali būti rami, nes stipras ir ištikimas Reinas tave saugo. „Ateitis“, kuri saugo Lietuvos tikėjimą į tikrąjį Dievą, dorą, mokslą ir tautybę, yra pastovesnis Tėvynės sargas, negu vokiečių Reinas.

1911 m. apie rugsėjo mėnesį Petrapilio Akademijos prof. Būčys Kaune Blaivininkų salėje laikė religinio turinio paskaitas. Sutraukė daug klausytojų ir iš provincijos. Teko ir man būti. Džiaugiaus, matydamas salėje daug moksleivių. Sužinojau, kad daugumas tų moksleivių yra ateitininkai. Patyręs apie juos iš a. a. p. Stanelytės, „Saulės“ seminarijėlės mokytojos ir iš Ateitininkų pirmininko K. Bizausko, kas jie tie ateitininkai; tai šviesios ateities kurėjai, kurie laikydamies šūkio „Viską atnaujinti Kristuje“, gyvena tikslu: Dievas, tėvynė, dora ir mokslas.

Tuojau po paskaitos būsiąs Ateitininkų susirinkimas, tik ne visi galėsią dalyvauti. Gavau ir aš, kaip svečias, kvietimą dalyvauti. Tiesa, aš, mat, pasižadėjau parašyti himną, jeigu gausiu pamatyti jų darbus. Ėjome, išsiskirstę po du, į p. Garalevičiaus namus, a. a. kan. Aleknos butan. Šeimininko nebuvo namie. Priėmė mus p. Mykolas Antanaitis, „Saulės“ pradž. mok. mokytojas, kurio žinioj matėsi kriaušių pintinė. Ir p. vice-šeimininkas ir jo kriaušės visus žavėjo. Be to, keli moksleiviai turėjo mandalinas ir balalaikas. Greit atsirado prezidiumas. Pirmininkaujančio labai graži, entuziastiška prakalba. „Gražiausios rūšies žydinčios gėlės spigliuotuose keruose. Per skausmus į garbę. Per aspera ad astra! Mūsų keliai — Golgotos keliai; bet po Golgotos šviesi Rezurekcija. Kurkime laužą, kad Lietuvai būtų šviesu ir nešalta... Uždekime jaunimą, tegu jis dieną naktį šviečia...!“

Pranešimuose geros žinios iš užsieniuose esančių studentų ateitininkų veikimo, iš Petrapilio, iš Maskvos. Aš tik pirmą kartą apie tai nugirdau. Nutarta dažniau susirinkti. Butus duosią ir kun. Marma, kun. Dogelis ir dar kaž kas, nepamenu...

Pagaliau vice-šeimininkas siūlo baigti susirinkimą. Jam rūpėjo svečiai pavaišinti kriaušėmis. Kelios minutės, pintinė tuščia. Po žodelį pasitarę, visi, žvalgų padrąsinti, kad nesimato sargybinių, pasipylė į gatvę.

Ėjau į namus sužavėtas. Prisiminė pranašas, kuris sakė, kad jaunimas matysias regėjimus. Tikrai ateitininkai matė ateity kaž ką gražaus, girdėjo gražius aidus, nujautė laimingus laikus... Žodžiu, gyveno šviesios ateities laikais... Himnui siužetas negalėjo būti kitas, kaip tik jų pačių širdy degantys idealai:

„Kas gi ten aukso spindulius beria,
Kuo taip nušvito rytai ateities?!...“

A. Žalvarnis.

(„Panevėžio Balsas“ 5 (361) nr.)

Tėvai ir vaikai

Šiandie pirmą kartą buvau pas savo kapelioną. Jaučiu, kad tai yra svarbus atsilankymas. Buvo taip. Po pietų motina trūsė virtuvėje, tėvas išėjo savais reikalais, o Juliukė su Pauliuku tarp savęs ginčijosi ir pešėsi. Kai man triukšmas jau per daug įgriso, aš liepiau jiems sučiaupti savo snukius. Deja, vietoj jų — aš gavau barti.

„Nesirūpink mažesniais! Dėl tavęs jie negali nė pasijudinti. Verčiau skaityk arba eik ką nors padirbėti!“ — „Bet, mama, kodėl mane vis bari, kad mažieji yra blogi!“ — Jokių „bet“! Dar atsišnekėsi! — ir gavau gerą antausį. Manyje kilo piktumas, ir aš išbėgau iš namų. Čia manęs nieks nesupranta. Tėvas vis neturi laiko, o motina laiko mane vis dar mažu, mane — šeštaklasį!

Rodos lankyčiau dar tik pradžios mokyklą.

Mano širdis buvo pilna kartumo. Išėjęs į gatvę, atsiminiau kapeliono žodžius: „Jei jus kas slėgtų, jaunieji, ateikite pas mane!“ Gerai, rodos, jau užtektinai esu prislėgtas. Todėl nutariau pabandyti. Kapelioną radau apsikrovusį knygomis. Jis mane pasisodino prie rašomojo stalelio ir paklausė reikalo. Iš karto buvo baisiai nedrąsu, bet malonūs jo žodžiai mane suramino, ir papasakojau jam visą savo skausmą.

„Klausyk, drauge, tu jau esi didelis, ir norėčiau su tavim atvirai šiuo reikalu pakalbėti. Tau rodos, kad tik su tavim vienu taip apsieinama. Bet aš nuolat girdžiu nusiskundimų iš daugelio jaunuolių, kad jų namuose niekas nesupranta, kad šeimoje jie ištisus mėnesius gyvena lyg svetimi. Tavo tėvams, mano mielas, atsitiko taip, kaip ir kitiems suaugusiems. Jie užmiršo, koki jie patys buvo brendimo amžiuje; jie jau nebežino, kokias audras ir sukrėtimus turi pergyventi kiekvienas jaunuolis tarp 14 ir 18 metų. Tu turi idealų, kurie jiems nei šilti nei šalti. Kasdieniški rūpesčiai juos visiškai apsupa, ir jie neturi laiko tave suprasti. Bet tai anaiptol nepareina iš blogos valios. Tai tik amžiaus skirtumo pasėka. Reikia ir tėvus suprasti. O kodėl galop nepažaisti su mažesniais savo broliukais. „Pažaisti? Man šeštaklasiui!“ Tik nebijok! Pabandyk truputį nusileisti ir prisitaikinti prie mažesnių. Tavo autoritetas nuo to nė kiek nenukentės. Tuo tarpu tėvams labai padėsi. Kas tau atrodo šalta, yra tik gyvenimo rimtumas. — O antausis? — pasakysi. Taip, antausiais negalima auklėti šeštaklasių. Čia tavo tiesa. Bet žiūrėk, ir čia turi elgtis vyriškai. Ir tokiais atvejais neturi būti nemandagus ir žiaurus. Juo būsi malonesnis, juo greičiau namiškiai pastebės, jog jie suklydo. Atsimink tik Išganytoją. Kai jam tarnas sudavė per veidą, jis tiek tepasakė: „Jei netiesą pasakiau, įrodyk, kad tai netiesa; jei gi tiesą, kam mane muši!“

Tolimesnių kapeliono žodžių beveik negirdėjau. Jaučiau kad nuo dabar aš pradedu kitaip galvoti ir elgtis.

Tihamer Toth.

(Iš jo knygos „Religion des jungen Menschen“)

Protingas darbas vienumoje

Genijus nėra kas kita kaip nuolatinė kantrybė, bet kantrybė organizuota ir išmintinga. Jei kūrybai nereikalinga genialumo, tuo mažiau reikalinga pilnos laisvės, nes ši turi savo vylius, kurių išvengti žymiai pagelbės kietos pareigos. Verčiamas žmogus labiau susitelks, išmoks branginti laiką, didžiausiu užsidegimu paskęs jisai tose retose valandose, kada, atlikus pareigas, grįžtama pagyventi su savo idealu, kada, išpildžius priverstiną karčios gyvenimo būtenybės užkrautą darbą, džiaugiamasi laisvai pasirinktuoju. Tas pat tinka pasakyti apie darbininką atsiskyrėlį, kuriam nėra daug protinių išteklių (turtų medžiagine prasme — knygų) nė žadinančios — stimuliuojančios draugystės, užmestas kuriam nors tolimam provincijos kampelyje, kame jis rodosi pasmerktas vysti, būdamas ištremtas toli nuo turtingų bibliotekų, nuo garsingų paskaitų, nuo vibruojančios, kaip styga, publikos — darbininką gyvenantį tik savimi tegalintį pasitikėti ir tik iš savo asmenybės gelmių semtis veik viską. — O tegu nė šis juo labiau nenusimena. Gyvai liepsnojanti širdis nors ir tyruose gyventų, turi daugiau pasisekimo, negu mažas Lotynų kvartalo peniukšlėlis, kuris blogai naudojasi jam suteiktomis galimybėmis.

Visų svarbiausia — giliai norėti: norėti kuo nors tapti, ko nors siekti; jau tuo pačiu būti savo idealo pašvęstu. Visa kita ateina savaime. Knygų esama visur ir jų tik mažas skaičius tėra būtinai reikalingas. Draugystė, žadiną akstinai randami atsiskyrimo — vienumos dvasioje: didžiosios dvasios ten visada yra ir didieji amžiai liepsnojančią širdį traukte traukia į save. Paskaitos...: tie, kuriems jos lengvai prieinamos, jei jie reikalui esant nepajėgia be jų apsieiti, jomis blogai tesinaudoja. Dėl publikos gi, jei ši kai

kada ir paakina, dažniausiai tik sudrumsčia, išblaško ir už dvejetą gražių, kuriuos rasi gatvėj, lengvai gali visą turtą palydėti. Daug yra vertingesnė aistringoji vienuma, kame kiekvienas grūdas šimtąji atneša, kiekvienas saulės spindulys rudeningai nuauksina.

H. D. Sertillanges

Kiek kaštuoja laikas

Anglai turi visiems žinomą patarlę. „Time is money" — laikas pinigai. Bet laikas yra daugiau, negu pinigai. Laikas yra medžiaga, iš kurios jaunas žmogus dirba savo gyvenimą, savo ateitį. Matant bibliotekose milžiniškus šv. Augustino, šv. Bonaventūros, šv. Tomo Akviniečio ir kitų veikalus taip ir noris paklausti, iš kur šitie žmonės ėmė laiko tiekai knygų parašyti? Visa paslaptis ta, kad jie mokėjo nepraleisti nė vienos minutės veltui. Ir nuostabu, kad geriausius veikalus, geriausius kūrinius sukuria kaip tik tie, kurie neturi laiko, kurie apversti tūkstančiais darbų ir rūpesčių. Jie moka laiką branginti.

Kiek tad kaštuoja laikas? 20 minučių — 12 milijonų dolerių. Taip? Tikrai taip! Tarp Naujorko ir Buffalo einąs traukinys pirmiau turėjo aplenkti Tuckhanock'o slėnį. Amerikiečiai per tą slėnį padarė pylimą ir gelžkelį pravedė tiesiog. Tas darbas jiems kaštavo 12 mil. dolerių, o kelias sutrumpėjo tik 20 minučių.

Vynuogių kekė

Vieną dieną kaž kas pasibeldė į atsiskyrėlio Makarijaus celės duris. „Tėve", — kalbėjo atėjęs ūkininkas, — „aš atnešiau tau gražią vynuogių kekę. Imk ją ir atgaivink pavargusį savo kūną". Makarijus padėkojo už dovaną ir palaimino atnešusį. Bet pažiūrėjęs į gražią kekę, pagalvojo: „Ar tik ji nebus reikalingesnė anam pasenusiam atsiskyrėliui, kuris gyvena netoli manęs". Ir ėmęs nunešė kekę seneliui. Šis priėmė, padėkojo, bet, išėjus Makarijui, pradėjo mąstyti: „Kaip labai ši kekė praverstų sergančiam broliui Nazarijui". Ir nunešė ją broliui. Bet Nazarijus nenorėjo apie ją nė girdėti. „Kaip galėčiau ją valgyti? Mano Išganytojui buvo duota tulžies gerti. Aš gi noriu būti jo mokinys!" — Ir taip keliavo kekė iš vienos celės į kitą, kol galop vėl grįžo pas Makarijų. Apsiverkė senelis, patyręs kokių susivaldančių žmonių aplink jį gyvenama.

Gaidžio paveikslas

Vienas turtingas pirklys prašęs tapytoją nupiešti jam gaidį. Bet puikų gaidį. Dailininkas sutiko. Praėjo trys metai, bet apie paveikslą nė žodžio. Pritrūkęs kantrybės, eina pirklys pas dailininką. Tapytojas paprašo pirklį sėstis, o pats imasi darbo. Po 15 minučių paveikslas baigtas. Tai buvo tikrai meistrškas kūrinys. Pirklys apsidžiaugė. „Kiek visa tai kaštuos?" — „Penketa tūkstančių litų!" — „Penketą tūkstančių?". — „Taip, penketą!" — „Už penkiolikos minučių darbą penketą tūkstančių!" — „Klausyk tamsta! — pasakė dailininkas. — Šis paveikslas yra trėjų metų darbo vaisius. Štai krūvos popierų, kurias suvartojau, piešdamas tamstos prašytą gaidį. Ir tik ilgų metų darbu įgudau tokį paveikslą pagaminti. Todėl ir atlyginimas turi atatikti prisirengimo ilgį". Pirklys suprato ir pinigus sumokėjo.

Mūsų laikrodis vėluoja

Mokinys šoka iš lovos. „A, jau netoli aštuonios! Kur matematikos sąsiuvinis! Petrai, tu vakar turėjai mano trintuką. Duok greičiau! Rašalo maža! E, užteks! Greičiau mokyklon!" — „Tai nė nepapusryčiausi?" — klausia šeimininkė. — „Nėr laiko!" Užduseęs skuba mokyklon — ir pavėluoja. Mokytojas: „Kodėl pasivėlinai?" — „Pone mokytojau, mūsų laikrodis vėluoja!" — Mokytojas šypsosi ir liepia sėsti.

Taip elgiasi nevienas moksleivis. Tokiems pravartu atsiminti, ką syki Vašingtonas, buvęs Amerikos prezidentas, pasakė savo sekretoriui, bandžiusiam tokiu pat būdu pasiteisinti: „Arba tamsta pasiieškok kitą laikrodį, arba aš pasiieškosiu kitą sekretorių".

A. Jakštas,
buvęs „Ateities“ redaktorius

„Ateities“ praeitį atsiminus

Kai prieš 20 metų „Ateitis“ pasirodė, ji neturėjo nieko, kuo būt galėjus pasigirti, ji, galima pasakyti, tebuvo vien **gryna ateitis**. Šiandieną, ačiū Dievui, jau kas kita: ji turi ir savo **praeitį**, skaisčią, dailią, idealų spinduliais nušviestą, kilniais darbais apvainikuotą. Negėda jon pažvelgti, yra kuo, prisiminus, pasigerėti.

Užvis pažymėtinas pats „Ateities“ pasirodymo laikas: vasaris mėnuo 1911 metų. Jis yra tikrai istoriškas, nes nuo jo mūsų moksleiviai katalikai galėjo sau tarti: „Štai ir mes turim jau **savo laikraštį**, kuriame galėsime aiškinti savo pažiūras į pasaulį, ginti savo idealus, kalbėti apie savo reikalus ir uždavinius“.

Vienas svarbiausių „Ateities“ uždavinių buvo — auklėti lietuvius moksleivius **tautiškai** ir **katalikiškai**, mokyti juos tarnauti Dievui ir Tėvynei. Šį savo uždavinį „Ateitis“ stropiai vykdė, kaip tai pigiai galima įsitikint, atydžiai patyrinėjus jos turinį. Tokie pav. programiniai straipsniai, kaip Pr. D. „Trys pamatiniai klausimai“ praverstų kekvienam naujam ateitininkui dar ir šiandieną paskaičius.

Nuo pat savo atsiradimo „Ateitis“ buvo pilna aktualumo. Ji dirbo ir gyvavo. To jos gyvavimo galima pažymėti du etapu: **priklausomąjį** ir **nepriklausomąjį**. Nepriklausomybės laikotarpį ji gyvena dabar, nes eina, kaipo savitas, atskiras laikraštis. Pradžioje ji buvo priklausoma nes yra ėjus kaipo mano leidžiamosios „Draugijos“ **priedas**. Dėliai to man ir teko garbė būti pirmuoju atsakomuoju „Ateities“ redaktorium.

Pats jos redagavimo darbas man buvo visai nesunkus, nes jauni mano bendradarbiai (Pr.Dovydaitis, a. a. V. Endziulaitis, K. Bizauskas. Putinas ir daugybė kitų) paskirtu laiku pristatydavo man užtektinai spaudai prirengtų rankraščių; man belikdavo tik peržiūrėti, be nėra juose kokių klaidų prieš ortodoksiją ir išvesti korektūrą. Kiek prisimenu, tų klaidų beveik nepasitaikydavo.

Darbas ėjo sklandžiai: jauni „Ateities“ rašytojai krutėjo, kaip bitės: vieni gamindavo rimtesnių įvedamųjų straipsnių, kiti — poezijos ir beletristikos dalykų, treti siųsdavo korespondencijų apie ateitininkų veikimą įvairiose vidurinėse ir aukštose mokyklose, ketvirti rašinėjo naujų knygų recenzijas. Todėl man pačiam beveik nieko netekdavo pridėti.

Nuo 6 — 7 n-rio „Ateities“ programa buvo padidinta dar nauju — **folkloro skyrium**. Jis buvo pavadintas: „Mūsų tautinės kūrybos Žiedai“. Ten buvo dedamos ateitininkų surinktos liau-

dies dainos, raudos, pasakos, patarlės, mįslės, burtai, prietarai. Jei kitos „Ateities“ programos dalys buvo daugiau ar mažiau **katalikiškos,** tai šis folkloro skyrius yra buvęs **par excellence tautiškas.**

Tačiau, kad ir nekalčiausis savo turiniu, jis buvo užtraukęs „Ateičiai“ skaudžią pabaudą ir man, kaipo atsakomajam jos redaktoriui, pagaminęs nemenko susikrimtimo. Štai istoriškos to nemalonaus incidento smulkmenos:

— Vienas ateitininkas žemaitis, beviešėdamas Pašilės par. Vašilėnų sodžiuje išgirdo Olesią Stonkaitę dainuojant seną, žemaitišką dainą. Daina pasirodė jam įdomi. Taigi surašes ją, jis ir atsiuntė „Ateičiai“. Kadangi ji ir man pačiam atrodė nepaprasta, tatai aš ir įdėdinau ją „Ateities“ 6 — 7 n-rio „Žieduosna“.

Tos dainos tekstas skambėjo šitaip: —

Mes penki broleliai — žaliojoj lankoj,
Rytą, porytą — karaliaus rankoj —
Gelžinius pančius — Unt kojų nera.
Švysus karaliau, — Turi razumą,
Kodėl nestojai — Unt pirmo dūmo.
— Kam aš pats stosiu — Unt pirmo dūmo,
Aš turiu vaiskelį — kaip perlą jūdą.
Kad mum's sustatė — Po du iš šalių,
Liepė atnešti — Lazdelių žalių,
Kad mumis plakė, — Žemė drebėjo,
Iš rankų kojų — Kraujas tekėjo.
Dėku, tatušiuk — Už baltą dūną,
Tu neregėsi — Mano kūną.
Dėku matušei — Už lingavimą,
Ale nematysi — Mano mirimo.
Dėkui seselei — Už nešiojimą,
Ale nematysi — Mano vežimo (suprask laidojant).
Dėkui broleliui — Už bėrą žirgą,
Ale nematysi — kad aš išjosiu...
Kad aš išjosiu. — Nebeparjosiu,
Reikės mun nuskęsti — Jūdoj marelėj.
Jūdoj marelėj — Jūds dumblelis,
Mano paklotėlis — Šaltas vandenėlis,
Mano apklotėlis — Šaltas vandenėlis,
Mano seserėlė — Marga lydakėlė.
— Kad mane arkliai — Po kojų dratavos,
Nei tėvas nei motin — Neišratavos.
Oi bėda, bėda — Bėda prie bėdos
Kaip reikės numirti — Be savo vieros.

Mano nelaimei anais laikais Kauno gubernatoriaus kanceliarijoj tarnavo vienas lietuvis valdininkas p. D. Jis rodė didelio palankumo rusų valdžiai ir nemėgo lietuvių katalikų judėjimo. Tam tai valdininkui gubernatoriaus ir buvo pavesta, šalia kitų lietuviškų laikraščių, skaityti taip pat ir „Ateitis“.

Radęs čia minėtąją dainą jis išvertė ją rusiškai ir pakišo savo šefui, dideliam rusifikatoriui Kauno gubernatoriui Griaze-

vui. Šis ilgai negalvodamas, rado irgi dainoj nedovanotiną caro įžeidimą, kurstymą prieš rusų kariuomenę — ir administratyviu būdu uždėjo man, kaipo „Ateities“ redaktoriui, 300 rublių pabaudos.

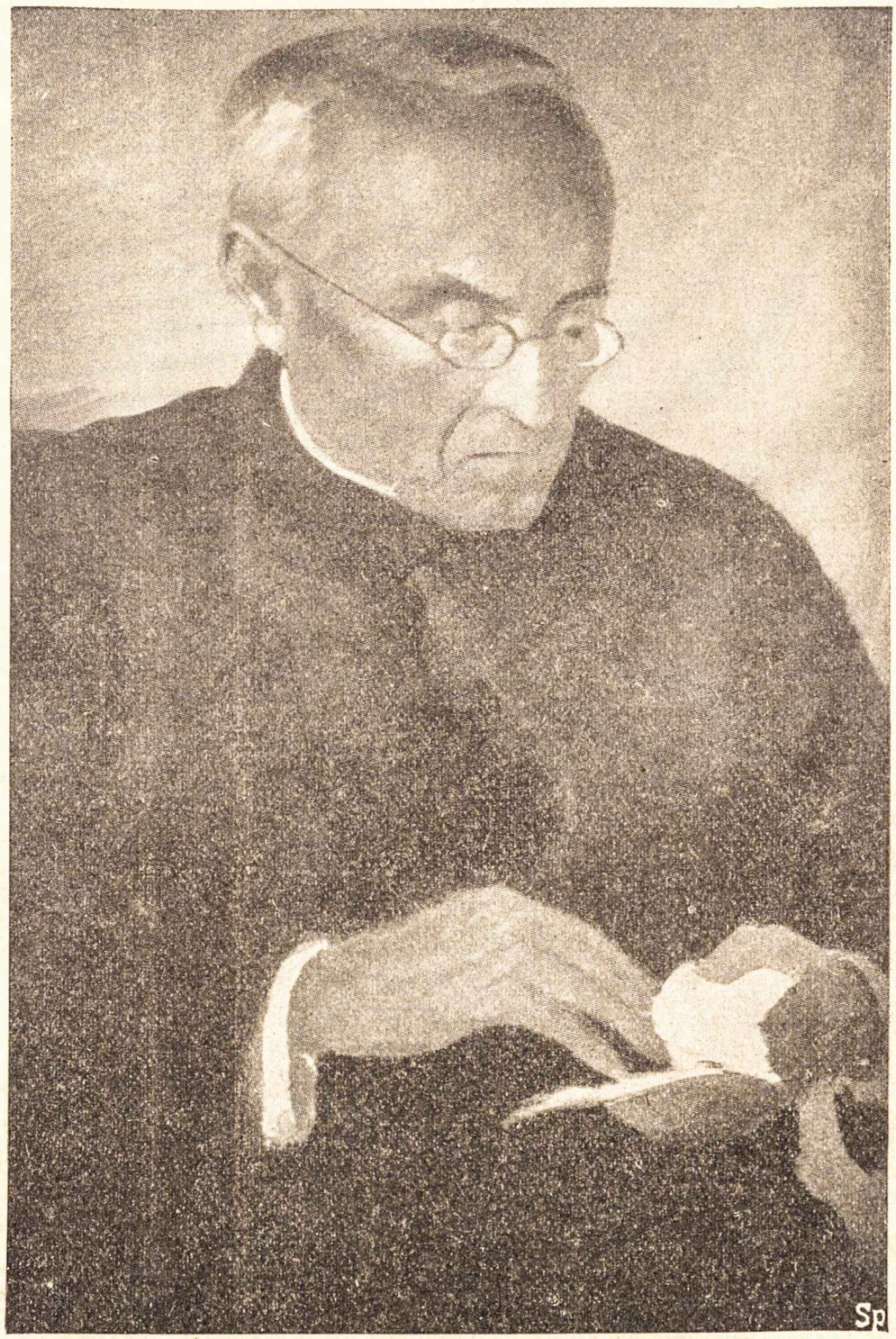

Prel. A. Dambrauskas-Jakštas,
buvęs «Ateities» redaktorius.

Bausmė buvo aiškiai neteisinga, todėl teko kreiptis į Vidaus Reikalų Ministerį, nurodinėti, kad inkriminuojamoji daina yra senų laikų liekana, kad ji atvaizduoja kareivių baudimą, Rusijoj seniai jau nebevartojamą, kad panašių dainų esama net

pačios rusų valdžios lėšomis išleistose lietuviškų dainų Juškos rinkiniuose, kaip tai galinti paliudyti pati Peterburgo Mokslų Akademija. Tuo remdamasis, aš ir prašiau, kad neteisingai uždėtoji man pabauda būtų nuimta.

Visą tą istoriją plačiai aprašęs, pasiunčiau dar ir prof. E. Volteriui, kurs tuomet yra buvęs Peterburgo Mokslų Akademijos bibliotekorius, prašydamas, kad jis painformuotų sau pažįstamus akademikus, jei Vidaus Reikalų Ministeris teiksis jų paklausti apie mano bylą.

Ačiū Dievui mano prašymas nenuėjo niekais. Bylą laimėjau, ir pinigai man buvo sugrąžinti.

Bet kiek man toji istorija yra pridariusi nemalonumų, kiek sugadinau kraujo, kiek sugaišinau brangaus laiko, biurokratui gubernatoriui tai, žinoma, buvo negalvoj. Jam buvo vien nemalonu, kad jis mano bylą iš Vidaus Reikalų Ministerio yra gavęs „per nosį". Todėl jis ir ieškojo progos, bene galės **teisėtai** prie manęs prikibti. Tų priekabių jis surado net dvi:

1) Vienam Kauno knygyne susekė „Ateitį" esant pardavinėjamą **skyrium be „Draugijos"**, kas tam tikru rusų spaudos įstatymų paragrafu buvo draudžiama;

2) Viename pačios „Draugijos" n-ry užtiko praleistą redakcijos adresą, kuo buvo taip pat nusidėta kitam tų pat rusų spaudos įstatymų paragrafui.

Remdamasis tuo Kauno gubernatorius 1914 m. pradžioje patraukė mane teisman, kaipo nesilaikantį rusų spaudos įstatymų.

Kadangi šios bylos pagrindas buvo grynai juridinis, tai aš ją vesti pavedžiau jaunam advokatui, p. Martynui Yčui, Jis, duok, Dieve, jam sveikatos, puikiai mane apgynė ir teismas mane išteisino.

Tuo būdu p. Griazevas ir antrą kartą prakišo. Gal būtų jis ir toliau besikabinęs prie manęs, bet netrukus iškilo Didysis karas, privertė jį patį, palikus Kauną, dangintis Rusijon.

Karui prasidėjus, man teko keltis Vilniun. Čia buvo sustatyti 1914 m. „Ateities" 9 — 12 n-ris ir 1915 m. 1 — 3 n-ris, bet atspausdinti jie buvo Kaune. Vokiečiams 1915 m. rudenį užėmus Vilnių, „Ateitis" turėjo nustoti ėjus.

Bet 1916 m., gyvenimui Lietuvoje šiek tiek nusistovėjus, aš bandžiau atgaivinti „Ateitį" ir „Draugiją" ir tam tikslui buvau balandžio 26 d. 1916 m. įteikęs Vokiečių valdžiai atitinkamą prašymą. Į tai tų pat metų gegužio 28 d. gavau paties Ludendorfo pasirašytą šitokį atsakymą:

„Dėliai cenzūros sunkenybių, „Draugija", kaipo storas laikraštis, leisti kol kas negalima, o „Ateitis", kaipo plonesnis, leidžiama, bet tik šiomis sąlygomis*).

1) Visi spaudai skirtieji rankraščiai turi pirma pereiti per karo cenzūrą.

2) Cenzūros praleistieji rankraščiai galima tuojau spausdinti, bet atspausdintieji lankai reikia dar kartą pristatyti cenzūrai perskaityti.

3) Cenzūros nutarimai lieka neatmainomi ir be apeliacijos.

Sąlygos buvo sunkios. Tačiau nesant kitos išeities, teko jas priimti, ir „Ateitis“ nuo 1916 m. liepos m. pradėjo eiti iš Kauno.

Nuo to laiko „Ateities“ redakcijai teko nuolat susirašinėti su vokiečių Kaune įsteigta „Pressestelle“, kur buvo sukoncentruota jų karo cenzūra. Toji cenzūra buvo labai kieta. Nė vieno gyvesnio patriotiško straipsnio, nė vieno paminėjimo net apie žmogaus teises nepraleisdavo.

Taigi sudaryti naują „Ateities“ n-rį būdavo nelengva. Daugelio straipsnių nepraleidus, tekdavo nesyk cenzūros padarytas spragas man pačiam užpildyti.

Ilgainiui iš tų susirašinėjimų su „Pressestelle“ susidarė gerokas popierių pundas. Aš jį įteikiau gerb. kan. J. Tumo įsteigtam „Rašliavos Muziejui“. Ten, kas norės, galės arčiau susipažinti su ta įdomia korespondencija.

Nuo 1916 m. „Ateitis“ mano redaguojama ėjo per visą vokiečių okupacijos laiką. Paskutinis jos n-ris buvo gruodžio m. 1918 metais.

Lietuvai atgavus nepriklausomybę, atsirado geresnės sąlygos lietuvių laikraščiams, tame skaičiuje „Ateičiai“. Todėl nuo 1919 m. galėjau „Ateities“ redagavmą perleisti naujiems jaunesniems spaudos darbininkams.

Dieve, jiems padėk tą katalikiškos moksleivijos organą, nuolat gerinant ir tobulinant, padaryti tokį, kad jis įstengtų patenkinti visus teisingus mūsų brangios ateitininkijos reikalavimus.

POEZIJA IR POETO TOBULUMAS

„Man rodos, kad tur ateiti laikas, kada vėl reikės būti šventam, norint būti poetu; kada įkvėpimas ir iš aukšto einąs daiktų pažinimas — daiktų, kuriuos protas nepajėgia apreikšti, bus reikšmingi tinkamai dailės pagarbai, įkvėpti žmonėms dailės, kuri iš tikro perilgai buvo iš pradžios veidmainė vaidintoja, paskui — ištvirkusi palaidūnė ir galop — politikos laikraštis“

A. MICKEVIČIUS.

---

*) ...bei der Schwierigkeit der Zensur solch umfangreichen Druckschriften Ihrem Wunche leider in vollen Umfange nicht entsprochen werden kann. Es soll jedoch „Ateitis“ als Schrift geringeren Umfanges unter folgenden Bedingungen zugelassen werden...

Kan. P. Dogelis

Ateitininkų organizacijos pasisekimo paslaptis

I. Idejos kilnumas

«Eikite, apsakinėkite Evangeliją visam sutvėrimui.»

Kristus savo dieviškojo mokslo skelbėjais pastatė apaštalus, pasiųsdamas juos į platų pasaulį skelbti jį visiems žmonėms. — *«Eikite...»*

Kristaus dieviškasis mokslas suskurdusiai ir šviesos ištroškusiai žmonijai tikrai buvo Gera Naujiena; Tą Naujieną priėmė visi: ir prasčiokai, ir mokyti, ir turtuoliai, ir beturčiai. Tik Kristaus dieviškame moksle buvo rasta tikras kelias, tikroji tiesa, tikras gyvenimas. Nes Kristus yra apie save ir apie savo mokslą taip pasakęs: «Aš esu kelias, tiesa ir gyvenimas.»

Ateitininkai pasirinko eiti Kristaus nurodytu keliu, ieškot tiesos, ją ginti ir pagal Kristaus mokslą ir Jojo tiesą savo gyvenimą tvarkyti. Jųjų šūkis: «Visa atnaujinti Kristuje».

Pirmas tad ir svarbiausias ateitininkų gyvenime elementas yra dieviškas. Tas pats, kursai buvo Kristaus duotas apaštalams. Tas pats, kuriuo pasiremdami apaštalai skelbė Evangeliją. Tas pats, kuriuo pasiremdama Bažnyčia veikia. Tas pats dieviškasis elementas, kurio pagalba Kristaus mokslo skelbėjai pergalėjo pasaulį.

Ateitininkai savo veikime kartu su dieviškąja pasiuntinybe atnaujinti visa Kristuje ankštais ryšiais riša tautinį grynai lietuvišką darbą, patys būdami gerais lietuviais ir Tėvynę Lietuvą po Dievo aukščiausiai už viską statydami.

Tai pirmoji ateitininkų organizacijos pasisekimo paslaptis. Jųjų pasirinkta gyvenimui du tvirčiausiu ir pastoviausiu pamatu: religinis — dieviškasis Kristaus mokslas, Katalikų bažnyčios skelbiamas, pilnoje savo galioje, ir tautinis patriotinis pamatas.

Ateitininkai, dirbdami per ištisus 20 savo gyvenimo metų, ant šitų tvirtų pamatų stovėdami, vedė ir veda Lietuvą Kristaus nurodytu keliu į šviesią ateitį ir nė kiek nenukrypdami nuo pirmykščių savo nusistatymų.

II. Konspiratyvus veikimas

Ateitininkai veikė slaptai. Tokios buvo gyvenimo sąlygos po rusais, kad kiekvienas jaunimo pasiryžimas ir savistovis veikimas buvo persekiojamas ir varžomas.

Slaptai veikdamas jaunuolis išstato save pavojun būti užkluptam ir nukentėti, — būti iš mokslo įstaigos pašalintam ar gauti už elgesį sumažintą laipsnį. Užtat į slaptą veikimą nepriimami bet koki silpnavaliai ir silpnabūdžiai. Į slaptą konspiratyvų veikimą, kur pavestą darbą reikia žūtbūt atlikti, nepaisant jokių pavojų, eina tik tie, kurie laiko paslaptį. Net savo artimiausiam asmeniui: tėvams, draugams nepasakys, kas sakyti

draudžiama. Pirmieji ateitininkai tokie ir buvo: tvirti pasiryžėliai, nebiją jokių pavojų.

Susirinkti, pasitarti, pasiinformuoti jie būtinai turėdavo laikyti vieną iš svarbiausių pareigų.

Gausingai rinktis negalėdami dėl gresiančio pavojaus būti užkluptiems, jie dalindavosi į kuopeles po 5—8 asmenis kuopelėje. Kiekvienoje kuopelėje būdavo pirmininkas. Kuopelių pirmininkai tarp savęs sueidavo pasiinformoti, kas kuopelėse veikti.

Toks negausingas kuopelėmis slaptas veikimas duodavo daugiau iniciatyvos kiekvienam kuopelės nariui: jis jausdavosi galingesnis ir drąsesnis mažame būrelyje, negu dideliame susirinkime.

Pavyzdžiui pažymėtinas yra vienas iš prieškarinių ateitininkų vedamas slaptas penkių narių kuopelės susirinkimas. Buvo susirinkę jaunesnieji ateitininkai. Paskaitą laike 4 kl. mokinys apie «Dievo buvimą». Pirmininkavo susirinkime taip pat neaukštesnio išsilavinimo už prelegentą jaunuolis. Kuopelės susirinkimo eigą turėjo savo globoje jau subrendęs 7—8 klasės mokinys. Perskaičius rašinėlį ginčytasi. Kalbėjo gyvai visi po kelis kartus. Įdomūs buvo daromi paklausimai ir užmėtinėjimai, iš paties gyvenimo paimti. Atsakinėjo pats referentas. Ko jis nepajėgė, tą papildė globėjas.

Jokia, kad ir geriausia kunigo kapeliono pamoka, jokis vyresnybės ar tėvų įspėjimas, įsakymas taip geros įtakos į jaunuolio sielą nepadarys, kaip tokio slapto susirinkimo pasitarimai, ginčai, įtikinimai.

Konspiratyvus ateitininkų veikimas prirengė gyvenimui visuomenės veikėjų, darbininkų.

Slaptas kuopelių veikimas gera gyvenimui mokykla. Turėdamas drąsos sueiti su vienminčiais draugais, kada tave seka idėjos priešai, be abejo, turėsi dar daugiau drąsos ir pasiryžimo, savistoviai pradėjęs gyventi, dėl tos pat idėjos nemažiau pasišvęsti.

Ateitininkai išėjo į gyvenimą jau gerokai slaptuose kuopelių susirinkimuose pasirengę.

Čia vėl reikia ieškoti ateitininkų organizacijos pasisekimo paslapties.

III. Kliūtys

Kiekviena idėja turi savo pasekėjų ir trukdytojų. Nestigo ir ateitininkų judėjime. Ateitininkų šūkis: visa atnaujinti Kristuje pačioje jau pradžioje savo pasirodymo gyvenime sutiko daug kliūčių. Ateitininkams jas reikėjo pergalėti. Jie jas ir pergalėjo.

Prilyginimas. Lietuvių pastangos atgauti uždraustą lietuvišką spaudą ir su ja lietuvišką savą kultūrą, Lietuviams veikėjams tame darbe trukdė rusai ir lenkai — mūsų dvarininkai. Trukdė ne juokais: — pabaudomis, areštais, išsiuntimais į tolimąją Rusiją. Ir ką tai padėjo? Rusams ir lenkams nieko, lietuviams daug. Rusams ir lenkams dar lig šiol mūsų tauta nereiškia simpatijų už jų praeities žygius prieš lietuvius. Trukdymai

ir varžymai užgrūdino lietuvius, išauklėjo juose pasiryžimo ir atkaklumo dvasią. Laimėta. Atgauta spaudos laisvė.

Ateitininkams visoki priešininkų trukdymai irgi padėjo daug laimėti. Jie pajuokta, niekinta, pravardžiuota. Prieškarinis dienraštis «Viltis», dabartinių tautininkų redaguotas, rašė prieš ateitininkus, jų pastangas viską atnaujinti Kristuje vadindamas tuščiomis svajonėmis. Jaunuoliai ateitininkai, jausdami kai kurių žmonių norą užslopinti ateitininkų judėjimą, dar labiau gilinosi į savo pažiūras.

IV. Tradicijos

Sunku buvo pradžioje ateitininkams veikti, kai dar nebuvo galima pavyzdžių rodyti, kad štai toks ir toks pasaulininkas, aukštąjį mokslą baigęs, yra geras katalikas ir geras lietuvis. Pavardės: Dovydaičio, Šalkauskio, Bistro būdavo kiekviename ateitininkų susirinkime minimos, Mat, jie buvo vieninteliai inteligentai susipratę katalikai ir lietuviai. Jie buvo studentai ateitininkai. Jie buvo autoritetai. Moksleivių susirinkime juos, kaip pavyzdį, statydavo. Vadinasi, ne tik jūs moksleiviai siekiate aukštų tikslų: visa atnaujinti Kristuje, bet yra ir studentų, savo mokslu aukščiau už jus pakilusių, kurie vadina save ateitininkais ir tų pačių tikslų siekia.

Bet tai buvo asmenys to paties laiko, kuriame buvo kalbama ir veikiama. Kas gi anksčiau buvo tų idėjų skelbėjais? Niekas. Vadinasi nebuvo panašios moksleivijoje istorijos, nebuvo tradicijų. Buvo siekta į užsienį. Bet kas iš to? Tai ne sava, svetima. Nebuvo lietuviškos, ateitininkiškos istorijos ir tradicijos.

Mes štai dabar esame laimingesni už pirmuosius ateitininkus. Mes turime jau savo istoriją ir tradiciją. Mes jau skaitome šimtais baigusių aukštus mokslus, gyvenančius savystoviai ir ateitininkišką idėją remiančius. Mes jau prikišamai galime nurodyti eiles ateitininkų idealistų, kurie, dirbę pasišvęsdami dėl Bažnyčios ir Tėvynės, dabar jau yra Aukščiausiojo prieglobstyje. Toki Endziulaičiai, Dovydaičiai, Matulaičiai, Steponaičiai ir kiti, kad su mumis iš šio pasaulio ir yra išsiskyrę, bet dvasia su mumis tebegyvena. Jie neišdils iš ateitininkų gyvenimo.

Ateitininkų pasirinktos tvirtos nesugriaunamos idėjos, pagrįstos Dievo ir Tėvynės meile. Ateitininkų gražus sutartinas veikimas. Jų turėtos ir nugalėtos kliūtys. Jų graži praeitis yra dabartinei ateitininkijai paskatinimas eiti jau pramintais ir savo idėjos draugų nurodytais keliais į šviesią ir laimingą Lietuvos ateitį; padėdami viltį Kryžiuje, kaip pergalės ženkle, tariant ateitininkų himno žodžiais:

Šviečia mums Kryžius ant mus vėliavos.
Stokime drąsiai į kovą garbingą —
Dirbkim, krutėkime dėl Lietuvos.

Dabar linkęs būčiau pakeisti himno žodį «krutėkime» žodžiu «veikime» —

Dirbkim ir veikime dėl Lietuvos.

Nelė Mazalaitė

Namas užkaltais langais

Mūsų sūnų ir mūsų dukterų labai daug, juos pardavę nusipirkime javų, kad valgytumėm ir liktumėm gyvi.
Neemijo knyga
5 — 2.

1

Dabar naktys vėlai užtekančio mėnulio. Jauti jo tolimą viešėjimą nykioj blankioj šviesoj, kuri klaidžioja po šaltą dangų — o čia žemėj dar blankesnė šviesuma nuo nekalto, be pirmgimės nuodėmės sniego. Ir dar labiau liūdnesniu atrodo mūsų mažasis miestelis, ir platus besiilgėjančios dūšios nerimastis niekur neranda sau vietos.

Kad užmirštum savo gyvenimą — reikia galvoti apie kitų. Prisimeni vieną šoninę gatvelę? ir namą, kuris praeiviams žadina kaž ką panašų į baimę? — Nori, aš tau papasakosiu, dėlko šis puikus namas yra užkaltais langais?

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Namas, tas didelis, senoviškas puikus namas, nuo gatvės akių apgintas didelių eglių globa; namas, kuriame daug yra buvę vestuvių muzikos, iš kurio išlydėta daug karstų — toks jis seniai gyvenamas. Prieš jį, kitoj gatvės pusėj, vienas iš gyvenusiųjų name, pildydamas apžadus, pastatė koplyčią. Stovi taip, raudonų plytų apdare, ir kažin kokiu paslaptingumu puošia didelį, puikų namą.

Tame name, daugelyje pustamsių, neaukštų kambarių, gyveno tada du broliai. Ne, iš tikrųjų jame gyveno tik vienas gydytojas, o studentas grįždavo į jį tiktai vasaromis.

Kartais jaunas daktaras, privargintas įkyraus darbo, negalėdamas užmigti, tyliai, kaip vidurnakčių pelė, slankiojo po visą namą ir galvojo, kad jis toks tuščias ir tylus. Nieko daugiau, kaip tik jis ir pora tarnų. Tėvai — išsidangino į kapus, trys seserys — pas žmones tapusius joms brangesniais už brolius — išėjusieji iš vieno, seno namo, susikūrė sau daug naujų.

Bet tai buvo retai toki galvojimai; siela sau pačiam, retai tegalėjo atsibusti pas daktarą — jam perdaug laiko atėmė svetimi kūnai. Ir dūšios, nes, sako, jis buvęs geras ir talentingas, nors jo griežta rūsti išvaizda to nerodė.

O vieno lapkričio vakarą, grįžęs iš tolimo ligonio, Aleksas rado namuose studentą. Sėdėjo jo kabinete ir kalbėjosi su tarnaite, šaukdamas per kelius kambarius, — žinoma, toks jau jo papratimas viską kitaip daryti.

— Kokias atostogas jūs čia dabar švenčiate? — sodina daktaras puolusį jam ant kaklo brolį.

— Sudegė mūsų šventos mokslo sienos... — daro tas gedulingą veidą. Bet tuoj — nes pas jį niekada nebuvo nė la-

šelio kantrybės ar mokėjimo ką nors slėpti — tuoj papasakojo, kad jis ir dar du kolegos, gavo amžinas atostogas.

— Ką jūs padarėte? — daktaro balse kaž kas baudžiančio, ir akyse jauti, kad ima smarkus pyktis ant to gražaus besišypsančio latro.

Bet — kas gali atsilaikyti prieš to latro šypseną? Kada jis taip rimtai, kojas ant stalo susidėjęs, pasakoja savo tragediją, kur už tokį nekaltą šposą, taip beširdiškai buvo nubaustas. Ach, jo šypsena, kaip šventųjų kankinių mergelių — ir nors aiškių aiškiausiai jo pasakoj melas, — daktaras neranda savyje, nė vieno baramo žodžio.

— Ką tu dabar veiksi? — taip klausia vaiką išsimaudžiusi purvyne.

— Būsiu tavo kamerdineriu, — visai rimtas atsakymas.

— Ir skaitysi virėjai Horacijų? — prasijuokė visas rūstus daktaro veidas. — Na, laiko yra, pagalvosim; pailsėk dabar.

Buvo nutarta, kad rudenį Jonas išvažiuos studijuoti į užsienį, o dabar ilsėjosi. Na, žinoma, tai maža buvo panašu į poilsį — tas žmogus nė minutės negalėjo ramiai pasėdėti. Jis buvo vaikas — ir daktaro asistentas, ir šeimininkas, ir muzikas, ir poetas — ir viskas, kas tik nori. Jis organizavo miestelio jaunimą, rengė šeimyniškus vakarus, koncertus — o Kalėdų metu — visą seriją eglučių, maskaradų ir kitų pramogų. Be to, dar flirtavo su visomis poniomis ir panelėmis — iš eilės.

O pagaliau, ėmė ištisomis dienomis gulėti ir pareiškė broliui, kad jam viskas labai nusibodę, ir jei taip ilgiau reikės kentėti tame prakeiktame urve — jis tikrai pasikarsiąs. Bet nuo savižudybės jį išgelbėjo iš kažin kur atsiųstas laiškas; po to jis smarkiai ėmėsi susirašinėti ir dažnai kaž kur išvažiuodavo.

2

Į vietą mirusio pradžios mokyklos vedėjo po naujų metų atkėlė kitą. Jonas pats pirmasis sužinojo, kad naujasis mokytojas labai simpatiškas, o jo sesutė nepaprastai graži. Taip. Ir dabar jam buvo naujas rūpestis kuo greičiausiai susipažinti.

Ir tam dideliam tikslui po vienos savaitės buvo surengtas labdaringų ponių balius, kuriame Jonas ir dainavo, ir skambino, ir tvarkdariu buvo, ir prie bufeto pagelbėjo, ir visus šokius šoko su panele Marina.

Vėlai naktį jis grįžo dainuodamas, daužydamas duris — ir įėjo pas brolį.

— Žinai, ne moteris, o pasaka... — liepsnojančiu pusbalsiu dainuoja jam į ausį.

Daktaras pakėlė akis nuo knygos, pilnos lotyniškų vardų, — koks gražus tas jaunuolis — nukrypusia į šoną skrybele, atsilapojusiu paltu, ant kurio žviguliuoja dar neištirpusios snaigės. Linguojasi visas jo liaunas kūnas — girtas vynu, jaunyste, ir dar kaž kuo.

— Ir tu — ne žmogus, o jaunystė, — su nejučiomis pasirodančia meile pasako daktaras ir vėl pasineria į lotyniškų žodžių knygą.

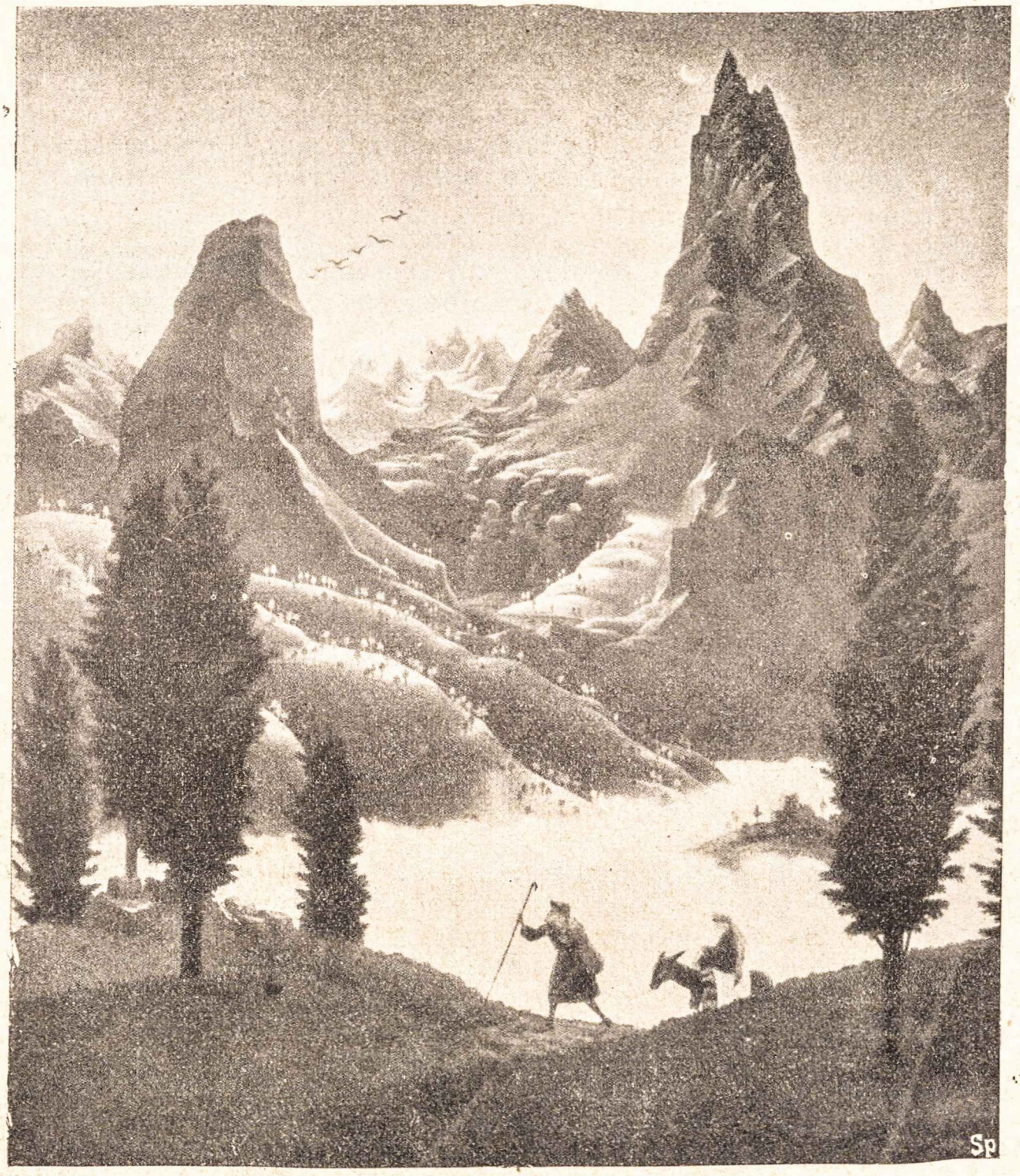

Fr. Sedlacek Bėgimas į Egiptą

Pažino pagaliau ir Aleksas tą «pasaką», kuri jau ėmė įkyrėti iš Jono lūpų. Ach, visos seno namo sienos prisipildė studento deklamavimu apie ją. Rodos, visų amžių, visų kalbų poetai, tiktai tam ir kūrė, kad jų žodžiais vienas jaunuolis garbintų vieną moterį.

Tokiame mažame miestelyje niekas negali nepažinti vienas kito, o jeigu bent kiek jaučiasi simpatijos — labai greit susiartina. Taip, daktarui patiko mokytojas, rimtas, blaivaus proto, išsilavinęs žmogus. Ir sesuo jo — ne, ji ne pasaka, bet moteris, tikra moteris, jauna, graži ir įdomi.

Abeji greitai susidraugavo ir dažnai susitikdavo. Net ir daktaras, vietoj laisvas valandas džiūvęs tarp nuobodžių knygų, mielai klausydavo brolio raginimų nueiti į mokyklą.

— O rytoj, aš užkviečiau juodu pas mus, — pranešė kartą studentas; ir visą vakarą komandavo tarnaitę visokiais įsakymais dėl būsimų vaišių.

Marinai padarė nuostabią įtaką tas senoviškas namas, ji su pagarba apžiūrinėjo baldus, priklausančius praeičiai, keistus šventųjų paveikslus, didelius albomus čia gyvenusiųjų fotografijų.

— Kaip čia įdomu gyventi... — šnibždėjo ji, — tarsi kokia šventykla...

— Tiktai reikia čia tokios dievybės, kaip tamsta... — karštu šnibždesiu prisideda prie jos susižavėjimo Jonas. Jis vaikšto paskui ją, kaip šunelis, ir, kaip valdovas, didžiuojasi kiekvienu daiktu, kur tik krinta jos besigėrįs žvilgsnis.

Daktaras susimąstęs seka jaunąją porą, ir keli degtukai iš eilės neuždega vieno papiroso. Paskui jis atsigręžia į mokytoją, ir jie rimtai kalbasi apie politiką.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Jonas įsimylėjo. Tai jokia paslaptis; visas miestelis mato, kad jis beprotiškai įsimylėjęs mokytojo seserį. Ponios piktai juokiasi — jos žino, kiek ilgai trunka gražiojo studento susižavėjimas, — bet Jonas — o, jis žino, jis dabar žino, kad šį kartą, tai jau ne juokai. Savo jausme jis jaučiasi rimtas, kaip niekada iki šiol jokiame dalyke; ir pats sau tvirtai pasižada, kad nuo dabar jis pradės rimtai dirbti ir rimtai gyventi — kad būtų vertas savo meilės.

Marina? — taip, ji iš pradžių juokėsi ir viską laikė žaislu — bet paskui... na, čia taip nuobodu... O ir argi kas gali nemylėti to žmogaus, kuris sudėtas iš jaunystės, ugnies ir grožio. Nemylėti jo, kada toji panaši į burtus šypsena maldauja, reikalauja meilės? Tai atėjo kažin kaip be galvojimo, be laukimo, atėjo, užklupo nieko nežinančią širdį ir pasiėmė ją.

Daktaras girdėjo tą visą istoriją, bet to, tur būt, nesitikėjo, ką išgirdo iš Jono, kada tas, sėdėdamas prie lango, kažko laukė.

— Mes susitarėme vestis.

Taip, tas, tur būt, buvo netikėtina daktarui, nes jo veidas pametė visą savo griežtumą ir atrodė nusiminęs. Paskui toks nedrąsus lyg klausimas be teisių:

— O tavo mokslas!

— Žinoma. Mes turime visi susitarti, kaip padaryti. Ar vesiu tuoj ir išvažiuosime abu, ar tik susižadėsime ir ji lauks. Tai priklausys nuo tavo patarimo.

Niekas nieko neatsakė. Pro atidarus langus lindo pavasarinis vėjas, ir užstojusios gatvę eglės dalinosi tarp savęs naujienomis.

Pro vartelius įėjo du žmonės. Jonas išbėgo jų sutikti, o daktaras, užsidaręs kabinete, tyliai klausės savo širdies plakimo ir skaičiavo, ar tai tinka normaliai sveiko žmogaus būklei.

— — — — — — — — — — — = — — — — — — — —

Verandoje jie gėrė arbatą ir lošė kortomis, visi keturi' bet niekas neišėjo, nes įsimylėjusieji blogi partneriai — jų koziriai ne rankose, akyse ir ant lūpų. Mokytojas piktai nubloškė kortas:

— Niekai!

— Kad tai kas paburtų... — prasiiuokė Marina.

— Nori, tamsta? Aš kada tai mokėjau, — šypsosi daktaras. Jis kažin kaip ypatingai linksmas, toks jis niekada nebūna.

— Tu? — neatsistebi studentas.

Daktaras išklosto kortas ir, pamėgžiodamas cigonišką būdą, pasakoja Marinai apie praeitį, ateitį, «Kas guli ant širdies»...

— Gali jam tikėti, Marina, jis niekada nemeluoja, — kvatojasi Jonas ir išeina su mokytoju pažiūrėti naujo medžioklinio šautuvo.

Daktaro veidas vėl rūstus.

— Širdis atneš nelaimę... O taip! Tas, kurį tamstą brangini, myli labai, bet... yra ir dar didesnė meilė, kurios tamsta nepažįsti...—Abu išėjusieji sugrįžo, daktaras sumaišė kortas ir išėjo.

Marina nustebusi pažvelgė paskui jį — koks jis keistas, tas daktaras; visada toks rūstus ir mažai kalbąs — o paskutiniu laiku jo tiesiog nematyti. Kiek kartu ji buvo čia, daktaro nebuvo namuose, arba — buvo vis labai užimtas ir pas juos niekuomet nebesilanko. Tikrai keistas. Bet koks jo įdomus veidas, tarsi, pirmą kartą mato jį.

Jonas gano Marinos akis; jos įsmeigtos į koplyčią tur būt, jis mano, kad jos žvilgsnyje mintis apie ją — nes atsiliepia:

— Tu dar nematei koplyčios? Tiesa, žiemą ji visai uždaryta, bet gegužį ir birželį, maldingos bobelės čia meldžiasi.

— Aš irgi ateisiu.

— O aš su tavim...

3

Keletas balsų kalba gegužinę litaniją. Marina klūpo, tyliai melsdamasi ir jaučia kaž kokį lengvą džiaugsmą. Taip, toji mažutė koplyčia, kur telpa vos keleta žmonių; mėlynai ištapitomis lubomis, kuriose plaukioja žvaigždės; didelis Kryžius ir prie Jo kojų Sopolingoji Motina. Jos akys tikrai kaip gyvos, ir Marina niekaip negali į jas pažvelgti — ji tokia laiminga —

o anos Akys — Jos traukia ašaras, jos drasko širdį, ir daros liūdna.

Ji vėl pabėgusiomis nuo maldos mintimis žvalgosi, — aplinkui tie keli svetimo krašto medžiai, mažu.ė tvorelė, tiltelis per griovį į gatvę — ir vėl džiaugsmas, kad ji čia kasmet galės melstis, kad ji, kaip šeimininkė, paskutinę balandžio dieną, ateis raktais nešina atidaryti koplyčios...

Ji nenoromis kažin kodėl atsisuko; iš anapus gatvės, lange pusiau uždengtame dviejų eglių šakų — lange daktaro veidas. Taip jis dažnai ten pasirodo, bet čia neateina. Jonas, tas stovi kas vakarą, šalia jos ir nevisada iškenčia jos neprakalbinęs. Jis netiki, tikrai, jis pats sakėsi, kad nė kiek niekam netikįs, ir riogsoti čia tikra kvailybė, bet jeigu jo Marina...

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Vieną pamaldų pavakarį ant tiltelio kažin kas subildėjo ir atsisukusi Marina pamatė tris svetimus ponus. Jie buvo civiliškai apsirengę, bet jų veiduose buvo kaž kas uniformuoto; jie paprašė Joną su savim, ir visi įėjo į namą. Lyg nelaimės telegrama pasibeldė į Marinos dūšią; ji nebelaukdama pabaigos giesmės, įėjo į vidų. Ach, ten dėjosi keisti dalykai!

Tikrai, kas to būtų tikėjęsis! Bet taip buvo! Pasirodė, kad tas nerimtas studentas, šypsantis gražuolis, turėjo daugiau kantrybės ir mokėjimo slėpti negu reikia. Pasirodė, kad jis buvo vienas iš veikliausių komunistų partijos narių; dabartinė krata atidengė daug užgintos literatūros, daug atidengiančios — slaptos korespondencijos — ir net ginklų,

Marina ėjo iš proto, nežinodama kuo padėti; nieko negalėjo ir brolis, kuris ką tik grįžo iš ligonio ir sustingo ant slenksčio, išgirdęs viską. Jie tik galėjo išbučiuoti tą visada linksmą jaunuolį, kuris dabar buvo labai išbalęs, bet ir labai ramus, kurį pasiėmė trys svetimieji ponai ir išsivežė.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Neįžiūrint visų brolio pastangų ir Marinos maldų ir ašarų po kalėjimų, tardymų, teismų Jonas, tas linksmasis, gražusis berniokas buvo sušaudytas.

— Jis nieko neišdavė iš savo draugų ir laikės vyriškai, bet jis dirbo pražutingą baisų darbą ir nusipelnė bausmės. «Amžiną atilsį jaunam sulaužytam gyvenimui, ir, gal būt, žuvusiai vargšei vėlei» — taip kalbėjo svetimieji.

O tie, kuriems sušaudytasis buvo brangus, savo skausmo nerodė niekam ir nieko nekalbėjo nei aiškino norintiems daugiau žinoti. Tik to niekam nepaslėpti, kad Mirina pasidarė liūdna ir užsidarusi, o daktarui iš veido dingo paskutinieji jautresni bruožai: jis tapo rūstus, kaip žiauraus karaliaus statula. Jis nebesusitikdavo nei su mokytoju nei su žadėjusia būti broliene; tik dirbo, o laisvomis valandomis — jeigu tokių buvo — sėdėjo prie knygų.

Bet vieną kartą, vieną šiltą rudens pavakarį, Marina nuėjo į koplyčią ir prie Sopulingos Motinos kojų gausiai išsiverkė. Ir taip buvo liūdna, taip gaila ano žuvusio gyvenimo ir savojo sulaužyto ir taip nesidavė širdis įkalbama, kad jai jau nė į ką teisių nebėra, jog tiesiog nebes.norėjo iš čia išeiti. Ach, taip ir palikti čia, dar viena sustingusia skausmo, žemiško skausmo statula prie Dieviškų kojų. Arba — nuskęsti savo pačios ašarose...

— Panele Marina...

Duryse stovi daktaras. Aha — ir jis ateina čia; gerai, jo didelis kūnas ir tie akmeniniai bruožai labai tiks į šią sustingusią kentėjimu bendruomenę.

— Marina... tamsta neprivalai taip kankintis... tam jau nebegalima padėti...

— Žinau!... tame juk ir visas skausmo baisumas, tame nebegalėjime... Ir taip, už save liūdna, brolį paėmė karo tarnybon — ir aš taip viena...

— Ir aš!... to didelio žmogaus žodžiuose, buvo tiek šilpnumo ir skundo jog, Mariną tas pažadino iš noro sustingti. Joje pabudo amžinasis moteriškės mokėjimas užmiršti save ir ateiti kitam į pagalbą. Ji paėmė daktaro ranką ir pasakė:

— Visai kaip iš eilėraščio:

«Ir tu vienišas, kaip ant laukų medelis,
Ir aš viena kaip valtis jūroj...» —

Gera kompanija... — nusišypsojo. — Nori tamsta, mes kartu praleisime vakarą? Juk mes tie, kurie žadėjom būti giminės, ir... mes toki vieniši...

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Kada žiemą, daktaras su Marina susituokė, žinoma, buvo daug liežuvavimų, apie moters nepastovumą, broliško jausmo menkumą, ir t. t. O buvo ir tokių, kurie filosofiškai numojo ranką:

— Nori, ar nenori — reikia leisti gyvenimui valdyti...

4

Kaip metai atgal svajojime, nūn tikrenybėj, Marina raktais nešina eina atidaryti koplyčią vasarai. Ji šeimininkė jos ir tų puikiųjų namų — ji laiminga moteris. Laiminga? — taip. Kada aną praeitos žiemos vakarą, jie surištomis rankomis parėjo į į seną namą, kuriame, tur būt, pirmos vestuvės buvo tokios nykios, Marina jautė, kad širdys jų nesurištos. Taip tik juodu nelaimingi, vieniši žmonės sudėjo du sulaužytus gyvenimus, kaip du, kartu sužeistus, kūnus, į dvi gretimas ligoninės lovas. Bet paskui — kiekvieną dieną vis labiau, vis aiškiau, rodėsi nuostabi to niūraus žmogaus siela; reiškėsi jo meilė, kuri buvo tokia stipri, jog nejučiomis išsidavė, kad ne vien nuo altoriaus ji įžengė į širdį, bet buvo seniai apgyvenusi ją — seniai buvusi slaptinga, ir daug kentėjusi. Ir pamatė Marina, kad tada,

praeityje, ji tam vaikui tik leidosi mylėti, padėjo mylėti, bet tikroji meilė yra ši, prie žmogaus, kurio ne tik išvaizda patinka, bet kurį ir gerbi, tiki jam, juo didžiuojies.

Ir savo laimės žinojimu perimta, jauna senų namų šeimininkė dėkingai klaupiasi ir prie šaltų Sopulingosios kojų deda karštą maldą.

Ir tokiu pat laimingu, bet gailėsčio pilnu veidu už ano linksmo kūno nelaimingą vėlę kalba Amžiną atilsį...

— Marina, už ką tu meldiesi? — sklidinas meilės balsas, ateina nuo vartelių.

— Už laimę dviejų ir už vieną vėlę...

Daktaro veidas užtemo, lyg kas ant jo būtų metęs šešėlį.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Jis persimainė nuo to, kaip į jo namus atėjo moteris. Jo akmeniniai bruožai, vėl tapo žmogiški, ir jis dažnai šypsojosi. Žmonės jį garbino, toks jis buvo malonus su visais, o vargšams ypatingai geras.

Taip, dieną jis buvo linksmas, bet per miegą, kada kiekvienas nusivelka savo veidmainiavimą su dienos drabužiu, tada jo veidas vėl buvo rūstus. Ir liūdnas buvo, ir nelaimingas.

Žmona kartais klausdavo, kas jam yra.

— Nieko — tai jau mano toks papratimas, įgautas su knygomis ir lavonais. Šypsena nesuspėjo dar užgyventi manęs viso.

Ir vėl viskas buvo gerai.

Bet po to, kai Marina aną dieną atidarė koplyčią ir meldėsi, daktaro veidas buvo ūkanas ir dienomis. O vieną vakarą jis priėjo prie žmonos ir paėmęs iš jos rankų siuvinį, numetė jį.

— Pasikalbėkime... — Pasiūlė ir pats ilgai tylėjo. Paskui taip nejaukiai, lyg svetimu balsu:

— Ar... kai tu meldeis už... aną vėlę... tu labai gailėjai, kad... ne su juo gyveni šiame name? ..

— O! Aš gailiuosi jo, bet netaip, kaip tu manai.

— Ir nelaikai jo atminimo nepamainomu, neužmirštamu?

— Sulyg tavo atėjimu — visi kiti atsiminimai liko palaidoti.

— Tikrai, — Virpa jo balsas. Per visą laiką jie nė kartą nekalbėjo apie meilę, jie tik gyveno.

Ir virpa Marinos balsas, džiaugsmu pirmos meilės prisipažinimo, sugrįžusia jaunyste.

— Nėra akimirksnio, kada nesijausčiau esanti tavo...

Ir dvejos rankos susitinka apsvaigusiu apsikabinimu, ir lūpos beprotiškai geria vienos kitas. Ir kaip didžiausias meilės glamonėjimas, iš Marinos lūpų į antrąsias — žodžiai bučiuojasi:

— Mano Aleksas, mano! Tu toks puikus, toks kilnus!

Ach, kam buvo pasakytas tas pastaras žodis! Aleksas atstumė žmoną.

— Ne, ne!

— Kas tau? Ko tu toks neramus?

— Mano sąžinę spaudžia nuodėmė... Taip, taip!... Tu turi viską sužinoti...

Ir Marinos ausys nenori tam tikėti ką girdi, ir siela šaukia, kad tai neteisybė, bet ano rūstaus veido liūdnos lūpos pasakoja... Pasakoja apie jaunystę ir visą gyvenimą, kur nebuvo jokios moteries — iki tol, kol pamatė ją — Mariną. Bet pamatė tada, kai jau kitas pasakė ją pasisavinsiąs, ir tas kitas — buvo brolis. Pasakoja rūstaus veido vis labiau liūstančios lūpos apie meilę nesiduodančią nuveikti pavydą ir... ir... kad sužinojo brolį esant komunistą... Ir pasakojo vis tos lūpos, kokia buvo kančia ir kova, kada sąžinė liepia padėti visas pajėgas, kad atkreiptų brolį nuo klaidingo kelio... ir tikrai tas būtų pavykę... Bet... širdis davė kitą patarimą... kaip padaryti, kad užkovotų moterį, kuri anam jau priklausė... Ir pastaras patarimas buvo paklausytas, ir todėl policija...

Marina tyli.

— Aš kankinuosi, tu suprasti negali, kaip aš kankinuosi, bet aš tave taip mylėjau, taip myliu...

Marina tyli.

— Man lengviau, kad aš tau viską papasakojau, tu padėsi nešti mano sunkumą.

Marina tyli.

— Marina, mano džiaugsme, sakyk, kad nors tu man atleidi!... — jis klaupiasi prieš ją ir tiesia abi virpančias, kaip stygos, rankas. — Marina jas atstumia, bet tyli.

— Neleisk viešpatauti tylai, nes tyla tai pražūtis!.. — dejuoja tas didelis žmogus, uždengęs rankomis veidą.

Tyla.

Bejėgiame maldavime jos vėl tiesiasi, tos rankos, ir nukrinta — griežtas, rūstus veidas išsigandęs persikreipia: jis išsigando kėdės — joje sėdi tuštuma.

— Marina! — per visą namą lekia šauksmas.

Aidas, anas tolimas aidas, kuris ateina iš kažin kur — daugiau nieko. Marinos nebuvo nė viename kambaryje, nė už kurių durų.

— —

Marina nebegrįžo, o daktaras greitai mirė. Daug spėliojimų buvo dėl jo mirties, daug pasakojo... Bet galų gale nesvarbu kaip — tiktai jis mirė. Palaidojo jį atvažiavusios seserys, bet keista, kad nė viena iš jų, — nors giminės taip godūs palikimo — nereiškė jokių teisių į namą. Dideliame mieste praktiški žmonės, be abejo, pasirūpintu jį kaip nors panaudoti.— Bet mūsų ramiam kampelyje, kur taip daug vietos kiekvienam palieka jį ramybėje — būti negyvenamu ir užkaltais langais.

Koplyčia dabar atidara visuomet, ir vasaromis bobelės joje meldžiasi; jos sako, kad daug vėlių iš namo užkaltais langais yra maldos reikalingų.

Kun. M. Krupavičius

Esu katalikas

1. Pedalai ir stabdžiai

Mūsų ateitininkų programa — **atnaujinti visa Kristuje.** Mes ją pasiėmėm iš Pijaus X. Vieną kartą atėjo pas jį suliberalėję katalikai. Iš jų tarpo vienas universiteto profesorius klausia: Šventasai Tėve, kuris yra šiandie mūsų religijoj naujausias įsakymas? Pijus atsakė: Mylėk savo Viešpatį Dievą visa širdimi, visa siela, visu protu, visomis jėgomis, o savo artimą, kaip pats save. Šis įsakymas yra naujausias ir aktualiausias.

Nuliūdę grįžo literatai į savo kraštą. Jie pamatė, kad su Popiežium derybų nėr, kad pas jį Kryžiaus politika visuomet stovės aukščiau visų pasaulio gudravimų ir žmonijos diplomatijos.

Visam šventajam rašte nežinau nieko, kas taip pirmu pamatymu nekaltai, o tikrumoje taip nenumaldomai skambėtų, kaip šis svarbiausias įsakymas, kurio daugelis katalikų prisimena tik „sušvelnintą“ galo prasmę. Nežinau, kas daugiau priešta-rautų mūsų laikų liberalizmui — tam susibroliavimui ir sutapimui su laiko dvasia, kaip šis meilės pilnas įsakymas.

Ką sako liberalai katalikai? Tylėkim! Nekalbėkim nuolatos apie mūsų kietąsias tiesas, apie mūsų nenumaldomus įsakymus, apie mūsų nemalonius paročius ir siekimus.

Nekelkime balso visur, ne per dažnai, ir ne per garsiai!

Mes taip pat esam katalikai, lygiai geri, kaip ir kiti. Ir norime jais pasilikti. Tik mūsų katalikybė yra tylesnė, kuklesnė, kantresnė, ne tiek garsiai pasireiškianti, ne tiek energingai reikalaujanti. Mes esame „senoviški katalikai“. Mes skiriamės nuo „demokratiškų katalikų“. Ir mes toliau nueisime. Daugiau pasieksime. Tad tylėkime!

Kokios yra tos taktikos pasėkos? Pirmiausia kalbama tyliai, paskui tylima ten ir kitur, o paskui ir... visai nutylama. Paskui tiesa ir teisė pamirštama, paskui pametama, o paskui... atsižadama. Vaikai jų nebegirdi. Ir auga jaunoji karta, kuriai tam tikros tiesos yra svetimos, pasenusios, nereikalingos. Tylinti katalikybė virsta miegančia; mieganti — mirštančia; o mirštanti — lavonu.

Ką dar jie kalba? Laukime! Jie daug kalba apie naudingą valandą, tinkamą momentą, apie reikalą atsižiūrėti į aplinkybes. Gaišiname brangų laiką tyrimams, svarstymams, galvojimams — tik nieko negriauti, pasiųsti į komisiją. Ir kaip gražiai ten skamba žodžiai tų per daug didelių nuolankumo ir lėtumo šalininkų!

Visa tai vyksta šiandie, kai dreba visi pamatai griūva užtvankos, lūžta visi vartai. Liepsna laižo visus kampus, o jie

ištaigingai sėdi, ramindamiesi viltimi, kad ateisianti diena, kada protestantai nustos protestavę, masonai, gražiai kalbėdami apie žmoniškumą, nustos smaugę katalikus, liberalai — griovę Bažnyčios ir žmonių laisvę, mindžioję žmonių teises ir teisingu-

Dievo Apvaizda.

Tapyba drobėj. Liaudies menas.

mą, o socialistai pradės gerbti autoritetą, šeimą, nuosavybę; vadinasi — blogas nustos būti blogu, o melas — melu. Jie yra daugiau, negu naivūs!

Visa turi savo laiką. Ne kiekvienas momentas tinka darbui. Bet kas kita yra atidėti ofenzyvą, kas kita vėl nesirengti

prie kovos. Rengtis prie kovos niekad nėra perankstyva. Būti pasirengusiu į kovą penkiomis minutėmis prieš ją pradėsiant — laimėjimo laidas. Paprastai ji pradedama anksčiau, negu tikimasi. Jau kovos trimitas seniai skamba, jau pirštinė priešo mums mesta, o „takto“ ir „švelnumo“ žmonės mus į ramybę kviečia. Ir tai daro dažnai toki žmonės, kurie pastatyti mūsų Bažnyčios ir žmonių interesų sargyboje. Generolo ženklai, o dezertyro širdis ir psichologija.

Lygiai neišmintinga manyti, kad ateitis patenkins visus mūsų reikalus be jokio iš mūsų pusės darbo ir rūpesčio. Priešininkas mums duos tik tai, ką jis priverstas bus duoti. Dėl to neturime jokio pamato tikėti priešininko teisingumu. Nes mūsų priešininkai arba yra neteisingi, kadangi yra mūsų priešininkai, arba yra teisingi, ir dėl to yra mūsų priešininkai.

Ilgiau nelaukime. Laikrodis skuba. Išpildykim savo pareigą: reikalaukite krikšto ir sutvirtinimo.

Ką dar jie kalba?

Dirbkime bendrai. Apleiskite frontus, sunaikinkite ginklus, sugriaukite tvirtoves. Mūsų šūkis lai būna: su savim ir prie savęs, bet ne prieš save. Visi yra geros valios, o pasaulis jos pilnas. Paduokime vieni kitiems rankas ir stokime į bendrą tvarkos frontą!

Vadinasi — tarpreligingumas vieton religingumo, bendra eisena vieton grupinių maršų. Išskirti religiją iš politikos, iš ūkio, iš mokyklos, mokslo ir meno. „Vieni valstybės kūrybos srityje, kiti kultūros darbe“. — Vieni organizuoja ir veda dvasinę sritį, kiti valdo ir organizuoja liglaikinę sritį. Šaukia kiti. Tai liberalų programa ir taktika.

— Padalinkime pasaulį į dvi dalis, kalba jie. Dangų paliksime Dievui. O žemę sau pasiimsime. Nesikišame į tai, kas yra ten — aukštai; bet užtat reikalaujame kad ten aukštai nesirūpintų, kas dedasi šioje pakalnėj. Esame kilnios širdies. Kad įrodytume savo taikingą nusiteikimą, įstatymais paliekame laisvę tiems, kuriems rūpi dangaus karalystė: bažnyčiose, koplyčiose, kapuose, šventoriuose ir tyliam širdies užkabory. Daugių daugiausia jei į tas vietas mes pasiunčiam savo „kontrolierių“. Mes laikomės vidurio: žemė žmonėms — dangus angelams.

Liberalizmas žiūri į žemišką žmogaus veikimą, kaip į laisvą, nepriklausomą sritį, kuri su religija, vadinasi, ir su kunigu neturi nieko bendra. Pasaulis yra sau. To pasaulio provincijos yra: mokslas, menas, politika, ekonomija, rūpestis savo kūno reikalais, reiškia — visa tai, kas yra už Bažnyčios ribų ir kuo žmonės rūpinasi ištisą savaitę, pradėdami pirmadieniu ir baigdami šeštadieniu.

Tai labai klaidingas, pavojingas ir nelaimingas Bažnyčiai mokslas. Kitų klaidingų mokslų negalima kartu priimti ir atmesti, pav., negalima kartu būti kataliku ir protestantu. Bet

liberalizmas nėra uždaryta stovinti už Bažnyčios sekta. Jis jau įsibrovė net į Bažnyčią, ir net kai kuriuos kunigus palietė.

Dalis katalikų virto liberalais. Jie mokslo, meno, politikos ir ekonomijos srityse nebenori klausyti Bažnyčios. Jie nebenori tikėti, kad kiekvienas mokslo, meno, politikos ar ekonomijos klausimas yra kartu teologijos, religjos ir dorovės klausimas, ir stoja su Dievu arba prieš Jį. Liberalizmo dvasia jau įsiskverbė net į katalikiškąją organizaciją.

Nėra didesnio pavojaus Bažnyčiai, kaip jos įtakos išskyrimas iš visų vadinamų neutralių gyvenimo klausimų. Puskatalimas iš visų vadinamų neutralių gyvenimo klausimų. Bet lai jie pasiklauso, ką sako Pijus X savo nepamirštamoj enciklikoj.

— Jei bus išskirta religija iš ūkio, pav., gyvenimo, tai netrukus ji bus išskirta ir iš kitų praktiškojo gyvenimo sričių. Ir bus prieita prie nereligingumo, t. y. prie atsižadėjimo trumpiausiu keliu bet kurios religijos.

Katarina Emmerich matė apreiškime Bažnyčią puikios majestotingos katedros pavidale. Prie pat jos durų buvo didelė praraja. Už jos stovėjo akim neapimama žmonių minia, kuri norėjo eiti į Bažnyčią, bet dėl tos prarajos negalėjo.

Kunigai surado priemonę. Pradėjo laužyt didįjį altorių ir gražaus marmuro gabalus mesti į prarają, kol ją užlygino.

Tikslas pasiektas. Tiltas ant prarajos nutiestas. Džiaugsminga minia įsiveržė į bažnyčią, sveikindama kunigus, kaip žmonijos išgelbėtojus. Žmonės glebėsčiavosi ir verkė iš džiaugsmo, nes išnyko tarp jų skirtumas. Puolė ant kelių susijaudinę padėkoti Viešpačiui. Įbėdė akis į altorių, bet ten neberado... tabernakulum. Kam pravers susitikimas, jei save prarasim, jei nustosime būti kuo esam buvę? Didysis taikos popiežius Leonas XIII pasakė: „Nieks tiek Bažnyčiai nepakenkė, kiek tas amžinas nuolaidumas. Visuomet esame tie, kurie praranda".

Girdėjome jų credo, paklausykime dabar, ką kalba tikroji katalikybė, ką kalba Kristus.

Mylėk savo Viešpatį Dievą visa širdimi, visa siela, visu protu, visomis jėgomis. Tai pirmiausia. Tai didžiausias įsakymas. Lai jie jį vadina perdėjimu, kraštutinumu, vienašališkumu, bet jis yra didžiausias katalikybės įsakymas. Visą širdį ir visą inteligenciją atiduoti Jam ir tik Jam vienam. Jis yra žmogaus gyvenimo tikslas. Ar politikas, ar pramonininkas, ar bankininkas, ar ūkininkas, ar darbininkas — visi gali ir privalo žinoti tik tą vieną savo gyvenimo uždavinį.

Visa modernioji žinija, visa modernioji pramonė ir visa politika, jei tai pamiršta, yra tik didelė klaida.

Dėl to, jei tai bus pamirštama, niekad netylėsime. Niekad nelauksime, kur tai reiks pasakyti. Niekad nebendradarbiausime su tais, kurie nestatys to įsakymo savo gyvenimo ašimi. Niekad neisime iš vien su tais, kurie iš to pamatinio įsakymo nors brūkšnelį mėgins išbraukti.

Esame žmonės. Niekad nesusilyginsime su savo idealais. Tačiau mes žinom geriau ir teisingiau, kas yra religija, ir sakome kartu su O. de Legard'u: — Religija yra visur arba niekur. Yra visa kas arba niekas. Yra karalius arba ubagas. Yra siela arba lavonas.

Tad šalin su pedalais ir stabdžiais! Kopti į aukštybes jų nereikalinga. Evangelija ir dorybė jų nepažįsta.

2. Egipto žemėj

Ką reiškia Senojo ir Naujojo Įstatymo Velykos? Laisvę! Taip, Velykos tai Dievo žmonių laisvės šventė. Tai išėjimo iš nelaisvės, iš grabo diena. Mirtis nugalėta, pančiai krinta, nauja gyvenimo srovė plaukia — sielų ir tautų pavasaris. Tai yra tikrosios Velykos.

Bet nepakanka, kad jas tik kalendorius rodytų, kad Bažnyčia ir gamta iškilmingai švęstų. Ką padės Velykos bažnyčioje, laukuose ir miške, jei Velykų varpai neskambins mūsų širdy ir sieloj.

Evangelija sako, kad Kristui mirštant žemė drebėjo, karstai atsidarė ir mirusieji kėlės. Tą turime pakartoti kiekvienas Velykas. Tepabunda miegantieji, supančiotieji tenusimeta savo pančius, mirusieji teatsikelia. Krikščioniškos šventės turi būti švenčiamos teisybėje. Jei jos nėra tikros vidaus nuotaikos atspindys, reik jas atmesti, nes meluotų.

Velykos daugiau, negu bet kuri kita šventė, yra išsivadavimo šventė; išsivadavimas iš vergijos, iš servilizmo. Prisiminkime tos šventės genezį.

Išrinktoji žydų tauta gyveno 400 metų Egipte, stabmeldžių atmosferoj. Pradžia buvo pakenčiama, bet vėliau prasideda tremtinių skurdas. Valdžią turį egiptiečiai imasi žiaurių priemonių spausti beteisiams žydams. Žydai turi būti nuginkluoti, apiplėšti ir sunaikinti politikos, ekonomijos ir religijos srity. Visos priemonės tam tikslui siekti — geros. Ta naikinimo politika neišskiria nei kūdikių.

Dievas gali prievartos keliu vergų dvasios tautą paversti laisvės mylėtojų tauta. Nes didžiausia pilno išsilaisvinimo kliūtis yra ne tironai, bet bailiai, kurie nenori savo pančių nusikratyti tik dėl to, kad bijo nustoti kelių savo kraujo lašų.

Tos pirmos Velykos — tai išvadavimas Seno Įstatymo Bažnyčios iš faraono nelaisvės, išvadavimas visos tautos, Dievo galybės įvykdytas. Tas išvadavimas Naujojo Įstatymo Bažnyčios istorijoj yra bet kurių dvasios išsilaisvinimo pastangų tikras vaizdas.

Šiandie Bažnyčia gyvena Egipte.

Laikas jau seniai laikas išeiti iš Egipto. Įžanga į tą išsilaisvinimą tebūnie šventas nepasitenkinimas! Kodėl visuomet turi būti taip pat? Kodėl tas, kas šiandie yra apačioj, ryt —

perėjus raudonąsias marias — negalėtų būti viršuj? Kodėl dieviškoji politika negalėtų, kaip anais laikais po šventos paschos nakties, į keletą dienų padaryti tai, kas reikalinga dešimtmečių ar šimtmečių normalinės evoliucijos? Tačiau, kuria kryptimi beeitų gyvenimas, galų gale turi ateiti Velykos.

Suprantama, kad pirmiausia turi būti atšvęsta vidaus išsilaisvinimo šventė. Tikroji laisvė turi gimti širdyje, tyloj ir ramybėj. Ji priklauso ne nuo skambių šūkių, ne nuo politinių užsimojimų. Ji yra religijos darbas, o ne diplomatijos ir ne bet kokių organizacijų. Didžiausias visų amžių išvaduotojas yra **Jėzus Kristus.** Ne liberalizmas ir ne socializmas.

Kur yra žmogaus išlaisvinimas? Kristus pasakė: Jei klausysite mano mokslo, pažinsite tiesą, o tiesa jus išlaisvins. Tuomet žydai atsakė: Niekad niekam nėsam tarnavę. O Kristus jiems atsakė: — Iš tiesų, iš tiesų sakau jums: kiekvienas, kuris nuodėmę daro, yra nuodėmės vergas. Jei jus Sūnus išlaisvins, tuomet tikrai būsite laisvi. — Laisvė pasireiškia tuo, kad pagal savo sprendimą daroma tai, kas reikalinga.

Kas tad išgelbės laisvę? Tai padarys tikėjimas: jis nugalėdamas klaidas, nuima nuo laisvės akių uždangalą. Tai padarys Bažnyčia. Nes Bažnyčia yra visų tokių laisvių motina ir gimdytoja.

Kuriais vaistais galima išgydyti sužeistoji laisvė? Tie vaistai yra klausykla. Išpažintis, jei nėra verčiama komedija, padarys laisvės nesulyginamai daugiau, Šventoji išpažintis — tai vergijos pančių sutraukymas, tai karsto akmens nuvertimas. Senojo ir Naujojo Įstatymo Velykos buvo išlaisvinimo diena, nes buvo Viešpaties diena, Dievo padarinys. Jo malonės ir Švenčiausiojo Kraujo veiksmas. Neneigiame, kad tos priemonės turi didelės reikšmės, tačiau nevalia jų reikšmės perdėti. Malonės veikimo akivaizdoje, šv. Sakramentų ir maldos akivaizdoje visos tos priemonės yra nykštiškai mažos ir menkos. Jos įgyja savo tikros reikšmės ir vaisingumo tik viršgamtiniai sustiprėjus, tik pasiekus krikščioniškos tobulybės; dideli darbai tik Dievo padedami padaromi.

Velykos, išėjimo iš vergijos žemės diena, visuomet bus Viešpaties diena. Velykos yra žmogaus silpnybės ir Dievo visagalybės šventė.

Velykos! Kada gi jos ateis? Ateis tuomet, kai mes atsinaujinę Kristuje išeisim pasaulį naujinti Kristuje, kai savo išugdyta moraline jėga pavergsim nugalėję materialinę jėgą. Nes ne materialinė jėga yra tikroji jėga, bet moralinė. Sielų atgimdymas pasaulį atgimdo. Materialinė jėga reikalinga, bet ji nieko negali be moralinės jėgos pagalbos. Ta jėga krikščionybė nugalėjo Romą. Šv. Petras abejojo ir svyravo, nes iš vienos pusės „Cezaris, senatas, liaudis, legionai, apjuosę geležiniu lanku visą pasaulį, nesuskaitomi miestai, daugybė žemių, — galybė, kokios žmogaus akys nematė, o iš kitos pusės jis, amžiaus ir

darbo sulenktas taip, kad jo drebančios rankos vos galėjo pakelti pakeleivio lazdą“ ir būrelis išgązdintų ir pakrikusių jo pasekėjų. O tačiau Dvasios jėga nugalėjo galingiausią materialinę jėgą. Po žiemos nušvito pavasario Velykos.

Tik eikim Petro keliais ir išeikim iš Egipto žemės, nušvis ir mums linksmosios pavasario Velykos.

K. Grigaitytė

Pagunda

Dar retkarčiais
Pagunda, lyg minia bekraštė,
Žydėjimais ievų širdin tuksena;
Pagunda laimės parduotos
Už aukso diademą —

— — — — — — — —

Nors rymo praeitis
Lyg kopos pajūrių,
Ir naujos bangos
Apleistą kapą plaka,
Pabirusių gėlių
Krištolines rasas
Paslėpsiu kaip relikviją
Nugrimzdusių dienų
Neišskaitytuos lapuos...

PROTININKUI REIKIA ĮDOMAUS DARBO

„Aš norėčiau kiekvieną studijų žmogų matyti susirišusį su kokiu sunkoku darbu, kuriam jis pašvęstų labai apribotą laiką, bet kurio išdavomis jis visa širdimi domėtųsi. Dirbt, neatsiduodant darbui visai, nėra žmogaus darbas, nes nei jo mokslingumas, nė jo formacija iš to nieko nepelnys. Štai dėlko, jei neturi tokio darbo, kuris patrauktų, IEŠKOK TOKIO, KURIS AISTRINTŲ; ieškok šviesaus polėkio, neatvangaus pažangaus darbo, draugijų, susibūrimų, kurie reikalauja VISO žmogaus, jei ne viso jo gyvenimo, tai bent visos esybės“.

SERTILLANGES

Du sonetai apie ateinančias dienas

I.

Praskubina jauni į rytdienos rytojus,
ir tolimų šalių vainikai išsiskirsto,
pasveikina dausas, naujus laikus ir gojus,
ir amžinais akordais himnai pasigirsta.
Visi veidai ugnis, visi siekimai plienas —
ar gal kas didžią ugnį užgesinti,
ar gali kalaviją sunešioti dienos,
jei nenumaldomas troškimas — skinti skinti!
O ne. Saulėtekių žarijos žemę daigo
ne tam, kad purvo upės dangų riestų,
ne tam, kad į nebūties juodą taigą
sugriūtų saulėtos kūrybos didūs miestai.
Netolima svajonė seną dūšią prausia:
ateis graži diena, ateis diena gražiausia.

II.

Nusiramink, aušrų šalies žmogau,
likimo laimė ir skausmų ir džiaugsmo žino,
neverk ant praeities griūvėsių; nuvargau... —
likimo laimė mezga ir šilkus ir prastą liną.
Rauda juodais šešėliais temdo viltį,
rauda užblausia degantį troškimą.
Pakelk sparnus, jeigu žadėjai kilti
ir pažiūrėk kurios pašvaistės brėkšti ima!
o greitai pražydėtų juk žiedai —
nejaugi protas jau nebesupranta,
kad lūkuriavimuose vieną uostą praradai!
Bet pažiūrėk į savo dalią gausiai:
ateis graži diena, ateis diena gražiausia.

„Ateities“ platintojus ir atskirus prenumeratorius, kurie dar nėra atsiuntę „Ateičiai“ š. m. prenumeratos, administracja labai prašo atlikti ir savo pareigą žurnalo atžvilgiu, tai pasistengti artimiausiu laiku apsimokėti šio pusmečio prenumeratą. Tai žymiai palengvins „Ateičiai“ jos gyvenimo žingsnius.

Pr. Naujokaitis

Iš ciklo „Tavų kelionių psalmės“

I.

Žinau, negrįši tiek nuėjus kelio,
Kaip nedega užgęsę pelenai;
Baltuoju adelveisu tavieji žingsniai kalnynan kelias,
O Tu tik vieną aušrų ir saulių kelią težinai.

Ir neprašau Tavęs sugrįžti
Į manų kliedėjimų klaikiuosius klonius;
Spindėk spindėjimuos Tu vaivorykšte,
Iš tolo laimindama žemės viliojimų tolius.

Neužmiršk, kildama debesynų keliais,
Įsmeigti į pėdsakus savo alyvų žalias šakeles —
Juk daug paskui Tave klajūnų nueis,
Ir pėdsakų Tavo kitaip mano akys neras...

Sudegs mano saulės ir bokštai sugrius,
Tavų vaivorykščių užges tolimi spinduliai,
Ir tada Tavo pėdsakai — kelias į rytdienas bus,
Kaip audroj paklydusiam laivui krantų švyturiai!

II.

Jau, rodos, aš psalmes visas išgiedojau
Ir lapų šios žemės tiek daug išvarčiau.
Iš sodų žydėjimų kūriausi rojų,
Kad nežinių nežiniai būčiau arčiau!?

Iš bokštų į rytdienas varpu skambėdamas,
Žemei giedodavau, žemei meldžiausi,
Kaip aidas, kaip sapnas, kaip amžių virpėjimai,
Būdamas n i e k a s, maniau, karaliausiu...

Nemirštamą himną, nemirštamą buitį
Iš varpo skambėjimų amžiams stačiausi,
Kad mano aidėjimus Balsas pro amžius gal kartą išguiti,
Tai buvo tik sapnas, tik aidas mažiausias.

Bet dienos susilenkė piktos, kaip raganos,
Ir bokštai nugriuvo, ir varpas nuskendo...
Aš psalmes giedodamas džiūstu, kaip vanagas
Alkanas... rudenį, skindams balandas!

Iš tėviškės kartą jau amžiams išklydęs,
Po svetimą žemę, kaip rudenio vėjas!
Atšipo aštrus iš namų kalavijas —
Aš būčiau keleivis prie nežinios durų atėjęs,
Jei žiedus alyvų į pėdsakus savo Tu būtum nedėjus!..

A. Maceina

Kelkis, Jeruzale!

(Moderniškosios kultūros atpirkimas)

„Siono keliai liūdi, nes nėra kam ateiti į šventes; visi jo vartai sugriauti, jo kunigai vaitoja, jo mergaitės susigraužusios, ir jis pats prislėgtas kartumo".

„Jeruzale, Jeruzale, sugrįžk pas Viešpatį savo Dievą". (Jeremijo Raudos 1, 12 — 14).

Velykos yra atpirkimo šventė. Liturginiais savo veiksmais Bažnyčia kasmet primena mums tą didį Kalvarijos įvykį, kuris buvo pažymėtas net sujudinimu gamtos gaivalo; žemė drebėjo, saulė užtemo. Taip buvo mirštant Kristui. Ir tas momentas buvo perėjimas iš senosios eros į naująją. Aprimusi žemė jau buvo **naują** žemė, prašvitusi saulė jau buvo **nauja** saulė, atsipeikėję žmonės jau buvo **nauji** žmonės. Pasaulis jau buvo atpirktas.

Atpirkimas yra išlaisvinimas. Štai kodėl taip senajame, taip Naujajame Įstatyme Velykos yra visados didžiausio džiaugsmo šventė. Išrinktoji Dievo **tauta** savo Velykomis prisimindavo išėjimą iš **Egipto** vergijos; atpirktoji Dievo **žmonija** prisimena išlaisvinimą iš **nuodėmės** vergijos. Josios džiaugsmas užtat daug didesnis. Šitokio džiaugsmo prasmę turi krikštynų puota, šitokiu džiaugsmu žėri einančio nuo klausyklos žmogaus veidas. Jie švenčia savo privatiškas Velykas. Bet mes reikalingi viešų Velykų, mes reikalingi bendrojo krikšto ir bendrojo nuodėmių atleidimo. Mūsų laikų kultūra irgi šaukiasi atpirkimo. Tik kur jo ieškoti? Ar Kristus dar kartą ateis? Šiam reikalui pasvarstykime keletą dalykų.

1. Kristaus kančios Žygis

„Aš įklimpęs į gilius dumblus, ir nėra tenai dugno; aš patekau į jūros gilumą, ir audra nuskandino mane. Aš pailsau bešaukdamas, užkimo man gerklė: mano akys pavargo, man belaukiant mano Dievo... Ištrauk mane iš dumblo, kad nenugrimsčiau; išvaduok mane iš tų, kurie neapkenčia manęs, ir iš vandens gilybės" (Psl. 68, 2, 3, 4, 18).

Taip vaitojo žmonija Dovydo laikais. Pirmosios nuodėmės prakeikimas slėgė pasaulį, ir šis dejavo josios pančiuose. Juk nuodėmės tragiškumas tame ir glūdi, kad ji atitraukia žmogų nuo Dievo, nuo amžinojo gyvenimo, pasmerkdama jį klajoti nežinojime ir vegetuoti savo menkystėje. Nuodėmė yra atsitraukimas nuo gyvenimo! Vadinasi, ji yra **mirtis.** O kas karta jau mirė, to jokios **žmogiškos** priemonės nebeprikels. Taip yra su fizine mirtimi, taip su moraline.

Štai kame glūdi nupuolusios žmonijos tragedija. Ji mirė, vadinasi, nusidėjo pati, bet prisikelti pati jau nebepajėgė. Tūkstančius kartų žmonija bandė pakilti aukštyn ir tūkstančius kartų, kaip tas graikų Skaras, krisdavo žemėn; o paskutinis kritimas buvo dar baisesnis už pirmąjį. Kiekviena tokia pastanga tik patvirtindavo baisią tiesą, kad tarp žmogaus ir Dievo atsivėrė bedugnė, kurią joks sutvėrimas negali peržengti. Čia reikėjo Dieviškos galybės.

Dievas siuntė todėl savo sūnų Jėzų Kristų, kad šis savo nekaltumu pergalėtų pasaulio sugedimą ir savo prisikėlimu — visur viešpataujančią mirtį. Savo kančia, mirtimi ir galop prisikėlimu Kristus nutiesė tiltą per tą bedugnę, suvienijo atitrūkusią žmoniją su Dievu ir paliko priemonių toliau tęsti tąjį susivienijimo darbą.

Šios priemonės, šis žmogaus kelias prie Dievo ir yra **Krikščionybė.** Josios pamatuose glūdi **auka.** Kaž keno teisingu, nors truputį šiurkščiu pasakymu idėja yra lyg žvėris: ji visados minta aukomis. Nerasdama jų vienoj vietoj ji keliasi kitur. Ir kuo kilnesnė idėja, tuo nekaltesnės aukos reikalauja. Krikščionybė pastatyta ant **nekalčiausios aukos** — Dievo Žmogaus ir išaugusi iš nekalto kankinių kraujo.

Bet kas gi yra ta krikščionybė? Ar tik religija? Ne! Krikščionybė nėra tik „religija“ arba „konfesija“, kaip šitie žodžiai suprantami dabar, vadinasi, prasme sistemos, kurioje yra dogmatiškų tiesų, į kurias reikia tikėti, ir morališkų įstatymų, pagal kuriuos reikia gyventi. Žinoma, ir vienas ir kitas Krikščionybėje yra, bet jie dar neišsemia josios esmės. Krikščionybė nėra nė grynas „religingumas“, pasireiškiąs daugiausia jausmų srityj, ir moderniškų laikų pripažįstamas vienintele žmogui tinkančia religija. Ir šis elementas krikščionybėj yra. Bet ne čia josios esmė. **Krikščionybė yra Dieviško plano vykdymas taip pasaulyj, taip žmonėse.** Dievas leido pasaulį ir žmogų ir paskyrė jam tikslą **pagal savo planą.** Tuo tarpu žmogus atitrūko nuo tojo plano ir nuėjo savais keliais. Kristus savo kančios žygiu vėl atitaisė žmonijos kelią, o Dieviško plano vykdymą paliko Krikščionybei. Ir atpirktajai žmonijai nėra kitokio kelio, kaip tik per Krikščionybę į pilnutinį gyvenimą, arba nuo Krikščionybės atgal į nupuolusios prigimties būklę (in statum naturae lapsae). Todėl labai teisingai Erwin Reisner vadina istoriją kaip nupuolusią ir kelią į teismą. Ir su kokiais parodymais atsistos šitam teisme moderniškoji žmonija?

2. Išganytojo skundas

Įžangoje minėjom kad mums reikia bendro atleidimo ir atpirkimo, nes mūsų laikai padarė didelę nuodėmę, kuri slėgia moderniškąją žmoniją. Su šia nuodėme ji negali pasirodyti teisme; ją reikia atpirkti. Kokia ta nuodėmė?

Melo demonas, gundydamas pirmuosius žmones, pasakė **„Būsite, kaip dievai“.** Tiesos Dievas, atpirkdamas žmones, irgi pasakė: **„Būsite, kaip Dievas“.** Koks skirtumas? Demonas šiam dieviškumui pasiekti pasiūlė žemiškas priemones ir pasitikėjimą savimi. Imkite užgintą vaisių, valgykite, atsidarys jums akys... Akys atsidarė. Jie pasijuto netekę visko, kas buvo antprigimta; pasijuto atsidūrę grynoj grynoj prigimtinėj būklėj, likę tik — protingi gyvuliai. Pakilti ligi dieviškumo savo jėgomis pasirodė ne tik negalima, bet net bandymas baigėsi visišku pralaimėjimu, nes jis stojo į kovą su Dievo įsakymu. Priešingai Kristus. Jis kalbėjo: imkite ir valgykite; štai mano Kūnas. Pildykite valią To, kurs yra mane siuntęs. — Taigi čia jau nurodomos ne žmogiškos priemonės, bet dieviškos, ne pasitikėjimas savimi, bet Dievu. Ir tik šitas kelias veda į dieviškumą. Demoniškasis „non serviam“ pasmerkia žmogų amžinam vergavimui. Maištas prieš Dievą yra didžiausia nuodėmė ir kartu didžiausias savęs sunaikinimas.

Stovėdami mūsų laikų sudužimo ir pranašaujamo kultūros galo akivaizdoj, mes taip ir norime paklausti, kažin kame yra viso to priežastis? Ar čia nebuvo pakartota tas demoniškas nenoras nusilenkti pasaulio Valdovui? Ar žmogus tuo būdu tik pats kartais neuždarė sau kelio į laimę? Ir žvilgis į istoriją visa tai patvirtina. Dievas leido į pasaulį žmogų, kaip kūrėją, kaip savo bendradarbį, užbaigti visatos tvėrimo darbus. Aha, kūrėją! Vadinasi, galintį šį tą sukurti kad ir tik **relatyviai** iš nieko, bet vis dėlto iš **nieko!** Štai puikybės pradžia. Ir naujų laikų žmogus užmiršo, kad jis gyvena ir kuria ne sau, o tam, kad įkūnytų numatytus Dievo tikslus. Jis ėjo į pasaulį, jausdamasis esąs absoliutus jo valdovas; jis mynė jį po kojomis; jis savo grubia ranka užmušė gamtos grožį ir galop pasidarė ne mažutis kūrėjas, tik didelis ardytojas. Jis pasipriešino net pačio Dievo tvarkai. Didysis Kūrėjas į medžiagą įdėjo aukštesnio gyvenimo principą, didysis ardytojas drįso jį paneigti ir paskelbti, kad pasaulyj yra tik negyva medžiaga. Dievas sukūrė antgamtinį pasaulį, žmogus pavadino jį svajonėmis ir sapnais. Laisvai ir dovanai gautas kūrybos jėgas jis pavertė pasipelninimo šaltiniu: kūryba virto amatu. Štai moderniškosios kultūros nuodėmė ir josios noras išsiveržti iš po Dievo globos.

Kai Didįjį Velykų Penktadienį Kryžiaus adoracijos metu giedamos improperijos, kur Dievas skundžiasi savo išrinktąją tauta, man visados ateina į galvą mintis, kad Išganytojas tikrai taip lygiai galėtų nusiskųsti ir moderniškaja žmonija.

„Atpirktoji mano žmonija! Ką aš tau padariau? Ar kuo užgavau? Atsakyk!

Ar už tai, jog miriau, kad tu gyventum, tu mane vėl tūkstančius kartų persekioji?

Per du tūkstančiu metu tau rodau tikrosios kultūros kelią, o tu man rengi mano ištikimuose naują kryžių.

Aš ėmiau tave, lyg paklydusią avelę, ant savo pečių ir nešiau pas savo Tėvą; aš tau atskleidžiau Dievybės paslaptis, o tavo vadai mane laikė tik grynu žmogum.

Aš tave ištraukiau iš moralinio skurdo ir per dvidešimt amžių skelbiau tikrojo gyvenimo išmintį, o tavo mokslininkai ir poetai vadino mane pamišėliu ir psichopatu.

Aš tau parodžiau tikrąją, nesikeičiančią amžinojo gyvenimo realybę, o tu mane profesorių lūpomis pavadinai faulonu — šmėkla.

Aš tau suteikiau neišsenkančios gyvybės šaltinį, o vienas iš tavo garbinamų dievaičių paskelbė, kad Dievas jau miręs.

Popule meus..."

Tiesa, visais laikais buvo nuodėmių ir bus. Bet niekados tos nuodėmės nesistengta pateisinti mokslišku ir net doroviniu atžvilgiu, kaip šiandie. Viduramžiais daug buvo blogo ir netiesos. Bet netiesą buvo netiesą ir nuodėmė — nuodėmė. Niekas jų nebandė pridengti etišku arba net religiniu apsiaustu. Šiandie daros visai priešingai. Mes gyvename **ypatingo** pakrikimo laikus.

3. Mūsų dienos laukia atpirkimo

Neramios mūsų miego dienos ir audringos mūsų budėjimų naktys. Mes savo apsvaigime blaivomės ir savo blaivume apsvaigstame. Mes neskiriame nei metų dalių nei dienos atmainų. Pasaulis virto mums chaosu. Mes ilgimės tvarkos, mes ilgimės slėpinių, mes ilgimės nežinia ko. Ir naujų laiku Saulius, daugiau gal, negu kuris kitas pažinęs moderniškojo žmogaus nerimą, formulavo jo objektą: „Tu matai, Jėzau, mūsų reikalus... Visi yra tavęs reikalingi, net ir tie, kurie to nežino... Išalkusis įsivaizduoja, kad ieško duonos, o tavęs alksta; ištroškęs mano, kad nori vandens, o jis tavęs trokšta; liguistas svajoja apie sveikatos atgavimą, o tuo tarpu jo liga yra tavęs stoka. Kas ieško pasaulyj grožio, tas nematomai pačiam sau ieško tavęs, kuris esi tobulas ir užbaigtas grožis; kas savo mintyse ieško tiesos, tas ir nenorėdamas tavęs trokšta, kuris esi vienintelė ieškojimo verta tiesa; kas gi rūpinasi taika, tas ieško tavęs, vienintelės taikos, kurioje gali pasilsėti neramiausios širdys..." (Giovanni Papini. „Kristaus Istorija" II t. 221 p.).

Senovės pasaulis šaukėsi išganymo. Bet senovė jau toli. Palikime istoriją teisti istorijai. Mes, dabartiniai žmonės, pažvelkime į dabartį. Visas pasaulis dejuoja moderniško pakrikimo pelkėse. Jų visų ištiestos rankos laukia išganymo. **Veni, Domine Jezu!..** Šiandie mes žinome Išganytojo vardą, žinome, iš kur laukti pagalbos ir kuo būdu nugalėti mus prislėgusį blogį. Šv. Kryžiaus prefacijoj mes randame savo šauksmui atsaką, kad: ...„iš kur mirtis atsirado, iš ten gyvybė kiltų, ir tas, kurs medžiu nugalėjo, medžiu būtų nugalėtas..." Pirmieji žmo-

nės medžio vaisiumi buvo suvilioti. Kryžiaus medžiu jų suviliotojas buvo nugalėtas. Tad jeigu mus suviliojo stabmeldiškas mokslas, nugalėkime jį krikščioniškų mokslu; jei mus supainiojo stabmeldiškos visuomenės gyvenimas, nugalėkime jį krikščioniškuoju gyvenimu;; jei mus apgavo stabmeldiškas menas, eikim ieškoti paguodos krikščioniškam mene. Iš kur atsirado mirtis, iš ten tegul kyla gyvybė!

„Pažvelk į Kristaus kryžiaus garbę. Jau karalių kaktose šis kryžius prisegtas, iš kurio jo priešai tyčiojosi. Pasėkos įrodė jo galybę. Kristus pavergė pasaulį ne geležimi, bet medžiu. Priešams rodėsi, kad Kryžiaus medis vertas paniekos, ir, stovėdami prieš tą medį, kraipė galvas ir kalbėjo: „Jei jis Dievo Sūnus, tegu nužengia nuo Kryžiaus. O jis ištiesė savo rankas į netikinčią ir jam prieštaraujančią tautą“ (S. Augustinas. Tractatus super psalmos. De ps. 54).

Taigi kelkis Jeruzale, kelkis raudanti žmonija ir eikime. „Štai Kryžiaus medis, ant kurio kabėjo pasaulio išganymas, imkim pagarbinkim!“ Nuo jo nužengė Atpirkimas prieš du tūkstančiu metų, nuo jo laukiame mes Išganymo ir šiandie. Jis kyla vaduojančiu simboliu taip ant Rymo kapitoliaus, taip ant menkutės Afrikos negro palapinės. Jis yra Išganymo ženklas visiems laikams ir visiems žmonėms.

*

Velykų naktis! „Tai naktis, kuri stulpo šviesa išvaikė nusidėjimų tamsybes. Tai naktis, kuri šiandie per visą pasaulį tikinčius Kristumi, atskirtus nuo pasaulio ydų ir nuodėmių tamsos, gražina malonei, sujungia su šventumu. Tai naktis, kurią Kristus, sutrupinęs mirties pančius, kaip nugalėtojas, prisikėlė... Šios todėl nakties šventimas išvaiko nusikaltimus, plauna kaltes, puolusiems gražina nekaltybę, nuliūdusiems džiaugsmą, pašalina neapykantą, rengia taiką ir valdžias palenkia“ (Exultet... giesmė šventinant Velykų Žvakę). Moderniškasis pasaulis pasiilgo tokios nakties, ir todėl mūsų laikais Velykos turi būti švenčiamos su ypatingu dvasios pakilimu.

DIDŽIŲJŲ IDEJŲ VEIKIMAS

„Didžios mintys palieka žmogaus sieloj gilių pėdsakų. Skaisti ir didinga ideja sukelia sieloj naujų jėgų ir, sutelkus jas į vieną židinį, nukreipia idealo link. Galinga ideja nesiskaito su kliūtimis, ji nesulaikomai veržias priekin, lyg didžiulė vandens srovė. Ir tada, be abejo, bus padaryti didi darbai, kurie gal nevieną silpnadvasį stebins savo veikalų didybe“.

PROF. SAVICKIS.

Vysk Bougaud

Kristus ir genijai

Argi galimas saikas ten, kame nėra palyginimo? Ir kur gi Jo ieškoti, nekalbant jau apie tolimą praeitį, kurioje net nejausia tokio idealo? „Jėzus, sako Channingas, savo didybe ir grožybe užtemdo visas žmonių tobulybes*) . Ir ne tik tąsias, kurios buvo prieš Jį, bet ir tas, kurios atėjo po Jo, kurios iš Jo prasidėjo; nes Jo pasirodymas buvo ta netikėta šviesa, kuri apreiškė žmonijai lig tol nežinomą idealą ir pagimdė karštą troškimą Juo sekti. O tačiau štai jau devyniolika amžių, kai tas idealas šviečia žmonijai, kai žmonių milijonai stengiasi jį atvaizduoti, prieidami kas kart didesnių grožybių, bet sulygti su Juo nebuvo lemta niekam. Daugelis iš tų gausingų kopijų stebina mus: vienos savo tobulybe, kitos jėga. Vis dėlto nė viena iš jų negali net apytikriai būti palyginta su dievišku pavyzdžiu. Ką sakau? Vienintelis pasaulyje Jėzaus gražumas ne tik prašoksta visokią sukurtą grožybę — Jis yra absoliutiškas. Niekad ir niekur neturėjo savo pavyzdžio.

Gerai žinome, ką jaučiame, turėdami prieš akis **dailę.** Pirmiausia su pasigėrėjimu žiūrime, bet tuoj sujaudinti, tartum sparnus įgiję, kylame aukštyn. Pastebime dailę, kurios net kilniausia sukurtoji dailė yra tik netobulas atšešėlis. O juo aukščiau kylame, t. y. juo plačiau veikia mūsų vaizduotė, juo aukščiau nuo mūsų kyla tas idealas, vesdamas mus nusiminiman, o tačiau vis dėlto skatinamas prie to prakilnaus siekimo, ir tasai neįmanymas realizuoti to, ką genijus pastebi, yra didelė dailė. Visai kitaip yra su Kristumi: čia atsitraukdami nuo realybės vytis idealo, realybės pavyti negalime. Veltui stengiamės rasti Kristui idealą, t. y. grožį, prašokstantį Jo reališką tikrą grožybę. Kai įsižiūrime į Jį, pakyla ir atsitolina ne Jo idealas, bet Jis pats, Jis tikras, kokį Jį piešia Evangelija. Jo negali pasiekti nei tapytojas, nei skulptorius, nei rašytojas, nei širdis. Jis tiktai išspaudė ašaras palaimintam Angelico de Fisole; jis privedė prie nusiminimo Paskalį ir Bossuetą. Tatai pirmas ir vienintelis kartas, kada dailės genijus negali nepasiduoti istoriškai tiesai, o net geniališka vaizduotė nemoka išidealizuoti realybės.

Jau tatai turėtų įtikinti kiekvieną blaivų protą, kad Jėzaus Kristaus būdas, nors ir žmogiškas ir naturalus, be galo praneša visokį žmonišką saiką; atkreipkime savo akis į kaž ką dar labiau nepaprastą, į kitą dar sunkesnį suprastį absoliutą. Štai, kaip negalime rasti moralės Jo skaistybės ribų Jo tobulybėje, taip pat negalima jų pastebėti Jo individuališkume. Individuališkumas pareina nuo laiko, vietos, rasės sąlygų; koks jis būtų didis, gimė čia, gyveno ten, gimė iš tokios ir tokios tautos ir

*) Channing, Discours sur l'Imitation du Christ.

turi savyje jos žymių. Net didžiausi žmonės yra savo laiko žmonės: gyvena jų reikalais silpnybėmis, džiaugsmais ir skausmais. Tai liečia visus politikus, valdovus, nukariautojus. Kuo jie remtųsi valdydami gimines, jei nebūtų to laiko žmonės? Ir tai galima taikinti ir svajotojams, poetams, filosofams, artistams, kurie gyvenimą gyvena idealo kultui, kurie savo įtaka siekia žmonijon giliau ir netaip greitai esti užmirštami. Ar jų kūriniuose, šalia žmonijos balso, negirdime jų laikotarpio balso; šalia žmonių sielų dūsavimų — dūsavimų tautos, amžiaus, miesto, kur ta siela meldėsi, verkė, kentėjo, mylėjo? Didžiausi iš jų: Homeras, Jobas, Aischilas, Izajas, Sokratas, Fidias, Sofoklas, Platonas, Vergilijus, Tacitas, Dantė, Mykolas Angelas, Šekspyras, Miltonas, Kornelijus, Rasine, Bossuetas kas yra, jei ne Graikijos, Arabijos, Indijos, stabmeldiškos Romos, krikščioniškos Italijos, Ispanijos, Prancūzijos, Anglijos atšešėlis? Ir juo jie yra didesni, juo aiškiau šalia bendro žmonijos genijaus išreiškia genijų tos tautos, kurios sūnūs jie yra. Homeras yra tikras pelasgas; Aischiles yra didis halensas; Jobas — didis arabas; Izajas — didis hebrėjus; Tacitas — didis romėnas; Dantė — didis italas; Šekspyras — didis anglas; Bossuetas — tikras prancūzas; o kas yra Kristus? Nei hebrėjus, nei graikas, nei senoviškas, nei dabartinis. Yra žmogus ir tik **žmogus.** Nei vienas iš anų neatstovauja visos žmonijos, kiekvieno rasi ribas; Kristuje — jokių.

Bet atsiminkime gerai, kad tas Kristaus universališkumas nėra neasmeninis. Priešingai, keno asmuo, kada nors buvo įžymesnis ir labiau skirtingesnis? Kas su didesniu rimtumu pabrėždavo savo „aš"? Kame rasite visišką nepriklausomybę? Parodykite, keno Jis įtakoje yra? Nei minių, su pagarba Jo klausančiu, nei mokinių, nei papročių ir supratimo savo artimųjų. Niekas negali pasigirti, kad buvo Jo mokytojas. Ir tas individuališkumas daro Jį taip originališkai universalų (visuotinį). Mozė yra žydas savo pažiūromis, jausmais, papročiais ir būdu labiau negu kilimu. Sokratas niekad nepakilo aukščiau už graiko tipą. Mahometas buvo tik arabas. La Fontaine, Molière yra tokie gilūs prancūzai, jog anglui lygiai sunku juos suprasti, kaip prancūzams Goethe. Visi tie didieji žmonės turi laikiniu vietos pusių, kurios už kalnų ar jūrų negali būti nei suprantamos, nei sekamos, kurios su laiku praeina, o jeigu kada ir atgimsta, tai tik dėl to, kad lygiai greitai išnyktų. Ypatingas reiškinys, kuris įrodo, kad ir didžiausi žmonės pasilieka žmonėmis. Kristuje — nieko panašaus; Jame nė pėdsako visos tos žmogiškosios pusės nėra. Matome Jame žmogybę; nieko nematome, kas ją ribotų ar temdytų. Dėlto tat jis yra visuotinis pavyzdys, duodąs sekti visai žmonijai. Seka Juo žmonės visokio amžiaus; seka vaikas, seka mergaitė, seka motina, senelis; ateina pas Jį, kad susiramintų ir jėgų suteiktų visi luomai: beturtis, turtuolis, kalinys ir karalius. Veltui žmonijos pa-

žanga ir civilizacija kaskart naujus veiksnius iškelia pasaulio scenon — kiekvienam iš jų Jėzus nėra svetimas: nei graikui, nors nesirūpino apie filosofiją: nei romėnui, nors nelaimėdavo karų, nei IV amžiaus barbarui, nei XX amžiaus kutlūros atstovui, nors jų supratimai, papročiai ir būdai iš pamatų skiriasi tarp savęs. Garbinamas Amerikos raudonodžių, Afrikos negrų, Indijos braminų, o būtybė taip visuotinė, simpatiška ir visiems prieinama, jog jos gerbimas sužadino jiems lygiai tokių pačių skaisčių tobulybių, kaip ir paskutiniais viešpatavimo laikais išsigimusiems romėnams.

Argi dar reikia kalbėti apie tai, kad koks Išganytojo tobulumas, individualumas, toks yra ir Jo veikimas? Tas dalykas, tur būt, aiškus savaime. Jo veikimas neturi nei laiko nei ploto ribų, Neriboja jo nieks niekur. Joks šimtmetis Jo neaplenkia. Žmonija žengia priekin, žengia sparčiai; tai nesutūrimas vytis. Laimina žmonija ir giria genijus, kurie iškyla jos kely, kad jos vėliavą palaikytų. Tačiau greit toli užpakaly juos palieka. Gera buvo Platono filosofija, bet jau nebeužtenkama, visus nustebino Newton'o mokslas, bet jau yra pralenktas. Geologijoj Kuvieras (Cuvier) perversmą padarė, bet štai jo teorijos jau baigia savo dienas. Žmonija žengia priekin; dekite jai kaskart naujus žibintuvus. Pralenkė Hipokratą, Archimedą; pralenkė Koperniką, Galilėjų, Lavuazierą (Levoisier), Montgolfierą. O Jėzų? — Ne! „Jėzus Kristus, pripažįsta Renanas, nebus pralenktas*). Didžiųjų genijų garbė, bet drauge ir silpna pusė yra ta, kad dėl savo genijaus kuria formules, kurios yra pažangos išeinamasis punktas. Tuo būdu jie įgyja mokinių, kurie juos nustumia šešėlin. Nors toli mums ligi Sokrato, Platono, Cicerono, Senekos, bet jau tūkstančius dalykų žinome, kurių jie nežino. Matome dau kitų dalykų, kurie nustebintų Bossuet'ą, Pascal'į ar Newton'ą. „O štai aštuoniolika amžių, teisingai sako Parkeris, praslinko nuo tos valandos, kada žmonijos banga Kristaus asmenyje pasiekė tokią aukštybę, o koks amžius, koks žmogus prašoko Jo mintį, arba nors ją suprasti ir pritaikinti sugebėjo? Teatsako žmonija į tą be vilties palaukti atsakymo klausimą. Žmonės pasidalijo tarp savęs Jėzaus drabužį, metė burtus dėl apsiausto; bet Jo dvasią, kuri taip vaisingai veikė, kai per savo kančią ir mirtį pergalėjo pasaulį, kas ištyrė, apėmė, įgijo, ar nors suprato?**). Po devyniolikos amžių Jis yra neišsemtas ir neišsemiamas.

Net rodos, kad juo toliau žmonija eina, juo labiau reiškiasi Jėzaus veikimas. Kiekvienam naujam akiračiui, kievienam naujam reikalui atsako Jis nauju šviesos spinduliu, nauju lig šiol nežinomu vaistu. Kiek stebuklų, kurių net nenujautė pirmieji

---

*) Renan, Vie de Jésus, p. 325.

**) Theodore Parker, Discours sur les matières relatives à la religion, 3-me édition, Boston, 1847 p. 275.

krikščionys, apie kuriuos mes esame priversti pasakyti, jog buvo Jo akivaizdoje. O kiek tokių, kurių mes patys nestebime, bet apie kuriuos mūsų ainiai pasakys, kad buvo Jo permatyti. Ir tas veikimas, trukdamas per visus amžius, atsinaujindamas po mažiausios civilizacijos krypties, savo galingume nieko nenustoja. Kaip prieš devyniolika amžių ,taip ir šiandien Jis laimi sau žmonių sielas. „Stebėtis stebimės, sakė Napoleonas, klausydami apie Aleksandro pergales, o štai Nugalėtojas, kuris nukariauja ir asimiliuoja ne vieną kurią tautą, bet visą žmoniją. Žmogaus siela su visomis savo pajėgomis tampa pripildančia Kristaus gyvenimo dalimi*).

Jeigu neradę Išganytojo tobulumui, individualumui, veikimui masto, pažvelgsime paeiliui į Jo dvasią, turėsime prieš akis tos pačios prigimties dalyką, bet dar nuostabesnį. Jo dvasia netik praneša visas žmonių dvasias, bet ir nepanaši į jas. Jame yra kaž kas mums nesuprantamo, neprieinmo.

Skaitėte Evangeliją? Ar nepastebėjote jos surašytame tobulame, giliame, o tačiau taip aiškiame moksle kaž kokios šviesos, tokios nuostabios prigimties, panašios į neaiškumą, bet tik panašios, nes argi galima leisti neaiškumą, kada kalbama apie tokį prakilnų ir galingą protą, taip nepanašiai šviečiantį į prigimtą šviesą, kad vadintum ją nesąmone? Tai irgi yra negalima, nes žmonija turėjo jau devyniolika amžių jai įrodyti. Ji yra šviesa neapvylianti, nes šviečia labai galingai, nors negalima prieiti prie to židinio. Neturėdami kitokio pavadinimo, vadiname Jį paslaptimi, tai yra, kaž kuo nesuprantamu, neprieinamu.

Iš tikrųjų per šviesų Evangelijos mokslą, rodos, spindi kaž koks šešėlis. Kartkartėmis pasitaiko jame neryškūs išsireiškimai; neryškūs ne dėl šviesos trūkumo, priešingai, — dėl jos daugumo. Tai patvirtina didžiausi genijai, ir tikį ir netikį, nuodugniai tyrinėdamii juos nuo krikščionybės pradžios, net ligi mūsų dienų ir negalėdami jų nei suprasti nei nugriauti. Toks Origenas, šv. Augustinas, šv. Tomas, toks Bossuetas, Leibnicas, Pascalis ir kiti kreipdavo į tas nuostabias formules savo dėmesį, kuris surado minties ir planetų bėgio dėsnius ir kuris prisipažino, kad jų nesupranta, bet tos paslaptys, kurių negali suprasti, padeda jiems viską matyti ir viską suprasti. Drauge atsirado visai skirtinga rasė, taip pat didi protai, be galo vikrūs pastebėti, visame kame silpnų pusių surasti, gudragalviavimus iškelti ir išjuokti, visą ką pastatė sau uždaviniu išrodyti, kad tos formulės yra tiktai prieštaravimas, nesąmonė ir tamsybė, bet jiems irgi nepavyko. Jei būtų galėję tai įrodyti, paniekinimas būtų seniai užmušęs krikščionybę. O štai po

---

*) Napoleono pašnekėsiai su generolu Bertrand'u ant šv. Elenos salos.

devyniolikos amžių karščiausių ginčų, tos formulės tebėra neištirtos, vadinasi ir neištiriamos.

Tai vienintelis tos rūšies reiškinys. Peržiūrėkite visų filosofų veikalus ir nerasite juose nieko, ko negalima būtų su-

Nukryžiuotasis *Tapyba medžio lentoj.* Liaudies menas

prasti. Rasite juose neaiškumų, bet tie neaiškumai tėra jų silpnumo išrodymas. Kartais rasite prieštaravimų ir lengvai juos išrodysite. Bet nesuprantamo, neprieinamo, nerasite. Nekiekvienas, kurs nori, yra neprieinamas. Nekiekvienam duota būti žmonijai paslaptimi. Ką gali suprasti vienas protas, tą gali ir

antras, o jei genijams yra duota pirmiems pakilti į nežinomas aukštybes, nepakils jie niekuomet taip aukštai, kad nepakiltų su jais ar nors paskui juos ir kiti. Genijus yra panašus į erelį, kurs ima savo mažulėlius ant sparnų ir kelia juos į padangę, kurie patys silpni būdami neįstengia pakilti. Tiktai su vienu Kristumi negalima susilyginti. Kaip ir kiti genijai pasilieka Jis aukštybėse. Kaip ir jie turi savyje prakilnumą, gilumą, tvarumą, kaip jie ir labiau, negu jie, skleidžia žemiškos šviesos spindulius. Bet štai staiga pakyla aukščiau, įžengia į skaisčius debesis: dingsta spindinčiose, neperžvelgiamose skaistybėse, kur jau niekas su juo pakilti negali.

Ir dėl to jokia knyga negali prilygti Evangelijai. Josios moksle jungiasi prieinama ir neprieinama šviesa, tuo pat laiku pripildydama džiaugsmu ir prislėgdama nusiminimu. Kartais ima slysti pamatas iš po kojų; tačiau nenusigąsti, nes žinai, kas veda. Garbini, kada jau nebematai. O koks tos neprieinamos šviesos spindulių skaistumas! Su Kristum taip pat yra, kaip ir su saule, kurios židinio nematai; židinys išdegintų akis; bet matai išplaukiančius iš jo spindulius, ir jie apšviečia pasaulį ir puošia jį grožiu.

Tie bruožai, iš prigimties taip mažai žmoniški, stebino nuo poros amžių, ypatingai visus tuos, kurie studijavo Jėzų ne paviršutiniškai Jo esybę, kaip lig šiol, bet Jo vidų. Jau XVIII-me amžiuje Rousseau, nors labai paviršutiniškai pažvelgęs, Jo garbę išreiškė šiais prakilniais žodžiais: „Jei Sokratas gyveno ir mirė kaip išminčius, tai Jėzus Kristus gyveno ir mirė kaip Dievas[1])“. Napoleonas, pažvelgęs savo žydriomis akimis į Kristų, dar gražesnius ištarė žodžiu: „Pažįstu gerai žmones ir sakau jums, jog Jėzus Kristus nebuvo žmogus[2])“. Goethe, visuotiniausias ir didžiausias, o taip pat ir pagoniškiausias už visus savo laiko poetus, vadina Kristų dievišku žmogum, šventu visų žmonių pirmuoju pavyzdžiu[3]). Amerikietis Channing'as, kurs taip stropiai stengėsi išplėšti tikėjimą Jėzaus dievybe iš savo bendralaikių širdžių, negalėjo tačiau nepripažinti, kad yra Jame bruožų, kurių negalima išaiškinti tiktai žmogybe. „Tikiu, sakė jis, jog Kristus yra daugiau negu žmogus“. Ir priduria: „Tie, kurie netiki Jėzaus preegzistencija (arba tie, kurie neigia Jo dievystę), anaiptol nelaiko per paprastą žmogų. Visuomet pastebi didelį skirtumą tarp Jo ir mūsų. Pripažįsta, kad Jam priguli dorybės, gerybė, galybė, šviesa, kurių joks žmogus neturėjo, pripažįsta taip pat, kad spindi jis nepalytėta nekaltybe; su džiaugsmu pripažįsta, jog Kristus savo didybe ir gėrybe užtemdo visas žmonių tobulybes[4]).

---

[1]) Rousseau. Emile ou l'Education, livre VI.

[2]) Beauterne. Sentiments de Napoleon sur la Christianisme.

[3]) Goethe. Entretiens avec Eckermann, 3-e vol. p. 371.

[4]) Channing. Discours sur la caractère du Christ.

Pagaliau tie, kurie nagrinėjo Kristaus būdą, taip pat atsidėję, bet neapykantos akimis, toks Strauss Vokietijoje, Parker Amerikoje, Renan Prancūzijoje, negalėjo susiturėti neištarę labai pažymėtinų žodžių. „Kristaus, sako Strauss, nieks negali pralenkti, nieks negali pasiekti, nei to paties religinio laipsnio. Niekuomet nebus galima pakilti aukščiau už Jį, nei įsivaizduoti sau ką nors Jam lygų[5]). Parker dar prakilniau pasako, rodos jis pastebi Išganytojuje dievystės atspindį: „Jėzus skleidžia naują šviesą, skaisčią, kaip diena, prakilnią, kaip dangus, teisingą, kaip Dievas. Pakyla aukščiau už visus filosofus, poetas. Tūkstantį kartų labiau gyvas esi, tūkstantį kartų labiau sofija žydėjo; nebuvo jame nei portiko, nei licėjaus; nebuvo nei pranašų mokyklos. Dievas yra to jaunikaičio širdyje[6])". Prie tokios prieina išvados Parker, o štai prie kokios Renan'as: „Ilsėkis avo garbėje, taurusis pradėjėjau. Tavo darbas užbaigtas. Tūkstantį kartų labiau gyvas esi, tūkstantį kartų labiau mylimas po mirties, negu trumpame savo gyvenime čia žemėje; tapti pagrindiniu žmonijos akmeniu, ir išplėšti Tavo vardą pasauliui reikštų sujudinti jį iš pamatų. Tarp Tavęs ir Dievo skirtumo jau nebedarys, Mirties pergalėtojau, įeik į savo Karalystę, į kurią paskubės paskui Tave Tavo nurodytu karališku taku Tavo garbintojų eilės".

Paviršutiniškiausi ir neprielankiausi tyrinėjimai privertė išminčius nenoromis Jį gerbti, reikšti pagarbos nepalytėtai Jo nekaltybei, moraliam jo grožiui, Jo nepalyginamam charakteriui. Rodosi, kad jie jaučia ir kaskart labiau pripažįsta, jog Jis yra visų žmonių giminės šventųjų švenčiausias, didžiausias ir geriausias iš visų žmonių, kurie kada nors gyveno žemėje. Mato Jį taip didį, taip gerą, taip — nežiūrint praslinkusių devyniolikos amžių — gyvenantį, jog geresni iš jų nenoromis savęs klausia, tai žmogus, o tą klausimą kartoja net Jo priešai. O jau tuo pačiu, kad galėjo rastis žmonių prote toks klausimas ir toks nepergalimas abejojimas, koks nekilo niekuomet ir apie nieką, argi jau nėra nujautimas ir pirmas Jo dievystės įrodymas.

Vertė *Kun. P. Vaitiekūnas.*

---

[5]) Strauss. Du passager et du Permonent dans le Christianisme. Altona. 1839 p. 137.

[6]) Parker. Discours sur les matieres relatives à la Religion, p. 275.

Du amžiai

A. Vaičiulaitis.

Medicinos žvaigždė, dr. Gabrielius Peršokšna, stambaus sudėjimo, truputį aptukęs ponas, sėdėjo prie rašomojo stalo ir, šviesiai mėlynom akim žiūrėdamas į gintarinį plunksnakotį, niekaip nesiryžo pradėti straipsnio apie anatomijos būklę prieš Andriaus Vesalio laikus. Išsiblaškęs jis atsilošė krėsle, žvalgėsi po žalias užmiesčio kalvas ir sekė, kaip aprūkusių kaminų dūmai kyla į išblyškusį rytmečio dangų.

Tuo tarpu atsivėrė ąžuolinės durys, ir į kambarį įėjo namų šeimininkė pana Zuzana, daktaro pusseserė. Buvo tai labai aukšta ir liesa moteriškė, smulkaus, raukšlėto veido. Ji turėjo senos mados drabužius, nuolat ant akių drimbančius plaukus ir prie kiekvieno nelaukto atsitikimo mirksinčias blakstienas.

— A, taip anksti pakilę! — nustebo ji ir ėmė greitai mirkčioti. — Aš norėjau kambarį sutvarkyti.

— Gali, — tarė daktaras, — tik neužtruk.

Ponas Gabrielius iš dirbamojo neišėjo. Jis, įsinėręs į pantuflius, ant kurių buvo išsiuvinėtos šakotos briedžių galvos, glostydamas žilą, ties lūpom pageltusią barzdą, vaikštinėjo pasieniu. Galvodamas, kaip geriausiai tiktų pradėti straipsnį, pats nepasijuto, kad žiūri į Zuzaną, kuri šluostė pilną brangių knygų riešutinio medžio spintą. Ant spintos parvirtusi gulėjo iškimšta pelėda ir bučiavosi du kūningi bronziniai angeliukai, amžina senos ir doros panos pasipiktinimų priežastis. Ji ir dabar atsigręžė į daktarą ir pagrasino:

— Vistiek kada nors šiuos balvonus į ugnį sukišiu.

— Nėra ko pykti, jei pasauly dar kas nors mylis, — nusišypsojo jis.

Ji nieko neatsakė ir toliau trūsėsi. Kambary ritmiškai šlepsėjo daktaro žingsniai, ir už sienos nuobodžiai tiksėjo laikrodis. Namus slėgė ankstyba rytmečio tyla, tarpais nutraukiama kanarėlės, kuri skardenosi, išnešta narvely už lango.

— Ar man jokių žinių neturi? — paklausė ponas Gabrielius, žiūrėdamas į auksuotus Rembrandto „Anatomijos pamokos“ rėmus, kuriuos dabar šeimininkė šluostė ir smarkiai mirkčiojo, nes paveikslo lavonas jai visos dienos apetitą sugadindavo.

— Vakar buvo jum iš sesers laiškas. Aš pati jį perskaičiau...

Ji čia stabtelėjo, įsmeigė į daktarą rudas ir mažytes akis laukdama, ar jis nieko nesakys dėl jo korespondencijos kontrolės, prie kurios pana Zuzana jau nuo seno buvo pripratusi. Bet dabar jis į tai nekreipė dėmesio. Ji vėl prabilo:

— Sesuo atvažiuoja į miestą.

— Kada?

— Tuojau. Jai turės daryti gerklės operaciją. Su savim ketina pasiimti mažąją Teresę.

— Gerai, — tarė jis. — Šiandie manęs netrukdykit. Turiu atlikti vieną darbą.

— Tik. perdaug nenusivarginkit, kad paskui vėl migrena nekankintų, — motiniškai susirūpino ji ir, tarpdury stovėdama, akim permetė kambarį. — Aha, dar gėles pakeisiu.

Ji išėjo ir netrukus grįžo su pluoštu pelergonijų, gvazdikų ir vilkdalgių, kurių žieduose dar spindėjo stambi rasa. Išėmusi iš porceleninės kinų vazos pavytusias lelijas, ji ten įstatė atsineštuosius augalus.

Likęs vienas, daktaras sėdosi į krėslą ir pasitraukė artyn popieros lakštą. Iš pradžių jis atsidėjęs nupiešė kelias galvas, kurių viena, kaip jam pasirodė, buvo panaši į dr. Robertą Kochą. Tuo darbu patenkintas, ponas Gabrielius riebiom raidėm parašė straipsnio pavadinimą. Mintys pačios kažkaip lengvai galvoje išsirikiavo.

Po valandėlės plunksna įnirtusi draskė baltą lapą. Iš po riešutinio medžio spintos snukutį iškišo pelė ir netrukus ėmė kambary šmižinėti. Už lango, ant varinių vielų straksėdama, skardenosi kanarėlė ir aukštai, ties garbiniuotu debesiu, burzgė orlaivis.

*

* *

Ponia Marijona Laisienė, daktaro sesuo, atvažiavo pietiniu traukiniu. Iš stoties pas brolį, kuris už ją buvo dvidešimčia metų vyresnis, ji atėjo pėkščia, už rankos vesdamosi mažąją Teresiukę. Mergytė baimingai žiūrėjo į triukšmingą miestą ir glaudėsi prie motinos, saujoj spausdama nedidelį bukietą — lauktuves dėdei.

Viešnias priėmė pana Zuzana ir pasisakė esanti džiaugsmingai sujaudinta jų apsilankymu.

— Kur brolis? — paklausė Laisienė, nepaisydama didelio liesos šeimininkės susižavėjimo.

— Kur dėdė? — nelaukdama panos Zuzanos atsakymo entuziastiškai pasiteiravo Teresiukė.— Aš jam lauktuvių atvežiau.

Ji buvo dar tokia mažytė ir šviesplaukė mergaitė, toji Teresiukė, kuri dabar, užvertusi galvą, žiūrėjo į šeimininkę, šitaip atsakiusią:

— Ponas daktaras šiandie turi neįsivaizduojamai daug darbo ir prašė kad netrukdyčiau.

Laisienė nė nemanė savo broliui mausti. Tačiau Teresiukė išpūtė akis ir užprotestavo:

— Aš noriu jį matyti ir bukietą dovanoti!

Ji jau beveik ėmė graudintis, nes į šią kelionę buvo per didelį vargą įsiprašiusi. Sėdėdama vagone, ji nuolat puldinėjo prie motinos ir klausinėjo apie savo dėdę, kuris pagaliau jos akyse išaugo į kažkokį pasakų milžiną. Dabar ji stovėjo ir klausiamai žiūrėjo į abi moteriškes. Kiek abejonės ir laukimo buvo

jos žvilgsny! Ji bijojo, kad malonus pasakų milžinas nepavirstų į bjaurų žmogėdrą. Ak! taip ir atsitiko, nes mama jai pagrasino:

— Žiūrėk, kad šiukštu dėdei į akis nelįstum, nes jis nekenčia mažų vaikų ir jiem karčių vaistų užrašo.

Mergaitė susiraukė ir būtų pravirkusi, bet tuo tarpu šeimininkė pasirūpino užkandžio. Paskui pana Zuzana viešniom išrodė visus namų kambarius, išskyrus dirbamąjį ir laboratoriją, į kurią ir ji pati su baime žengdavo, nes ten stovėjo išsišiepęs skeletas.

Pro dirbamąjį jos praslinko ant galų pirštų, ir šeimininkė paslaptingai sušnibždėjo:

— Čia jisai nuo pat ryto...

Ji nebaigė sakinio, nes Teresiukė nugirdo ir skardžiai paklausė:

— Ar čia tas baisusis dėdė?

Jos akys bailiai įstrigo į ąžuolines duris. Motina nustvėrė mažytę už rankos, ir tą pat akimirką visa kompanija išnyko koridoriaus pasisukime.

Pana Zuzana išsigandusi tarė:

— Kažin ar jis neišgirdo?

Paskui, nesulaukus atsakymo, ji pridėjo:

— Žinai, ponia, daktaras, sėdęs prie darbo, jokio pasilsio nežino. Jis ir dabar pietus užsimirš ir migreną gaus...

Jos suėjo į valgomąjį. Liesoji šeimininkė ruošė pietus ir iš virtuvės garsiai šnekėjosi su Laisiene, kuri savo dukrą užkėlė ant kedės. Mergaitė labai susirūpinusi sėdėjo ir retkarčiais dirstelėdavo į duris, ar nepasirodys jose dėdė... tas baisusis dėdė.

Praėjo pusvalandis. Ir kaip tik tada, kai Teresiukė buvo bepamirštanti poną Gabrielių, durys atsivėrė ir... A! Ji galvatrūkčiais nusirito nuo savo aukšto sosto, puolėsi prie motinos ir užsikniaubė ant jos kelių, kaip kurapka, kad niekas nematytų.

Daktaras pasisveikino su seseria ir paglostė mergaitę, kuriai motina tarė:

— Teresiuke, pasirodyk dėdei ir pasisveikink.

Bet mažytė bijojo, ir dar labjau glaudėsi prie sijono. Tuo tarpu atnešė pietus. Sėdėdama kedėje, mergaitė išpūtusi akis žiūrėjo į daktarą ir atidžiai klausėsi, ką jis su mama šnekasi. Taip, jo žodžiuose nieko baisaus nebuvo. Jis pasakojo prasčiausius dalykus — apie savo pažįstamus, apie darbus... Net jo veidas buvo nepiktas. Ji pastebėjo, kad valgant dėdei ant ūsų likdavo sriubos, lygiai kaip tėčiui.

Visai netikėtai ponas Gabrielius pažvelgė į ją, — o jo akys buvo mėlynos ir meilios, — ir paklausė:

— Kodėl nevalgai, mažyte?

Ji nežinojo, ką sakyti, ir atsigręžus į motiną sušuko, išsigelbėjimo ieškodama:

— Mama!

— Atsakyk gi dėdei, — paragino ją.

Mergaitė dėbtelėjo į daktarą. Nepatikimas dalykas! Tas dėdė šypsojosi, ir iš jo burnos žvilgėjo auksiniai dantys! Jis paėmė pyragaitį ir per stalą ištiesė jį jai.

— Imk, — pamokė motina.

Ji paėmė.

— Padėkok, — vėl paragino ją.

Ji, saujoj spausdama pyragaitį, iš pasalų žvilgterėjo į daktarą. Jis juokėsi! Jis juokėsi ir pasilenkęs žiūrėjo į ją šviesiai mėlynom akim. Teresiukė tokią mėlyną spalvą šiandie jau buvo mačiusi: taip pro vagono langą atrodė dangus. Tos dangaus mėlynumo akys!

Susyk mergaitei pasidarė lengviau. Ji giliai atsikvėpė, linktelėjo dėdei, pasakė ačiū, ir pyragaitis triukštelėjo tarp jos smulkių dantukų.

Po pietų dėdė su seseria susėdo sofoje. Teresiukė rado sau žaidimų draugą — rainą ir seną katiną, kurį ponas Gabrielius vadino emeritu, nes plinkąs gyvulėlis jau buvo atsisakęs nuo plėšrių papročių ir mito iš panos Zuzanos malonių.

*

* *

Ponas daktaras, grįždamas į kabinetą baigti straipsnio, Teresiukę paėmė už pažastų ir aukštyn pakylėjo. Ji dabar jo nebijojo, bet vis dar nedrįso pasipasakoti apie savo lėles, apie tas lėles, kurios turi šilkines sukneles ir moka riktelti „ai!“ Kai koridoriuj nutilo dėdės žingsniai, ji ūmai išskėtė rankutes. lyg bepalekiąs paukštis sparnus, ir per visą kambarį atplasnojo prie durų, bandydama jas atverti.

— Mama, aš noriu jį matyti! — karštai ji sušuko.

— Vakare galėsi matyti. Dabar būk gera ir nelįsk jam į akis, — tarė motina.

Ponia Laisienė išsirengė pas gerklės ligų specialistą. Ji jau buvo tarusis su broliu, kuris, nors dėl senatvės buvo metęs pelningą praktiką ir tik retkarčiais atlikdavo įdomesnę operaciją, mielai sutiko seserį gydyti, pirma pataręs jai pasirodyti pas savo draugą Gauraitį, gerklės ligų garsenybę.

Teresiukė liko viena. Emeritas jai nusibodo, ir ji už pakarpos jį išvilko į virtuvę pas paną Zuzaną. Mergaitė susirangė sofoje ir užsnūdo. Kai pabudo, šviesūs spinduliai glostė sienas ir geltonu taku tiesėsi grindyse. Lauke buvo skaidru ir smagu. Miestas neaiškiai ošė, ir tarpais nervingai suspiegdavo automobilis.

Mama dar buvo negrįžusi. Mergaitė nušoko ant aslos ir pribėgo prie lango, žiūrėdama į didelį ir tankų sodą. Ji pradėjo skaičiuoti medžius sakydama: „vienas, du, penki ir dešimt“. Tolimesnis skaičius buvo „daug“, ir paskui vėl ėjo „vienas“. Bet tas darbas greitai jai įkyrėjo, ir ji vėl apsidairė po kambarį. Jokio įdomesnio daikto!

Netikėtai kampe, ant suolelio ji pastebėjo bukietą gėlių. Bukietas lelijų, rožių, konvalijų! Tas pats, kurį ji dėdei vežė. Pribėgusi prie radinio, ji pakėlė ir atidžiai apžiūrėjo. Žiedai jau buvo pavargę. Smulkios konvalijos iš lėto merkėsi, ir lelijos leipdamos lenkė galvas. Tik rožės, nors jų lapeliai buvo truputį susiraitę, vis dar atrodė gyvos, judrios ir skaniai kvepėjo. Laibais pirščiukais ji kėlė svyrančius žiedus ir drąsindama kalbėjo:

— Dar nemikite taip anksti. Aš jus padovanosiu dėdei, pas kurį jum bus labai gera.

Mergaitė vėl susirietė sofoje ir ėmė galvoti, rankoje laikydama bukietą. Taip, gėles reikia ponui Gabrieliui atiduoti. Bet kaip, jei pas jį nevalia eiti? O žiedai vakaro nesulauks ir pailsę sumigs. Jau dabar jie snūduriuoja. Ji kilnojo šviesias akis į lubas, žiūrėjo į sunkų žirandolių, pešė sofos aksomą ir nieko doro negalėjo sumesti. Nučiuožus ant žemės, ji perėjo per kambarį ir susirūpinusi slankiojo pasieniais, kol atsistojo prieš duris. Ji pažvelgė į blizgančią rankeną ir pasistiebė. Ne, ji dar nebuvo tokia didelė kaip mama ar pana Zuzana ir rankenos nepasiekė. Tada mergaitė atsargiai prisistūmė kedę, užsilipo ir lengvai atvėrė duris į šėmoj prieblandoj susigūžusį koridorių.

Aplink buvo tylu. Tik virtuvėj čerškėjo plaunami indai. Tenai, netoli užsisukimo, Teresiukė įžiūrėjo ąžuolines duris, ir jos oranžinis stuomenėlis nuslinko tarp tamsių sienų.

* * *

Ponas Gabrielius skaitė parašytąjį straipsnio dalį. Jis į tą darbą buvo taip pasinėręs, jog neišgirdo, kad už durų jau kelintą sykį kažin kas krebezdenasi.

Daktaras atsigręžė tik tada, kai durys sugirgždėjo. Atsisukęs jis pamatė šviesplaukę galvutę, kuri mėlynom akim baukščiai dirstelėjo į vidų ir vėl dingo. Po valandėlės iš lėto, labai atsargiai pasirodė ta pati galvutė, paskui save traukdama visą Teresiukę. Ji įslinko į kabinetą ir gėdindamosi prisiglaudė prie adverijos. Ant krūtinės ji laikė sudėjusi rankas su bukietu ir maldaujamai žiūrėjo į dėdę nežinodama, ką daryti — ar atgal sprukti, ar eiti gilyn, ar toj pat vietoj likti. Ji vis dėlto įsidrąsino dar kelis žingsnius žengti ir pagaliau sustiro vidury kambario laukdama, kad dėdė ją pasitiktų ir prašnekintų. Bet jis nejudėdamas sėdėjo ir net nenusišypsojo nė auksinių dantų neparodė. O gal iš tikrųjų tas daktaras yra baisus ir karčių vaistų mažiem vaikam duoda? Tai minčiai dingtelėjus, mergaitė nesąmoningai, lyg gelbėdamosi, vieną ranką su bukietu atkišo į poną Gabrielių, o antrąja įsikabino į apatinę lūpą.

Pagaliau! Pagaliau jis krėsle sujudėjo, atsistojo ir paklausė:

— Ar tai man mažyte?

— Jum, jum, dėde, — suvebleno mergaitė ir dar labjau atkišo bukietą.

— Ar tu priskynei?

— Ne, mama.

— Kokios abi judvi geros, — pagyrė dėdė.

Kaip jos akys nugiedrėjo! Kada ponas Gabrielius pakėlęs ją pabučiavo, ji taip nudžiugo, jog nežinojo, ką daryti. Reikėjo dar kuo nors jam pasigerinti. Bet kuo? Ji buvo tokia mažytė ir nieko neturėjo. Ji neturėjo nei pinigo skambančio, nei arklio žvengiančio, nei lėlės aiksinčios neturėjo ji.

Mergaitė dairėsi po kabinetą, ir jos žvilgsnis pro langą išklydo į sodą. Pirmai ten ji buvo mačiusi daug medžių ir gėlių. Tai anakur ji nusives dėdę ir visus žiedus jam išrodys.

Teresiukė pakėlė ranką, įsikibo ponui Gabrieliui į skverną ir šokinėdama šūktelėjo:

— Eime, dėde, eime! Ką mes pamatysim...

Jis paklausė. Mergaitei susyk pilna galva prilėkė visokių dalykų, kuriuos būtinai reikėjo daktarui išpasakoti. Tempdama šėmu koridorium dėdę, ji plepėjo:

— Ak, kad žinotumėt, aš namie palikau tris lėles. Viena iš jų vyras, kita — jo žmona, o trečia — anųjų vaikas... Jos visos ėmė bliauti, kai aš važiavau.

Ponas Gabrielius juokėsi, rodydamas auksinius dantis.

Juodu išėjo į sodą. Mergaitė vis nepaleido dėdės. Įsisegusi į skverną, ji lepsėjo žydinčių kaštonų alėja ir čiauškėjo ir čiauškėjo...

Dangus buvo žydras. Tik vienų vienas baltas debesys karojo viršuj galvų, kaip didelis vilnonis skėtis. Miestas aptilęs stovėjo įstrižuose popietės spinduliuose ir alsavo aprūkusiais kaminais.

Teresiukė su dėde ėjo alėja, kol ties upe, pro sodą šnerančia, pasiekė pievą, prisėtą baltųjų dobilų, kur dūzgė spiečiai bičių. Čia nepūtė vėjas, buvo smagu ir šilta, ir čirpė žiogai, straksėdami po žolę.

— Šitoj vejoj pasilsėkim, — pasiūlė daktaras.

Mergaitė paleido skverną ir tarė:

— Žinoma, mes čia būtinai turim pasilsėti.

Pana Zuzana, po valandos išėjusi į sodą, taip nustebo, jog valinė lėkštė su dugne išpieštu Napoleonu jai iš nagų iškrito ir į akmenį sudužo. Ne, to savo amžiuj ji dar nebuvo mačiusi, ir tik dabar suprato, kokių nelauktų dalykų gali pasauly atsitikti.

Juk keisčiau už pasaką buvo tai, ką ji pirmą sykį savo ilgam amžiuj regėjo: žolėje sėdėjo vienmarškinis ponas Gabrielius, žilas kaip obelis, o ant jo kelių stovėjo Teresiukė ir tampė jį už ūsų, pasakodama apie savo lėles.

K. Barauskas

Sielos gelmių šaukiant

Gilesnis tyrinėjimas įrodo, kad religija tiesiog plaukia iš protingos žmogaus prigimties.

Žiūrint į religiją, pirmiausia krinta į akis jos **visuotinumas.** Visur ir visais laikais žmogus randamas su religija. Ne visos tautos yra turėjusios ir turi tą pačią religiją, bet, kaip toli mūsų žinios apie žmones siekia, nesurasta lig šiol tautos be religijos.

Religijos visuotinumas turi turėti priežastį. Jinai turi turėti tuos pačius privalumus, kaip ir patys religijos apsireiškimai, kitaip padarinys bus didesnis už priežastį, vadinasi, turi būti visur, visuomet ir visuose ta pati, neatmainoma, o tokių privalumų iš atžvilgio į žmogų gali turėti tik jo paties protingoji prigimtis. Tik žmogaus prigimtis neatmainoma — visi kiti dalykai, kurie nėra žmogaus prigimtis, visi jie labai įvairūs ir nepastovūs, visuotiniais jų nepavadinsi. Norint tinkamai religiją išaiškinti, reikia ją priskaityti prie prigimties išdavų.

Religija nėra mūsų prigimtis ar esmė, ji yra tik tos prigimties apsireiškimas, būtinas jos normaliai išsivysčiusio veiksmo vaisius. Kap iš prigimties žmogu syra linkęs savo jausmus ir mintis reikšti žodžiais, kaip prigimtis jį ragino ir vertė paieškoti į save panašių žmonių draugijos, taip lygiai ta pati prigimtis, darant jai įtakos pasaulio dalykams, sužadino žmoguje Dievo idėją ir pagarbos jausmus, kurie paskui visai naturaliai turėjo apsireikšti išoriniame kulte. Religija yra žmogaus sielos gelmių šauksmas, yra prigimties veržimasis prie savo pirmavaizdžio, pagal kurį ji yra sutverta ir kurio pasiekimas patikrino jai laimę. O tuo tarpu tas pirmavaizdis glūdi Dievuje ir prie jo kelias tik per religiją.

Todėl suprantamas dalykas, kada žmogus jaučia didžiausią tuštumą, kai jis nutolsta nuo tikro gyvenimo šaltinio — Dievo.

Pagal gamtos dėsnius žemėje negali būti nė vienos tuščios vietos, kur nebūtų kokio kūno ar oro, nes tada pasidarytų labai didelis tuštumos slėgimas. Sakysim, jei iš žmogaus ištrauktum visą orą ,tai žmogų suspaus sunkus 200 km. oro stulpas. Tas pats dėsnis veikia ir idėjų pasauly: atėmus iš žmogaus kokią mintį ar idėją, su kuria jis yra susigyvenęs, negalima palikti tuščios vietos, bet reikia duoti kitą mintį, kuri užpildytų tą atimtąją kad žmoguje nepasidarytų tuštumos slėgimas.

Netikintysis pasaulis, norėdamas nusikratyti religija, numato tuštumos slėgimo pavojų ir dėl to nori Evangeliją pavaduoti mokslu. Tačiau mokslas, atsistojęs Evangelijos vietoje, nepajėgia suvaldyti viso žmogaus nė užpildyti tuščių vietų, nes atmesti tikėjimą į pomirtinį gyvenimą, reiškia atmesti sank-

ciją — dėl ko reikia daryti gera, vengti pikta. Nesunku žmogui padaryti koks pasišventimo bei savęs atsižadėjimo darbas, kada jis ten mato giliausios prasmės, būtent: Dievo garbę ir savo sielos išganymąą. To viso neturi mokslas. Mokslas neturi sankcijos, kuri verstų žmogų daryti gera, vengti pikta, todėl žmoguje randasi neprasmiškas slėgimas: jis nebežino nei gyvenimo tikslo, nei doros pareigos pamatų. Turėdamas tiek daug tuščios vietos — neišspręstų klausimų, — žmogus neturi ramumo ir elgiasi laisvai, kaip apgedusi prigimtis nori.

Tam klausimui nušviest daug mums gali padėti Fr. Nietzsches gyvenimo vienas charakteringas bruožas, kuris parodys, kad Fr. Nietzsche atsipalaidavęs nuo tikėjimo dar nelaimingesnis jautėsi. Jis gimė 1844 m. Röckeno kaime Saksonijoje (prie Leipcigo). Tėvo neteko labai anksti. Jaunatvės gyvenimo aplinkuma buvo gana religinga ir maldinga, tai darė tam tikros įtakos vaiko sielai. Regis, gimnazijoj prarado tikėjimą.

Nietzsche pasižymėjo dideliu išdidumu ir puikybe. Vaizdavosi esąs viešpats, iškilęs viršum pasaulio ir šios šemės genijų: Platono, Aristotelio, Augustino, Dantės, Šekspyro, Dekarto, Kanto, Wagnerio, neišskiriant Viešpaties Kristaus. Jisai smarkiai puola krikščionišką etką. Neigė Dievą ir net daugiau — plėštė plėšė jį iš žmonių širdžių: „Aš jums prisiekiu, mano broliai, likit ištikimi šiai žemei, o netikėkit tiems, kurie jums kalbės apie antgamtinio pasaulio buvimą".

Nietzsches veikaluose randame vietų, kur gaivalingai reiškiasi blasfeminė polemika su J. Kristum. Ypač viename iš paskutiniųjų veikalų — „Antichriste" — aistringai nekęsdamas kovoja su krikščionybės Įkūrėju — Kristumi.

Nietzsche pergyveno savo dvasios krizį, kuris pasibaigė katastrofa — beprotybe.

Smarkiai Nietzsche kovojo prieš Kristų. O kovoti prieš Kristų vis dėlto nebuvo jam taip lengva, nes juk nė vienas žymus kovotojas prieš Kristų nebuvo savimi patenkintas ir laimingas. Sunku be Dievo gyventi. Nietzsche, apimtas bevilčio likimo ir nujausdamas besiartinant tragingą savo gyvenimo finalą, savo išpažinimuose atvirai yra pasakęs, jog be Dievo vis tik be galo sunku gyventi. Kai vieną kartą jo artimojo draugo Overbecko žmona jam prisipažino, kad jinai religijos dalykams esanti abejinga, tada štai ką pasakė antžmogio pranašas: „Jūs kalbate vien norėdami mane suraminti. Nelinkėčiau tamstai prarasti religijos idėjos!". Taip jau kalbant, buvo pastebimas jo veide gilus liūdėsys, tylus pasidavimas likimui. Ir jis kalbėjo toliau: „Aš visa tai praradau, aš noriu dabar sukurti naują gyvenimą ir todėl nebegaliu ir tiesiog nebenoriu grįžti atgal. Esu varginamas galingųjų mano geidulių; jie mane blaško visosna pusėsna ir matomai jie man ruošia neabejotiną pražūtį" (Bernoulli, Fr. Overbeck und Fr. Nietzsche).

Gilų sielos tragizmą, netikybinę dvasios būklę jis yra labai puikiai nupiešęs:

„Tu jau niekuomet nebesimelsi, sako jis, nesikreipsi į gerąjį Dievą, nes tavo tikėjimo viltis jau amžinai palaidota. Tu sąmoningai nusikreipei nuo galutinojo gero, nuo krikščioniškosios gyvenimo išminties.

„Tau nėra ilgesio valandomis draugo, kurs tave suprastų, paguostų, Tau nėra teisėjo, kur už tavo geruosius darbus atlygintų. Lyg sumišęs tu klaidžioji užburtame klaikių minčių rate, nerasdamas išėjimo. Gyvenimo įvykiai tau atrodys be prasmės, o šviesi ateitis jau tavęs nebevilios Tavo širdis visuomet bus nepatenkinta, nerami ir tačiau tu tos amžinos ramybės kratysies. Žmogau, tu nori visko išsižadėti? Kas tau duos tos savęs išsižadėjimo galios? Juk lig šiol dar niekas jos nėra turėjęs“ (Nietzsche, „Die fröhliche Wissenschaft“. S. 216).

Arba vėl tą patį parodo atsitikimas iš švedų rašytojo Strinbergo gyvenimo. Jis gimė 1849 m. Stokholme, oi buvo didelis ateistas, faustiška aistra ragavęs saldžių nuodėmingo gyvenimo nuodų ir galvojo rimtai pasiryžęs grįžti į katalikų B-čią ir stoti į benediktinų ar kartūzų vienuolyną. Paskutinėje ligoj prieš mirtį laikė prie krūtinės katalikų kunigo pašvęsta krucifiksą. Nukryžiuotasis, matyt, jam teikė ramybės ir paguodos sunkioj ligoj. Prieš pat mirtį dar ištiesė drebančias rankas į katalikiškąjį Naujojo įstatymo leidimą (jis pats buvo protestantas) ir apmetęs jį gilaus maldingumo žvilgsniu, nusilpusiu balsu šnabždėjo: „Tai vienintelė knyga, kurioj išreikšta pilna tiesa“.

Ant savo kapo jis įsakė pastatyti tik paprasčiausią juodą kryžių, o ant jo padėt parašą: **O crux, ave spesunica!** (sveikas, kryžiau, tu vienintelė viltis).

ŽINOJIMAS IR TIKĖJIMAS

„Paviršutinis samprotavimas gali lengvai privesti prie naivios minties, kad mokslas ir yra toji sritis, kurioje žinojimas pats vienas viešpatauja, kaip tikėjimas religijoj. Aš pasistengsiu parodyti, kad tai netiesa, kad ne taip lengva tikrai nurodyti, kur mūsų moksle gryno žinojimo sritis būtų nesusipynus su tikėjimu“.

PROF. CHVOLSONAS.

KRIKŠČIONIŲ PROTININKO PAŠAUKIMAS

„Nepanašėkime į tuos, kurie nuolat atrodo benešą gėdulingus ženklus, praeities laidotuves... Gyvendami naudokime mirusiųjų vertybes. Tiesa visada yra nauja. Kaip ryto žolė rasos atgaivinta, taip ir senosios dorybės nuolat turi naujai pražysti. Dievas nesensta. Reikia Dievui pradėti ne palaidotą praeitį, ne užgesusios kronikos, bet amžinąjį žemės veidą atnaujinti“.

H. D. SERTILLANGE.

Willibald Lauck. S. J.

Gyvenimo menas

Ar gyvenimas yra menas? Vaikui ne! Vaikui jis yra tik žaislas. Dažnai jis vaikšto, lyg kareivis, užsidėjęs popierinį šalmą, prisijuosęs medinį kardą. Išdidžiai jis eina, lyg generolas, pro eiles savo draugų. Kartais vėl jis vaizduoja vestuves, kartais laidotuves, arba tai, ką jis pas vyresniuosius yra pastebėjęs.

Laimingas kūdikis! Jis gyvena dar Rojuje, kame žmonės kartu žaidė su liūtais, su tigrais ir žalčiais, visai nebijodami, kad šie žvėrys juos gali sudraskyti arba užnuodyti.

Bet vaiko žaislas tuoj virsta gyvenimo rimtumu. Taip, gyventi yra vis dėlto menas, sunkus menas, sunkesnis, negu mokė imas plaukti prieš šniokščiančios upės vandenį. Gyvenimas juk ir yra upė su daugeliu pasislėpusių uolų, į kurias kasdien sudūžta tie, kurie gyvenimo meno nebuvo išmokę. Gyvenimas yra menas, sunkesnis menas, negu senovės romėnų arklių lenktynės. Ir labai dažnai žmonės būna gyvenimo ratų sutrinti, nes jie šio meno neišmoko.

Kas yra menas? Menas yra galia medžiagą taip apdirbti, kad ji būtų tinkama išreikšti kokiai nors idejai. Kas yra poezijos menas? Tai galia taip apdirbti kalbą, kad ji mano mintis, mano norus ritmiškai atvaizduotų. Minčių ir norų turi kiekvienas; bet ne kiekvienas sugeba iš begalybės žodžių išsirinkti tuos, kurie geriausiai atitiktų jo sielos paveikslą. Tai gali tik poetas. Kas yra muzika? Po klaviatūrą braikyti gali kiekvienas. Bet susivokti tonų karalijoj, kad būtų galima sutaikinti intervalą prie intervalo, akordą prie akordo, išlieti visa, kas sieloj jaučiama, — tai pajėgia tik menininkas.

Apdirbti medžiagą ir yra sunkiausia kiekvienam menui. Išmokti sedėti ant arklio nėra per daug sunku. Bet taip elgtis, kad arklys visada eitų tiesiai tai žingsniu, tai risčia, tai šuoliais ir ten, kur nori jojikas, ne arklys, — tam reikia ilgo laiko ir lavinimosi. Gyvenimo medžiaga yra irgi be galo įvairi ir atspari. Įvairios kliūtys, kurios stoja prieš žmogų ir užtveria jam kelią, išeina ne tik iš aplinkos: iš draugų, iš pašaukimo, iš prigimties. Jo nuosavus aš, jo būdas, palinkimai, norai, aistros; jo kūnas su savo silpnybėmis ir sugedimais, jo neįvertinamos jėgos pagamina jam sunkiausios gyvenimo medžiagos. Ir visą ją taip apdirbti, kad ji žmogaus nespaustų ir neapsunkintų, kad ji jo neparblokštų ir nepaskandintų, bet kad žmogus pasiliktų valdovas, valdovas savo gyvenimo — tai yra menų menas.

Pirmutinis mene dalykas yra ideja. Ideja suderina tonus į simfoniją, ideja sukrauna iš akmenų bažnyčią, ideja sulieja spalvas į vieną paveikslą, ideja iš akmens gabalo padaro statulą.

Iš to aišku, kaip daugelis žmonių gadina gyvenimą: jie neturi jokios idejos, jokios nuosavios idejos, kurią galėtų įvesti

į gyvenimą ir iš kurios jie savo gyvenimą galėtų statyti. Todėl jie niekuomet negali gyvenimo apdirbti. Jie leidžiasi jo nešami, trankomi, lyg laivelis be vairo, ir kai gyvenimo upė nuneša juos prie slenksčio: jie sudūžta, o kai patenka į verpetus, jie paskęsta. Geriausiu atveju, kai jų gyvenimo apystovos yra ramios, jie tampa dienos žmonėmis, gyvenimo darbininkais, kurie

Pirmoji «Ateities» redakcija
Stovi: a. a. V Endziulaitis, E. Draugelis, Z. Starkus;
sėdi: Pr. Dovydaitis ir P. Grajauskas.

turi vieną arba kitą pelningą tarnybą. Bet savaimingo, turiningo gyvenimo jie nereikalauja. Gyvenimo diegai, kuriuos įdiegė pats kūrėjas, juose niekuomet neišsprogsta. Visas gerybes jie nusineša į karstą. Kaip ir dar negimęs kūdikis. Toks gyvenimas yra tų, kurie neturi jokios idejos, kurią galėtų gyvenimui padovanoti.

Ideja yra meno siela. Bet kiekvienas organizmas turi tik vieną sielą. Taigi ir meno veikalas turi turėti tik vieną ideją,

kuri visas kitas valdytų. Poutpourri yra joks menas. Menas yra Beethoveno simfonijos: mintis išgalvota, išgyventa ir pergyventa visose variacijose. Įspūdis prie įspūdžio, žodis prie žodžio, asociacijos dėsniais prijungtas, — tai dar ne kalba. Tokios galima išgirsti kvailių namuose, kurių vargšėse, susisukusiose galvose tūkstančiai ir šimtai šokinėja. Tai yra kalbėjimas, bet ne kalba. Meniška kalba yra kaip fuga muzikoje: mintis, pergalvota, išauginta visose savo pasėkose, pastayta su visais motyvais; kildama vis aukščiau ir galingiau, ji daro įtakos klausytojams taip, kaip gerai paruoštas ir valdomas užpuolimas priešui: jis meta ginklus ir pasiduoda. Tai yra kalbos menas.

Taigi vėl, kaip daugelis gadina gyvenimą. Jie neturi supratimo arba valios siekti gyvenime vienos minties, vienos idejos, vieno aiškaus ir tikro tikslo. Jie turi daugybę idejų, daugybę pagal nuotaiką keičiančiųsių tikslų. Jų gyvenimas yra tik poupourri, bet ne simfonija. Tai kalbėjimas, bet ne kalba. Fantazijos ir jausmų žmonės priklauso tai rūšiai, kuriai trūksta dvasios jėgų savo idejas rūšiuoti ir tvarkyti pagal vidujinę jų vertę, arba trūksta valios jėgų likti prie vienos idejos. Tai yra pv. žmonės, kurie be laikraščių skaitymo nestudijuoja jokio veikalo, kurie neprisiruošia jokiems egzaminams, kadangi jie vietoj knygos dažniausiai «einikį» kerta; kurie priklauso kiekvienai draugijai, bet nė vienoje nedirba; kurie perka kiekvieną naujai pasirodžiusią knygą, bet toliau įžangos neperskaito. Jie mokosi visą gyvenimą, yra diletantai visose srityse, bet speciališkai nė vienoje. Dažnai apdovanoti stipriais talentais, jie pasidaro panašūs fygos medžiams, kurie šiaurėje sodinami tik pagražinimui. Jie mezga daug vaisių bet nė vienas jų neprinoksta.

Protingas apsiribojimas yra pagrindinė gyvenimo meno ypatybė. Kas tinkamai įvertino savo taip dvasinių, taip fizinių jėgų skaičių, pažino tikslą, kuris šioms jėgoms yra tinkamiausias, kas įgavo valios stiprumo pasirinktu tikslu apsiriboti ir visas savo jėgas išnaudoti, — tas priklauso prie tų genijų, kurie pražudo tik vieną dešimtąją savo talento dalelę. Jis galės tikrai didžių darbų nuveikti. Kiekvienas meno veikalas yra didis, kurio medžiagą kūrėjas taip apdirbo, kad ji išreiškia jo ideja. Ne tik Goethes «Faustas» yra didis; didi yra ir jo mažutė dainelė «Ant visų viršūnių yra ramu». Ji savo neapsakomu paprastumu ir kuklumu yra daug didesnė ir gilesnė, negu jausminga ir iškalbinga ekspresionistinė lyrika. Taip ir kiekvieno žmogaus gyvenimas yra didis, jei jis kukliai ir natūraliai pareiškia gražią ideją.

Tikrai, juo didesnė ir kilnesnė ideja, tuo didesnis ir kilnesnis menas. Ir yra menas visų menų kilniausias: tai krikščioniškas gyvenimo menas. Jo idealas viršija visus žmogiškus idealus: *Jezus Kristus, Dievo Sūnus.* Sekti Kristumi — tai uždavinys kiekvienam krikščioniui; Kristaus gyvenimą

kaip galima tobuliau iškelti savajame gyvenime, ir tai taip puikiai, kaip nė joks tapytojas nėra atvaizdavęs, — štai krikščionių tikslas.

Koks smagumas yra kūrėjui išvysti savo veikalą. Prieš jį guli kietas be formos akmuo. Jo dvasioje gema ideja kurią jis nori pareikšti. Jis grebiasi kujo ir kalto. Gabalai ir skeveldros krinta nuo jo tikslių dūžių. Pasirodo forma. Tada jis ima savo kūrinį į rankas, nenurimsta, nepasilsi, nepaiso nei alkio, nei nuovargio, kol kietame akmenyj įkūnija veido bruožus po

«Ateities» redakcija 1918—20 m.,
sėdi: St. Dabušis, a. a. V. Dovydaitis K. K. Morkelis, K. K. Žitkus;
stovi: J. Leimonas.

bruožų, kol iš kūrinio kaktos suspindi ta pati ideja, kurią jis slėpė savo sieloj.

Taip, tai yra krikščioniškojo gyvenimo meno džiaugsmas: nenurimti ir nepasilsėti. Gabalas po gabalo privalo kristi nuo kieto ir egoistingo tavojo «aš», kol tavo sieloj užspindės bruožas į bruožą Kristaus paveikslas. Tiesa, tai sunkus darbas; lengviau nugalėti akmenį, negu patį save. Bet tame ir yra menas, kad medžiaga taip sutvarkoma, jog ji pajėgia ideją gana tobulai atvaizduoti. Tikrai žmogaus jėgos šio tikslo nepasiektų. Iš dangaus kilo krikščioniškojo gyvenimo meno idealas, iš dangaus ateis ir jėgų jį įkūnyti. Malda ir savęs nugalėjimas yra įrankiai, kurie reikia vartoti per visą gyvenimą. Jei kas nori būti krikščioniškojo gyvenimo menininku, turi melstis ir labai

daug melstis. Tai reiškia malone sustiprinta ranka imti kūjį, pridėti kaltą ir dirbti, kol Kristaus vaizdas bus išbaigtas.

Tobulas menas! Kas gi yra tobluas menas? Kas skaitė Homero «Ilijadą», tas nerado joje nė vieno žodžio perdaug, nė vieno žodžio tokio, kuris stovėtų tik dėl savęs, o ne dėl kūrėjo, kuriuo jis norėjo pareikšti savo galią, savo dvasią. Graikiškas menas yra visai objektyvus. Menininkas slepiasi už savo kūrinio, o forma paskęsta idejoj. Į viršų ji niekur neprasiveržia. Forma nenori nieko kito, kaip tik pareikšti ideją. Ir dėl to šis menas yra klasiškas. Juo jis tampa dėl gyvos idejos.

Tai yra tobulas menas. Ir tobulas gyvenimo menas galima pasiekti jei žmogus su savuoju «aš» paskęs Kristuje, jei jis su šv. Povilu galės pasakyti: «Ne aš gyvenu, bet Kristus manyje gyvena».

Viename pensionate buvo kareivių orkestro suruoštas koncertas. Klausytojais buvo jaunikaičiai nuo 9 ligi 18 metų. Kaip paprastai visur aidėjo juokai, kalbos ir kėdžių stumdymas. Ir išsilavinusiam orkestrui yra gana sunku tokią publiką nuraminti. Griežėjai pradėjo Palestrinos Velykų himną. Tai buvo labai paprasta melodija. Bet mažieji staiga nurimo, lyg burtininkas būtų jiems savo lazdelė pamojęs. Jokio triukšmo salėje negirdėti. Susitelkę sėdėjo didieji ir mažieji ir klausėsi taip maldingai, lyg jie būtų bažnyčioj pakylėjimo metu. Dar du syk turėjo būti himnas pakartotas, ir visus tris kartus buvo ta pati šventės tyla. Buvo jaučiama, kaip šie tonai visus perkelia į kitą aukštesnį pasaulį.

Taip, čia pasidarė man aišku, kas yra klasiškasis menas, kas yra klasiškoji muzika: taip tyra, taip objektyvi, taip aiški ir nuo visokių aistrų apvalyta, siekianti pačių širdies gelmių, kurioje paskęstą visa: ir kompozitorius, ir dirigentas, ir griežėjai ir klausytojai. Paskęstą į vieną ideją: K r i s t u s k ė l ė s i.

O kad mūsų krikščioniškasis gevenimo menas galėtų mus nuvesti į tą puikų aukštį, kuriame viskas: ir pasaulis, ir «aš» paskęstą į vieną ideją: K r i s t u s.

TREJOPAS GYVENIMO SUPRATIMAS

1) Vieniems gyvenimas yra PUOTOS SALĖ, kurioje valgoma geriama ir linksminamos,

2) kietiems jis yra KALĖJIMAS, kuriame keiksmų ir neapykantos lydimas slenka betikslis ir beprasmis laikas,

3) *Kitiems gyvenimas yra PIŪTIES LAUKAS arba KOVOS LAUKAS, kur piaunama prakaitu išauginti vaisiai arba kovojama už idealų įkūnijimą.*

Stasys Zemaitis

Klajūnas

Štai vėl aš vienas keliauju tolyn,
Kur širdį traukia, kur mintys skrenda...
Einu pasaulio erdvaisiais plotais,
Bet mano kelias tamson paskendo.

Užgeso kaitrios padangių ugnys —
Žemai nusviro skliautai aptemę...
Nuvyto saulė danguj, kaip žiedas.
Juodi kilimai užklojo žemę.

Aš melsiu žemę, aš melsiu dangų,
Kad atgaivintų man saulę šviesią...
Dangau! Žiūrėki — antai klajūnas
Rankas į aukštį maldaudams tiesia...

Grąžink man saulę, grąžink man rytą!
Bet apsiniaukęs dangus negirdi...
Tamsos verpetai užliejo sielą,
Tamsos šešėliai apsupo širdį...

Ir vėliai lauksiu nakties glūdybėj —
Gal man dar lemta išvysti rytą...
Tik tamsią naktį budriai dabosiu
Svajonių žiedą, širdyj ugdytą.

Stasius Būdavas

Jei ir šimtą kartų...

Sakei tu man — jei klupsi tu
ir dešimtį ir šimtą kartų,
nieks tavęs neišvarys, kaip drovų vargšą,
nieks nepavarys nuo laimės vartų...

Ir tavo žodžiai — žodžiai tie šventi,
kaip Motinai Švenčiausiajai prie kryžiaus kalavijai —
taip susismeigė, susmigo dūšion mano,
kad liepsnojimų jau niekas neskaido, jau nebedalija...

Jeigu dešimtį ir šimtą kartų aš nupulsiu,
aš Dangun pažvelgt mokėsiu vėl kampais stačiais,
ir žinau — žinau kaip tu sakei man —:
101 kartą pas mane jau pats Dangus ateis.

J. Senkus

Menininko laisvė

Menininkas yra žmogus. Žmgous yra laisvas ir jo darbai laisvi. Jis gali daryti gera ir bloga. Jis gali dorai ir nedorai, teisingai ir neteisingai, gražiai ir negražiai veikti, elgtis. Taip galį daryti žmogus, taip gali menininkas, taip jo kūryba — menas. Tačiau ar tinka visa tai daryti? — Aišku neviskas ir nevisumet. Kas draudžiama žmogui, tas draudžiama ir kūrėjui, ypač jo kūrybai, kurios pagrindu yra grožis.

Kūrėjas, pasinaudodamas savo — meninko laisve, negali vaizduoti gyvenimo plikumo su visais jo pikantiškumais, nes daliojo meno pamatas ne fanatiška gyvenimo tiesa, bet tik galima gyvenime ideja. Tik idealizuotas realumas gali pakilti prie tobulumo, prie grožio. Gyvenmas net ir gamta pilni negerumų. Visur galime užtikti ydų ir silpnybių, kurias menininkas turi taip per savo dvasios prizmę perleisti, kad mes gautume tikrai gražų ir idealų vaizdą. Taigi, anot K. Jasėno, „jei realumas būtų meno paskutinis etapas, tai fotografija turėtų jam pirmauti. Bet nei Fidijo kaltas, nei Apalėso tapukas negalėjo lygintis su fotografijos aparatu atvaizdo tikrumo atžvilgiu. Tolygiai teismo posėdžiai reikėtų laikyti geriausiomis dramomis, kurių siužetas patvirtinamas liudytojais ir priesaika. Bet nei fotografija, nei teismas nėra dar menas. Dailininkas privalo savo protu nuvalyti gamtą ir gyvenimą nuo visų neigiamų savumų ir patiekti mums tik tobulų būtybių, kurios galėtų būt tikrenybėj, bet jų nematome“[1]. Šiandie dar niekas neįstengia įrodyti, kad gyvenime svarbesnis dalykas būtų menas, o ne dora. Vadinasi, turim pripažinti, kad „gėris už grožį yra vertingesnis, etika už estetiką svarbesnė“[2] ir kad „estetiškas meno veikimas turi savyje turėti ir etiškos vertės“[3]. Vis dėlto turime sutikti ir su naujųjų laikų esteto M. Künzle įrodymu, kad tikroji estetika nė kiek neturi teisės nusižengti etikai.

Toliau. Visais laikais beveik kiekviensa menininkas buvo tos nuomonės, kad kūryba be estetikos turi dar savo etiką. Herder'is meno pamatu laikė estetiką, esančią etikos globoje. Kantas, Fichte, Hegelis griežtai smerkė meną, kuris tik didaktikai tarnauja, bet visur reikalavo moralumo cenzūros.

Pagaliau griežtai klausiame, ar menininkas yra laisvas ar jis turi būti suvaržytas morlinėmis dogmomis. Nors griežtai klausti galima, tačiau taip griežtai atsakyti yra nelabai drąsu pagaliau ir nelengva. Čia susitinkame su dviem nuomonėm: vieni žiūri į meną, kaip į kokį be vairo laivą, kurį reikia su vir-

---

[1]) Meno istorija, II t., 180 p.

[2]) Prof. Wagner, Kunst und Moral, 4 p.

[3]) Ibid., 34 p.

vėmis per upę traukti, kad vandens tekmė nenuneštų, kiti jokio ryšio tarp meno ir doroviškumo nepripažįstą, sakydami su Nietzsche, kad menas yra linksmas, puikus ir laisvas žmogaus gyvenimo pasaulis, stataş mus aukščiau moralės. Žinoma, vieni ir kiti turi tiesos, bet nemažai ir klysta. Pirmieji klausimą stato per griežtai, antrieji neįstengia suprasti tikrojo grožio esmės. Iš tikrųjų, intuityviškiau susigyvenę su meno esme, turėsime neužmiršti ir prof. V. Mykolaičio pasakymo, kad menas branginamas ir kuriamas ne dėl to, kad jis būtų naudingas ir pravartus gyvenimui, bet dėl to, kad jis atitinka žmogaus estetinį jausmą, ieškantį išsinerti iš paprastų savo reikalų ir džiaugtis laisvu savo sukurtojo pasaulio grožiu[4]).

J. Zikaras Sielvartas.

Čia vėl dar kyla klausimas, ar moraliai nedoras turinys, išreikštas dailiaja lytimi, gali tapti tikros dailenybės objektu? Žinoma, čia daug turi reikšmės menininko geniališkumas ir sugebėjimas turinį suderinti su forma. Prof. St. Šalkauskis šiuo klausimu pasisako neigiamai, nes tam yra objektyvinė ir subjektyvinė priežastis: pirma, daikto tobulumas reikalauja gerumo (sutikimas su doros reikalavimais); antra, nedoro turinio pergyvenimas nesiharmonizuoja su grožėjimosi nuotaika. Jei vis dėlto meno kūriniuose galima užtikti dalykų, kurie prieštarauja moraliniam gėriui, bet žmonių laikomi gražiais, tai šis prieštaravimas galima išaiškinti arba tuo, kad šie žmonės neturi išplėsto estetinio skonio ir sveiko estetinio sprendimo, ar-

[4]) „Židinys“, 1926. 12 n°.

ba tuo, kad pačiuose meno kūriniuose, šalia kalbamųjų trūkumų yra dar tiek grožio, kad gražiosios savybės pajėgia nustelbti neigiamus įspūdžius. Nemažiau griežtas yra ir prof. V. Mykolaitis: „Kadangi veržimasis prie tiesos ir gėrio yra neatskiriamas nuo žmogaus prigimties, tai visa, kas tik radikaliai jam priešinas, yra antižmogiška. Taigi menininkas, kuris išsižada moralybės, daro tai ne vien savo pačio, bet dar labiau ir savo meno vertybės kaina". Štai menininko laisvės dogmos, štai jo kūrybinės teritorijos ribos. Šių dienų prancūzų katalikų rašytojas Pranciškus Mauriac, apie menininko laisvę šiaip kalba: „Menininkas nėra savo kūrinių viešpats; dorovės dėsnis, kaipo amžinas Dievo ženklas, tūno daiktuose, taigi būtinai teigiamai ar neigiamai turi visumet pasireikšti kūriniuose".

Norėdami įsitikinti, ar menininkui leista imti nuodėmė meno objektu, turime atsižvelgti tap pat į atvazdavimo būdą. Be abejo, nuodėmė tinka menui, kada nurodo į pataisymą ir atgailojimą. Beveik visi žymesnieji rašytojai šalia gerų iškelia ir blogų žmonių. Mes gailimės Hamleto silpnaviškumu, pasipiktinamų Makbeto garbės troškimu ir Koraliano garbės troškimu. Bet negalim pateisinti graikų ir romėnų erotikų, nes „erotizmas tik tada menas kada jis tragiškas"[5]). Taigi jeigu nėra tragizmo, nėra kovos, pabrėžiančios ir geruosius nusikaltėlio ypatumus, pati nuodėmė vis bus bjaurus dalykas ir meno idealo nevertas. Tik dėl to mes ir smerkiame Bokačio „Dekameroną", nors labai vertinme gražų jo stilių, meniška formą.

Kaip literatūroje, taip ir tapyboje, ir plastikoje ir kitose meno rūšyse šis klausimas labai opus ir painus.

Bene didžiausios laisvės duodama menininkui plastikui. Čia, kaip ir tapyboj, susiduriame su kūno nuogumu. Bet nuogumas čia pateisinamas, nes plastika neįstengia kitaip apibūdinti savo minties, kaip vien kūno nuogumu, ir kūrėjas priverstas reikšti savo idėją viso kūno pavidalu ir raumenų raukšlėmis. „Juk apvilktas Herkules būtų baidyklė, Venera gi greičiau lėlytė, negu grožio deivė. Vivulskis, vaizduojamas lietuvius Galicijos monumente pusplikius, nemanė juos pašiepti, bet tik parodė jų muskulatūrą ir narsumą. Apvilkti jie to įspūdžio nebūtų padarę" (Kun. Jasėnas). Be to, atsiminę prof. Wagnerio žodžius: „Nuogas žmogus yra toks, kaip jį Dievas sukūrė"[6]) mes su ramia sąžine galime pateisinti nuogumą plastikoje.

Tapyboj jau kas kita. Spalvų, figūrų, jų sugrupavimo ir k. pagelba tapytojas gali išreikšti idėją ir įvairiausias nuotaikas visai nevartodamas nuogumo. „Tačiau reikia nepamiršti, rašo toliau kun. K. Jasėnas, kad tapytojui niekados nebūtų leista nuogo žmogaus kūno vaizduoti. Net Bažnyčia kartais tai leidžia. Taip Adomas, Ieva, Kainas, Abelis, angelai, šventieji, alegorinės figūros net pirmuose krikščionijos amžiuose buvo vaizduojamos nuogos. Michel Angelo, popiežiaus daugiausia globojamas menininkas, tapė ir kalė nuogas figūras. Bet visos jo fi-

gūros taip viežlybos, kad be mažiausio pavojaus gali į jas žiūrėti".

Vienas opiausių menininkų laisvės klausimų — gyvu modeliu pasinaudojimas. Plačioji visuomenė į šį dalyką labai keistai žiūri, tuo tarpu visa meno istorija liudija, jog įžymūs menininkai visumet vartojo savo kūriniams gyvus modelius. Kas

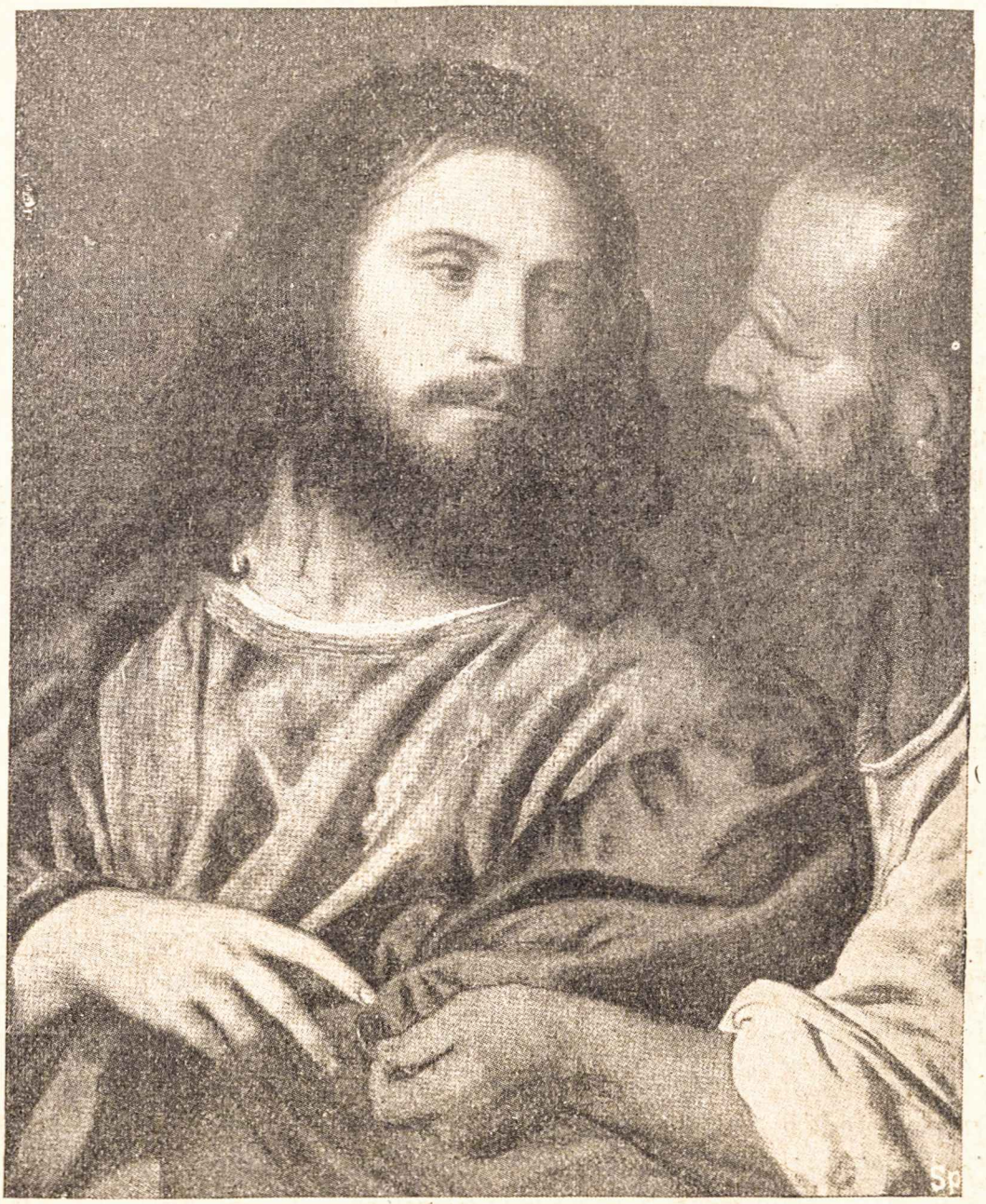

Ticianas Grašiai.

nežino Raffaelio Fornarinos, atvaizduotos Siksto madonoj ir šv. Cicilijoj? Andriejui de Sarto pozavo Lucrecia de Feda. Rubensui — Izabelė Brand, Rembrandui — Saskia. Visi gėrisi Feuerbacho Medea, Laura, Pieta ir k., bet nežino, kad juos turime tik jo modelio Annos Risi dėka. Tai ne meno dekadansas, bet auk-

[5]) A. J. Harbačiauskas, Skaitymai, 15 kn.

[6]) Kunst u. Moral, 94 p.

so amžius — klasikinis menas. Ideališkumas ir realumas jį puošia. Niekas neišsvajota, ne iš kito pasaulio paimta, ne kokios nežinomos būtybės, bet tikri žmonės, natūrali gamta. Teisingai pasakė garsus meno kritikas Taine'as: „L'abandon du modèle vivant avait amené la décadence" — nukrypimas nuo gyvo modelio nuvedė (meną) į žlugimą.

Protestantizmas skaudžiai apsiriko išvydamas paveikslus iš savo religinio kulto, iš šventovių. Ir visai teisingai jie užsitarnavo menininkų atsilyginimo — jie pavadino meno profanais ir barbarais. Į priešingą kraštutinumą perėjo šių dienų „moderniškieji" menininkai. „Mūsų menininkai, prisidengdami klasikiniu menu, tiekia kartais visai begėdiškų vaizdų, tyčia erzindami žiūrėtojų geidulius, bet tai jau nebe menas, o pornografija" — sako K. Jasėnas. Tai negražus meno laisvės išnaudojimas, ir ši laisvė pasmerkia mirti menininko talentą, o klasikinio meno niuansai dar ir šiandie gražiai triumfuoja.

Tačiau, jei menininkai pasinaudodami savo tariamąja laisve, paskleidžia žmonėse, nemoralaus „grožinio" peno, tad mes turime mokėti skirti, kas ir kaip vertinti. Jei konstatuojame su J. Kreitmaier'iu kad „šiandie vaizduojam mene, literatūroj, teatre, kine, šokiuose daug laisvumo ir nepadorumo yra"[7]), tai turime sutikti su jo skatinimu menu domėtis ir išmokti skirti pelus nuo grūdų.

GROŽIS IR ETINĖ ŽMOGAUS VERTĖ

„Grožio jutimas visoj savo kilnybėj tik tuomet tepasireiškia, kuomet MŪSŲ SIELA GROŽIO IDEJĄ SUVOKIA KAIPO AUKŠTESNIOJO GYVENIMO SIMBOLĮ. Grožio atjautimas, jei jis nėra gimęs iš aukštų minčių ir kilnių jausmų, visuomet lieka aukštai, surištas su jautulingąją prigimtimi, ją stiprina, o taip pat žadina smagumų ieškojimo norą. Kilnesnėse sielose grožio kūriniai sukelia gilaus džiaugsmo, pasitenkinimo. Tuo tarpu žemos dvasios žmonėse, kurie nesugeba savo minčių pakelti prie idealo, greičiausiai sukels jam nesuprantamo nusistebėjimo arba net žemų geidulių." *ELSE HASSE.*

---

[7]) Von Kunst, u. Künstlern, 238 p.

Paul Keller

Legenda

Medžių karūnose ūžė vakaris. Jų melodija buvo taikinga, kaip ir visuomet. Ir žvaigždžių šviesa didelėje miško pievoje buvo ne mažiau šventadieniška ir sidabrinė, kaip visuomet. Dieną čia buvo žiauri kova. Romėnai vėl laimėjo, ir vėl nauja tauta turėjo nešti jų viešpatavimo jungą.

Mirties tyla buvo pievoje. Daug miegojo tyliu saldžiu miegu vienas prie kito suspaustoje žolėje, tik prie miško krašto gulėjo du, kurie dar kvėpavo — tai buvo du samdytos romėnų kariuomenės kareiviai. Jų jaunesniam strėlė buvo sužeidusi dešinįjį plautį, o senesnysis buvo žemiau pilvo ietimi perdurtas. Mirties šmėkla grėsė abiem.

„Vandens, lašelį vandens!“

Senis pakėlė galvą, apsidairė po pievą. Ten čiurleno tyras, kaip sidabras, upelis. Bet jam, taip labai ištroškusiam, iki tos vietos buvo per toli. Tada su didžiausiu nusiminimu vėl nuleido galvą ir baisiai suvaitojo.

„Kantrybės, brolau,... kantrybės!“ ramino jaunesnysis.

„Kantrybės tokiuose skausmuose?.. Ak... mano žaizda“.

Valandėlę tylu. Vėjas tik ūžia, viršum visų kančių ir ginčų, po dangaus mėlynę vaikštinėja žvaigždės.

Tada senis pradėjo vėl:

„Aš girdžiu tave šnabždant, ar tu sakai ką nors?“

„Aš meldžiuos“, atsakė jaunesnysis.

„Tu meldies?“

Šiurpulys perbėgo per senio kūną, ir tarė jis dusliu balsu: „Ir aš galėčiau melstis, nes ir aš turiu Dievą ...Siono Dievą“.

Staiga nustebintas peržvelgė į jį jaunesnysis.

„Tu esi žydas?“ paklausė jis nustebęs.

„Taip! Dievas mūsų tautą užmiršo. Jis atidavė jums, romėnams, valdžią ant mūsų. Jūs sudeginote mūsų šventovę ir sunaikinote miestą. Tada aš pats prie Jeruzalės sienų prieš jus kovojau. Kaip mielai aš būčiau sutikęs mirti anoje gėdos dienoje, bet mirti man dar nebuvo lemta. O Jeruzale, mano šventa ir numylėta Jeruzale!“.

„Vargšas, drauguži! Kaip patekai pas romėnus?“

„Aš buvau paimtas nelaisvėn ir jėga priskirtas prie samdytos kariuomenės. Tada buvau dar jaunas, o dabar, kai mane sukaustė žila senatvė, turiu mirti tarp svetimųjų, vienui vienas, be žmonos ir vaikų, be brolių ir seserų, toli nuo tėviškės, kurioje savo vaikystę taip laimingai ir gražiai praleidau“.

Gailestingai pažvelgė jaunesnysis į senio skausmus. „Ar negalėtum tu man ką nors iš savo gražios vaikystės papasakoti?“ paklausė jis. Senis pradėjo gailiai raudoti ir verkė ilgai ir pasikiuksėdamas. Tiktai palengva jis nusiramino. Visai ne-

judėdamas, užmerkęs akis atsigulė. Pagaliau pradėjo pasakoti, tyliai, tartum ne jis būtų kalbėjęs:

„Buvo vakaras. Saulė rengėsi atsiskirti. Mėnuo buvo jau užtekėjęs, tas pats mėnuo, kaip ir šiandie. Laukai buvo paskendę tylumoj ir vienumoje. Aš ėjau siauru takeliu per pievą. Motina vedė mane už rankos. Aš buvau dar vaikas, juodomis garbanomis. Rausvi vakaro saulės spinduliai apšvietė mano motiną. Ji buvo taip graži!.. Tartum angelas geriausias ėjo ji šalia manęs, tokia ji buvo... Pagaliau apėmė mane baimė. Mano motina su manimi ėjo pas žmogų, kurį visi pranašu vadino. Pasirodė atskiras kiemas. Prieš jį buvo didelis pamūrytas šulinys. Prie šulinio stovėjo būrys vyrų, o nuošaly moterys su vaikais".

„Ten yra pranašas", pasakė motina. Aš dar labiau persigandau ir įsikibau į motinos sijoną.

„Ar tai su juo tie mirusieji, kuriuos jis prikėlė?" paklausiau aš pilnas išgąsčio.

„Ne, mano vaikeli", guodė mane motina.

„Bet jeigu jis pašauktų audrą?" klausiau aš toliau.

„Ne, jis audros nešaukė, jis ją tik nutildė".

Taip priėjome mes prie moterų ir vaikų. Jie visi buvo pas pranašą atėję. Bet atėjo du vyrai ir pasakė: „Mokytojas nuvargęs. Palikite jį ramybėje ir eikite namo".

Moterys nenorėjo pasišalinti. Vyrai buvo nepatenkinti ir prašė jau piktuoju. Tada moterys keliavo namo. Mano motina paėmė mane už rankos ir liūdnai pasakė: „Einam namo, vaikeli!" Ir daug grįžo nuo pranašo ir nuėjo nepatenkinta širdimi. Bet iš už šulinio pasigirdo taip aiškus balsas, jog kiekvienas jį girdėjo. Jis buvo taip stebūklingas, jog giliai įsmigo į širdį: „Leiskite ateiti vaikučiams pas mane ir nedrauskite jiems, nes jų yra dangaus karalystė".

Linksmas klegesys pasipylė iš vaikučių lūpų. Iš būrio vyrų pasidarė tartum gatvė, o moterys ėjo su vaikais pas pranašą.

Ir taip aš jį mačiau!

O, romėne, aš esu žydas, kuris neturi jokių kitų Dievų, bet aš sakau tau — jis atrodė kaip tikras Dievas. Tu niekada nebuvai šventoj Jeruzalės bažnyčioje, tu niekuomet nejautei, kaip nusižeminęs ir laimingas jaučiasi žmogus arčiau Dievo. Tu gali nujausti, kaip degė mano širdis krūtinėje, kai aš aną dieną mačiau pranašą. Jis buvo toks švelnus, šnekėjo su kiekvienu vaiku ir kiekvieną laimino. Aš buvau visų paskučiausias. Baimingai ir išpūtęs akis stovėjau prieš Šventąjį. Kai jis man pamojo, taip apėmė mane baimė, jog aš baisiai surikau, o kai mane palietė — užtraukiau žadą. Man atrodė tada, lyg kad širdis nustojo plakus, lyg kad palaimintas būčiau buvęs. Jis atsisėdo ant šulinio krašto, pasisodino mane ant kelių ir švelniai priglaudė mano galvą prie savo krūtinės. Nė balselio... dangus virš manęs žibėjo kaip degantis auksas... ir aš girdėjau pla-

kant jo širdį... Tada pasilenkė jis mane palaiminti. Ir lengvu, maloniu balsu tarė: „Mano vaikeli, dar pamatysi tu mane!“

„Brolau, brolau, leisk man tave pabučiuoti... tu... tu matei Išganytoją!“

„Išganytoją?“

„Tas, kurį tu pranašu vadini, ar tik nebus Jėzus iš Nazareto?“

„Tai buvo Jėzus iš Nazareto. Ar tu žinai jį, romėne?“

„Pažįstu aš jį, žinau, tai buvo netik pranašas, bet ir Dievo Sūnus. Aš žinau tai... nes aš esu krikščionis!“

„Tu krikščionis?“

Abu vyrai pažvelgė viens kitam į akis... minutėlę, kol romėnas nuvargęs vėl susmuko visai šalia senio. Didelis susijaudinimas dar labiau pakirto jo jėgas, iš žaizdos dar labiau ėmė sunktis kraujas.

Silpnu, šnabždančiu balsu jis vėl pradėjo:

„Tavo tauta... Jį nužudė... — ar tu tai žinai?“

Šaltis perbėgo per senio kūną.

„Prikalė prie Kryžaus ... kančiose ir paniekinime... prieš didelę šventę“.

„Aš žinau tai!“

„Ir Jo kraujas šaukėsi jūsų, kai žuvo jūsų miestas“.

„Romėne, aš ir tai žinau!“ —

Baili pauza. Tada senis sakė:

„Aš nemačiau Jo miršiant — aš buvau dar per jaunas tai šventei. Bet mano motina matė Jį ant kryžiaus. Nuo to laiko nebemačiau aš jos linksmos... ir ji mirė be laiko. Ji Jį mylėjo!“

Vėl ilga ilga pauza. Jaunasis krikščionis šnabždėjo toliau:

„Brolau, aš noriu... tau pasakyti... kur tavo motina... dabar yra... Ji yra pas Jį!“

Senis suriko:

„Pas Jį? Mano motina pas Jį? Kur... kur Jis yra“

Jaunesnysis įtikimai parodė į degančias žvaigždes.

„Ten... savo... karalystėje!“

Kurti tyla. Po valandėlės paklausė senis:

„Mano brolau, ar tu gali dar kalbėti?“

„Ko... tu... nori?“

„Aš nieko negirdėjau apie jo mokslą. Aš gyvenau nuošaliai savo dvare ir iš ten patekau pas romėnus. Tu sakei, kad mano motina yra pas Jį. Jis man juk sakė, kad aš Jį dar pamatysiu. O mano brolau, pasakyk man, kaip nukeliauti pas motiną ir pas Jį!“

Laimingas šyptelėjimas perbėgo per išbalusį ir mirties laukiantį krikščionies veidą. Senis prikišo ausį prie jaunojo burnos. Ir paskutinę valandą, tarp nuovargio ir mirties sulaužytais sakiniais, vaitojančiais žodžiais, iš kruvinų sužeistų plaučių užsimezgė didi misija.

„Ar tu girdi upelį čiurlenant?“

„Upelį... krikštui... mes turim... pasiekti!“

„Kad tik galėtume!“

Jie pasikėlė ir vėl susmuko, mėgino vėl ir nušliaužė tris žingsnius į prieki. Minutę gulėjo tyliai, nuvargę, mirties kankinami.

„Brolau, toliau!“

Jie dejavo, vaitojo, meldėsi pakėlę galvas ir, kaip pamišę, graibėsi rankomis po žolę. Apačioje sruveno upelis. Dar paėjo du žingsniu ir puolėsi žemėn ant veidų.

„Dieve, priduok jėgų, jėgų!“

Ir vėl nušliūreno kokius du sprindžius. Praėjo valanda ir jie buvo jau pusę didelės pievos nuėję.

Mirštantieji vėl šliaužė toliau. Ir vėl praėjo valanda. Upelis buvo jau arti, dar penki šeši žingsniai.

„Brolau, būk tvirtas... tik tą... tą vieną kartą dar...“

„Aš... — aš... mirš... tu...!“

„Jėzau iš Nazarėto gelbėk!“

Vertė *J. Lingis.*

XX AMŽIAUS PASAULIS.

„Štai aš, XX-jo amžiaus žmogus, amžiaus, kuriame vystosi latinė drama, liūdininkas perversmų, kuris gal nėra matęs mūsų žemės skritulys nuo pat to laiko, kada kalnai jame iškilo iš jūrės į didingas daubas nugulė, ką gi aš privalau padaryti šiam nerimstingam amžiui? Labiau negu kada nors MINTIS LAUKIA ŽMONIŲ, IR ŽMONĖS LAUKIA MINTIES. Pasaulis yra pavojuje, netekęs gyvenimo sunerimų (didžiųjų taisyklių). Mes esame lyg traukinyje, kurį paleido svaiguliu greitumu, ir nei signalų, nei iešmininkų nesimato. Planeta nebežino, kur bekeliaujanti, jos įstatymai ją apleidžia: kas prąžins jai josios saulę?“

H. D. SERTILLANGES.

DVASINĖS GYVYBĖS ŽENKLAI

1) Gyvybės ženkas yra ŠILIMA. Ar galima gyvais vadinti tuos žmones, kurie yra ATŠALĘ prie viso, kas yra kilnu ir didu.

2) Gyvybės ženklas yra JUDĖJIMAS. Ar gyvi yra tie, kurie savo pareigų atlikime yra SUSTINGĘ.

3) Gyvybės ženklas yra JUTIMAS. Ar gyvas yra tas, kuris nieko savo dvasiosje nejaučia — nei atlyginimo nei bausmės — galvodamas apie viršgamtiškus dalykus.

Dr. J. Vaišnora. M. I. C.

Krikščioniškojo solidarizmo bruožai*)

Socialinės visuomenės žaizdos atsirado jau ne nuo šiandie. Socialinio klausimo, kuris šiandie yra tiek platus ir tiek skaudus, pradžios reikia ieškoti 15 šimt. vadinamo renesanso perijode. Kaip žinome, renesanso arba humanizmo pagrindinis bruožas buvo senovės klasikų studijavimas ir viso to, kas juose buvo rasta, pritaikinimas savo laikams. Justiniano teisių kodekso įtakoje ir senovės imperijų pavyzdžiu buvo įkurtos naujos su absoliutine valdžia valstybės. Tokių valstybių valdovų dvarai buvo įrengti senovės imperijos pavyzdžiu su didžiausia prabanga ir puikumu, su šimtais tarnų ir palydovų. Visam tam reikėjo pinigų, kuriuos mokesčių pavidale surinkdavo iš pavaldinių. Tie pavaldiniai, nepakeliamais mokesčiais apkrauti, pavargo ir suskurdo. Tuo tarpu buvo atrasta Amerika, kuri atidengė naujus aukso ir kitų brangiųjų metalų šaltinius. Tos valstybės, kurios ėmėsi prekybos, greitai pralobo. Jos sutraukė pinigus į valstybės iždą, iš kur daugiau jų neišleisdavo. Tokių valstybių ir politinė galybė smarkiai augo. Gana greitai paplito visuotinis įsitikininmas, kad pinigai yra turtų ir krašto gerovės šaltinis. Pinigams pas save partraukti buvo viena priemonė — prekyba. Įsikibus į prekybą ir ją visokiais būdais remiant, buvo visiškai apleistas žemės darbas ir amatai bei smulkesnė pramonė. Žemdirbiai ir amatininkai, jau ir taip suvargę, buvo visiškai palikti likimui. Turtingesnieji, skolindami suvargusiems pinigus, ėmė reikalauti nežmoniškų procentų, kuriuos skolintojai turėdavo mokėti, jei nenorėdavo badu mirti. Tada atsirado visoki mokesčiai, kurių iki šiol nežinota, atsirado muitai, atsirado pinigo garbinimas. Tai buvo socialinė—ekonominė merkantilizmo sistema. Ji, kaip sistema, išnyko, buvo pakeista kitomis, bet jos pagrindiniai elementai: tautinis egoizmas, pinigo tikslu statymas, muitų siena nuo kitų valstybių pasiliko socialiniame gyvenime ir iki šiandie.

Nuskurdusiai žmonių klasei gelbėti buvo sudaryta nauja ekonominė sistema vadinama bendru **liberalizmo** vardu. Ji buvo pagrįsta J. J. Rousseau ir Enciklopedistų filosofija, kad žmogus iš prigimties yra geras ir doras; jis pagadinamas tik visuomenės, ypač įstatymų. Todėl reikią grįžti prie gamtos.

---

*) Vienybė yra didis dalykas, bet reikia žinoti, kuo ją grįsti. Vienybė negali būti išnaikinimas skirtumų; vienybė yra harmonija įvairybėje. Krikščioniškasis solidarumas, kaip rodo jau pats vardas, to ir siekia. Mums todėl smagu, kad gauname progos savo skaitytojus su šia sistema supažindinti. Dr. Vaišnora pažadėjo net keletu straipsnių ją išdėstyti. Pirmąji čia ir dedame. *Red.*

Atskiram individui reikią suteikti visiškos laisvės, nevaržyti jo jokiais įstatymais. Žemė yra visokių turtų šaltinis, todėl ekonominės gerovės pagrindas yra žemdirbystė. Žemės darbas ir tik jis vienas yra produktingas ir todėl naudingas. Dorovės dėsniai iš ekonomijos visiškai išskiriami; žmogus turi vadovautis vien troškimu sau gero, kuris yra žmogaus pragimtyje.

Kita liberalizmo šaka atmetė nuomonę, kad tik žemdirbystė yra vienintelis produkcijos šaltinis, tačiau individo laisvę paliko šios sistemos kertiniu akmeniu. Ekonomijos tikslas esąs nuolat dauginti turtus ir ant jų statyti krašto politinę galybę. Gerovės priežastis yra produktyvus darbas; intensyviškesnės gamybos sąlyga yra darbo pasidalinimas.

Tačiau visiškos laisvės ideja ir žmogaus egoizmas, pakeltas iki veikimo normos, atnešė visai kitokių vaisių, negu šios sistemos kūrėjai ir palaikytojai tikėjosi. Laisva konkurencija didinti turtus sudarė nelygią kovą, kurioje neišsilaikė silpnesnieji visose socialinio gyvenimo srityse. Taip išaugo kapitalizmas: turtai suplaukė į nedaugelio stipresniųjų rankas, o silpnesnieji (tokių buvo dauguma) atsidūrė paskutiniame varge. Tiesa, naujų technikos išradimų dėka pramonė labai pakilo, gamyba padidėjo, bet mašina išstūmė darbininką iš dirbtuvės į gatvę. Ši liberalizmo tendencija drauge su kapitalizmo apraiškomis plačiai vyrauja visuomenės gyvenime ir dabar.

Bet liberalizmo tėvai drauge pagimdė ir **socializmą.** Šios ekonominės ir socialinės sistemos tėvas buvo Karolis Marksas. Socializmo idejos darbo žmonių klasės buvo sutiktos ištiestomis rankomis, nes socializmas pasiūlė išlaisvinti darbo žmones iš kapitalizmo vergijos ir sudaryti žemiškos gerovės būklę aukščiausiame laipsnyje. Tačiau socializmas, išlaisvindamas darbo žmogų iš kapitalizmo nagų, padarė jį dar didesniu kolektyvo vergu. Socializmas, kovodamas su individualizmu, nors jo šūkis: **Kovote teišsikovosi savąją teisę,** traukė minias pas save, nukrypo į kitą kraštutiniškumą, paneigdamas visiškai atskirą individą, paneigdamas privatišką nuosavybę ir tuo būdu atimdamas didžiausią akstiną žmogaus veikimui. Tačiau socializmas, išskyrus Rusiją, praktikoje plačiai nepasklido. Pagal socializmo teorijas pilnam ekonomiškosios sistemos įgyvendinimui reikia tinkamų politinio ir bendrai visuomeninio gyvenimo sąlygų. Tokias sąlygas socializmas ir jo kraštutinė šaka komunizmas turi šiandie Rusijoje, tačiau vis dėlto žadėto „rojaus" ten nematyti ir kažin ar pusbadis Rusijos darbininkas kada nors jo susilauks. Kitur Europoje po Rusijos eksperimentų vis labiau kratomasi socializmu ir jo idėjomis. Bet socializmas, nors ir neįsigyveno visuomenės kūne, vis delto jis padarė didelės įtakos socialiniam gyvenimui: jis palietė jo gyvenimo pačius pagrindus, išstumdamas iš jo Kristų ir jo mokslą, o jo vieton pakišo gryną materializmą, tokį, kokį skelbė griežčiausi materializmo atstovai filosofijoje Hegel, Feuerbach, La

Mettrie ir kiti. Paneigę žmoguje visa, kas yra dvasiška, savo teorijomis išalkusį darbininką pavertė protingu žvėrimi, kurstydami jį kovos būdu išsikovoti geresnį gyvenimą. Materializmas iš kitos pusės apakino turtuolį, išplėšdamas iš jo tikėjimą, meilę ir gailestingumą.

Kaip matom, svarbesnės ekonominės sistemos žmonių gerovės ne tik nepakėlė, bet pridirbo dar daugiau nelaimių ir skurdo, ne tik nepadidino žemiškos gerovės, bet dar sugriovė daugelio širdyje ir dvasinę gerovę, išplėšdamos didžiausius turtus — tikėjimą ir dorovę. Individualizmo laisvės šūkis **Ni Dieu ni Maitre,** dar griežtesnėse formose socializmo paskelbtas, prisidėjo prie socialinio klausimo supainiojimo ir pasunkinimo. Reikia žinoti, kad žmogus nėra vien medžiagos gabalas, nėra vien vegetuojanti gyvybė, kuriai duonos ir mėsos gabalo pakanka; žmogus yra drauge ir dvasinė būtybė. Todėl jo gerovė ir žemiškoji laimė galima pakelti tik didinant tiek materialines, tiek dvasines gerybes bei pagrindan padėjus krikščioiškosios dorovės dėsnius. Tuo tarpu visos aukščiau minėtos ekonominės sistemos dorovės mokslo dėsnius visiškai išskyrė ir todėl padarė pagrindinę klaidą. Vienos jų pastatė visa ko norma ir tikslu patį žmogų, kitos auksą ir turtus, dar kitos visą viltį sudėjo lygybėje ir kolektyve, kuriame turėjo išnykti atskiras žmogus, o tą kolektyvą diriguoti pavedė valstybei. Tai buvo klaida pačiuose pagrinduose ir ji skaudžiai pasirodė praktiškame tų teorijų pritaikinime.

Katalikų Bažnyčia, kuri rūpinasi savo vaikų ne tik amžinaja, bet ir žemiškaja gerove, nes ši pastaroji yra gera priemonė amžinajai laimei pasiekti*), neužmerkė akių šiame minčių chaose, šioje gyvenimo klausimų painiavoje, kurioje dalis visuomenės atsidūrė paskutiniame varge. Bažnyčia jau seniai buvo išsprendusi socialinio klausimo problemas ir parodžiusi, kaip jos gyvenime pritaikinamos. Pasiremdami Kristaus mokslo pagrindiniu meilės įsakymu, dar pirmaisiais krikščionybės amžiais Apaštalai mokėjo išspręsti jau tada aktualų pirmųjų krikščionių turtų pasidalinimo klausimą. Bažnyčia visais laikais, iš vienos pusės ragindama turtuolius ištiesti duosnią ranką vargšams, iš kitos guosdama varguolius ir mokindama juos darbštumo ir pasitenkinimo tuo, kas turima, palaikė visuomenės gyvenime lygsvarą. Tik kada vietoj meilės buvo pastatytas egoizmas, vietoj gailestingumo pavydas ir neapykanta, žmonija atsidūrė neišbrendamose pelkėse, iš kurių iki šiol nepajiegia išklampoti. Taigi ir dabar iš Rymo, ir Šv. Petro sosto pasigirdo Kristaus Vietininko, popiežiaus visuomenininko

---

*) Taip negalima, kaip kai kurie kad nori, žemiškąją laimę pasilikti sau, o katalikams skirti tik dangiškąją. Tokių teorijų skelbimas, jeigu neišeina iš blogos valios, tai mažiausia yra siaurų pažiūrų padaras. *Red.*

Leono XIII balsas, šaukiantis prie tiesos ir nurodantis vaistų sunkioms visuomenės ligoms išgydyti. Savo garsiose enciklikose, ypač **Rerum Novarum,** Leonas XIII išsprendė opiausią darbininkų klausimą ir nutiesė pamatus viso socialinio klausimo išsprendimui. Kai kas kaltino Katalikų Bažnyčią, kad ji per vėlai patiekė savo mokslą, kada jau socializmo liepsnos buvo apėmę darbo žmonių klases. Tačiau toks kaltinimas buvo be pagrindo, nes Katalikų Bažnyčia neišgalvojo kaž kokį naują mokslą, ji tik atkreipė dėmesį tų, kurie klaidžiojo beieškodami naujų kelių, ragidama juos sugrįžti prie senojo tiesos židinio, kuris vienas yra neklaidingas ir tikras tik Kristaus moksle.

Beveik tuo pačiu laiku Mainco vyskupas Ketteleris parodė, kaip praktikoje tie painūs klausimai rišami. Atsirado visa eilė žymių vyrų katalikų tarpe, kurie susistematizavo ir plačiai krikščioniška šviesa nušvietė ekonominę sistemą popiežiaus Leono XIII nurodytais pagrindais: Taip atsirado **Katalikų socialinė mokykla** arba krikščioniškoji ekonominė sistema (jei taip galima ją vadinti), pačiuose pagrinduose ta pati, bet įvairių autorių įvairiai sprendžiama. Vienas iš žymių katalikų sociologų paskutiniais laikais buvo jėzuitu vienuolis **H. Pesch** (†1928), kuris savo krikščioniškojo ūkio teoriją bei socialinę ir ekonominę sistemą išdėstė 5 tomų veikale **Lehrbuch der Nationalökonomie** (1904 — 1922), davęs tai sistemai naują **Krikščioniškojo Solidarizmo** vardą.

Krikščioniškojo solidarizmo ekonomiškoji sistema nėra koks naujas „krikščioniškas" mokslas. Tiesa, jis naujas kaip sistema, bet savo esme senas. Jo pagrindai yra Apreiškime ir krikščioniškoje filosofijoje; jie yra pritaikinti ūkio mokslui ir su juo sujungti. Tuos pačius klausimus, tik gal kitokioje formoje, randame didelio Bažnyčios vyro šv. Augustino raštuose ir viduramžių skolastikų kunigaikščio Šv. Tomo Akviniečio moksle, ypač jo komentaruose į Aristotelio **Politicorum** knygas ir originaliniame veikale **De Regimine Principum.**

Žmonės, gyvendami bendruomenėje, savo būklę pagerinti gali dvejopai: arba vienas su kitu kovodami, arba vienas kitam padėdami. Pirmąjį kelią pasiūlė individualizmo šalininkai. Jie skelbė „kovą už būvį". Toje kovoje vadovaujamasis principas yra egoizmas — kiekvienas sau; būtina priemonė — konkurencija. Krikščioniškasis solidarizmas, priešingai, sako, kad tik vienas kitam padėdamas, bendromis jėgomis siekdamas visų gerovės, žmogus gali būti laimingas ir pasiekti savo asmens gerovės. Vadovaujamasis principas turi būti **meilė.** Būtina sąlyga — kooperacija arba visų bendradarbiavimas (vienas už visus, visi už vieną). O — tai krikščioniško solidarizmo šūkis.

Jau aukščiau buvo minėta, kad šiandie socialinis klausimas yra gyvybės klausimas, todėl jį rišant tenka išspręsti šie trys klausimai:

Kokių sąlygų reikia, kad žmogus galėtų **gyventi?**
Kaip padarytı, kad visi galėtų **padoriai** gyventi?
Kaip sutvarkyti visuomeninį gyvenimą, kad visi galėtų **santaikoje** gyventi?

Ši trejopa problema apima visą socialinį klausimą, kuriam išspręsti tiek iš medžiaginės, tiek iš moralinės pusės susidarė įvairios ekonominės teorijos. Liberalizmas šio klausimo neišsprendė, nes jo teorijoms įsigyvenus didelė visuomenės dalis atsidūrė didžiausiame skurde, o dar daugiau neturėjo pilnutinio, žmogui reikalingo pragyvenimo. Socialižmas, jei savo doktrinomis sudarytoje valsybėje ir išspręstų du pirmuoju klausimu, jei užtikrintų pakankamą turtų kiekį žmonių visiems reikalavimams patenkinti, vis tik apimtų vien materialinę žmogaus gyvenimo pusę ir todėl jį laimingą dar nepadarytų, nes žmogus nėra vien medžiaga ir jo dvasinių galių žiūrėti negalima. Tad pilnutinį socialinio klausimo išsprendimą duoda tik krikščioniškais pagrindais pagrįstas socialinio ūkio mokslas, pritaikindamas dorovės dėsnius ir meilės, to neišsemiamo sociališkumo ir solidarizmo šaltinio, principą visoms socialinio bei ekonominio gyvenimo sritims. **Kas doros atžvilgiu yra bloga, tas negali būti teisinga ir ekonomijoje** — šie žodžiai aiškiai parodo dorovės ir ekonomijos mokslų santykį. Iš to jau aišku, kad šitaip suprastas ir tokia prasme imamas socialinis ekonomijos mokslas nesitenkina vien nurodyti būdus, kaip pasiekti materialinės gerovės: jis rūpinasi, kad drauge būtų pasiekiama ir dvasinės — moralinės gerovės, duoti ne vien duonos, bet ir taikos (panem et pacem). Šiam tikslui siekti jungia atskiras jėgas į draugę, tačiau tokiu būdu, kad atskiras individas, būdamas bendruomenės narys, nebūtų jos visiškai absorbuotas, bet liktųsi savarankiškas ir savo jėgas paaukotų bendrajam labui — visų ir savo gerovei. Krikščioniškasis solidarizmas, kaip sistema, nežada visuotinės lygybės ir visiems visiškos laimės, nes žmonių nelygybė yra naturalus reiškinys; jis siekia tik veikimo hermonijos, kuri gaunasi iš savitarpinės meilės. Tik meilė padaro visus broliais ir tik tokia brolybė pagimdo lygybę.

Šitaip atrodo krikščioniškojo solidarizmo sistema kitų socialinių ir ekonominių sistemų tarpe. Susipažinus su ja bendrais bruožais dabar pravartu panagrinėti jos pagrindines sąvokas ir būdus, kuriais rišami įvairūs socialinio ir ekonominio gyvenimo klausimai. Bet apie tai kitą kartą.

Vl. Kulbokas

A. Jakštas kritikas

Prieš pradedant kalbėti apie Jakšto kritiką, man rodos, reikalinga bent kiek apžvelgti kritikos padėtį, kuri buvo prieš jį.

Mūsų literatūros kritika prasidėjo dar „Aušroje". Nebuvo tai kritika tikra žodžio prasme. Tai greičiau recenzijėlės, informacijos apie pasirodančius veikalus. Tada net ir turinį ne visi sugebėdavo tinkamai atpasakoti. Veikaluose ieškojo Lietuvos praeities, kalbos garbinimo, jos vardo kėlimo. Žodžiu, ir čia kaip ir kitose srityse vyravo tautiškasis romantizmas.

„Varpas" atsisako nuo tautiškojo romantizmo, krypsta į realizmą. Kritikoj daug antireliginės tendencijos. Visi rūpinasi tik idėjomis, o į veikalą, kaipo į meno faktą, nežiūrima. Išimtis — Vincas Kudirka, kurs veikale bando ieškoti estetiškumo, gyvenimiškosios ir psichologinės tiesos. Nežiūrint silpnybių „Varpo" kritika — jau žingsnis pirmyn.

„Apžvalgoj", einančioj beveik tuo pat metu, kritika dar silpnesnė. „Apžvalga", būdama griežta religijos ir doros dalykuose, dažnai kritikuodavo vienu žodžiu — veikalas bedieviškas. Kai kuriuos veikalus net iškeikdavo.

„Tėvynės Sarge" žymiausias kritikas — Vaižgantas. Tendencingumo mažiau. Daugiau skonio, žiūrėjimo į dalyką, temperamento. Pastebimas susidomėjimas ir forma.

Dambrauskas—Jakštas, savo kritikos darbą pradėjęs „Apžvalgoj", „Tėvynės Sarge", stipriau pasirodęs „Žinyčioj", labiausiai pasireiškė „Draugijoje", kurią pats redagavo. Tas žurnalas, suvaidinęs didelį vaidmenį mūsų kultūriniame bei visuomeniniame gyvenime, didžiai reikšmingas ir mūsų literatūrai bei kritikai. Nors jis nebuvo tik literatūrai skirtas, bet turėjo platų kritikos ir bibliografijos skyrių. Pats redaktorius jį daugiausia savo kritikomis pripildydavo. Nepraleisdavo nepaminėjęs beveik nė vienos naujai pasirodžiusios knygos. Tuo būdu, per ilgą „Draugijos" ėjimo laiką (1907 — 1923 m.) sistematingiausiai ir pilniausiai buvo išgarsinami literatūros kūriniai, sukeliamas visuomenės susidomėjimas ir pripažinimas.

Visos „Draugijoj", „Ateity", „Žinyčioj" ir kitur spausdintos kritikos 1923 m. buvo išleistos atskirai, dviem dideliais „Mūsų Naujosios Literatūros" tomais. Nuo to laiko vėl gal bus prisirinkęs tomas kritikų bei recenzijų, kurias nenuilstamai sekdamas mūsų literatūrą, gerb. kritikas įvairiuose laikraščiuose spausdina.

Pažvelgę į Jakšto kritikos darbą, pamatysim, kad jo kritikuoja įvairių sričių veikalai. Žinoma, didžiausią dalį sudaro dailiosios literatūros kritika. Bet apsčiai yra tikybos, filosofijos dorovės, filologijos istorijos, matematikos, gamtos mokslų, pedagogikos ir kitokių mokslų kritikos. Nepamiršta ir perio-

dika: almanachai, kalendoriai, laikraščiai rado tinkamą įvertinimą jo asmeny.

Giliai pasinerdamas į praktiškąjį kritikos darbą, nepamiršo ir teoretiškosios pusės. Tam tikslui rašė nemaža straipsnių meno bei estetikos, literatūros teorijos ir istorijos klausimais. Štai svarbesniųjų straipsnių sąrašas: 1. „Keli žodžiai apie matematiškąjį poetiškumo kriterijų", — „Draugijoj" 1907 m. 1 Nr. 2. „Ši tas apie naujus poezijos rūbus — „Dr-joj" 1907 m. 12 Nr. 3. „Trečioji lietuvių dailės paroda Vilniuje", — „Dr-joj" 1909 m. 30. Nr. 4. „Futūrizmas bei chamizmas kitur ir pas mus" — „Dr-joj" 1913 m. 83 Nr. 5. „Mano kritikams" — „Bare" 1925 m. 5 Nr. 6. „Dekadentizmas ir jo atstovai mūsų poezijoj", — „Židiny" 1926 m. 10 Nr. 7. „Meno tikslas"—„Praduos ir Žygiuos" 1926 m. 6 Nr. 8. „Meno esmės klausimai" — „Židiny" 1927 m. 1 Nr. 9. „Menas ir grožis" — „Židiny" 1927 m. 4 Nr. 10. „Ekspresionizmas dailėje ir poezijoje" (atskira knygelė). 11. „D-ras V. Pietaris" — „Tautoj ir Žody" 1926 m. IV kn.

Dabar tenka arčiau susipažinti su Jakšto meno, literatūros ir kritikos credo. Pirm. visa ko reikia pastebėti, kad jis, rodos, pirmas iš mūsų kritikų tokį credo susidarė ir visam darbe jo uoliai laikosi. Prieš tai kritikai savo straipsniuose dažnai nežinojo, ko meno veikale ieškoti. Pažiūrėdavo ideologijos, ką-ne-ką tarsteldavo dėl gyvenimiškumo, del formos pridėdavo, kad kalba gera, ir kritika baigta.

Ne taip yra su mūsų kritiko darbu. Jis jei ką svarstė, vertino — viskas pas jį išplaukė iš tam tikros principų dėsnių sistemos, kurią, kartą nusistatęs, visada stengėsi neperžengti.

„Mūsų Naujosios literatūros" I t. apie savo pažiūras į kritiką, meną taip išdėsto: „Rašydamas kritikas, reikšdamas savo nuomonę apie to ar kito dainiaus poeziją aš laikiau ne nuotaikos, ne asmeniškų simpatijų ar antipatijų, bet objektyvių grožio kriterijų. Mano giliausiu įsitikinimu, kiekvienas grožis yra visada Amžino Logoso atspindys. Žemėje nėra ir negali būti tiesos, labo ir grožio, kaip tik per Jį ir iš Jo, Todėl kas Jam gyvenime ar kūryboj šiokiu ar tokiu būdu prieštarauja, tas jau tuomi pat elgiasi ir nelogiškai ir neestetiškai ir nemorališkai".

Iš čia jau mums aišku, kaip jis žiūrės į meną, kokius reikalavimus statys „Baro" 5 Nr. 1925 m. paaiškina, kaip tą Amžinąjį Logosą suprasti: „Logos — Dievybės pilnybė amžina savyje, bet apsireiškusi laike Mesijos Kristaus asmeny... Nėra nė vienos gyvenimo srities, kur Jojo nustatyti dėsniai neveiktų. Ir mokslininkas ir poetas ir dailininkas nėra tikrai autonimiškas, nes turi kūrybos srity ne tik teisių, bet ir pareigų. Jų pirmutinė sąlyga — tai laikytis toms kūrybos sritims amžinų Logoso nustatytų dėsnių"...

Menininko laisvė nėra absoliuti. Pagoniškame mene yra kūrinių nusidedančių tiesai, moralei ir stovinčių kūrybos aukštybėse: krikščionių gi mene to nebus nes , verum, bonum e pul-

chrum inter se convertuntur". Kūrybos valandą rekia boti dorovės ir padorumo dėsnių. Menas negali pasilikti anapus gera ir bloga.

Grožio kriterijai yra: „tam tikros aksiomos, savy neįrodomos, bet intuicija tepagaunamos ir randančios absoliutų pateisinimą Amžiname Logose. Visi kiti tam priešingi kriterijai yra vien pseudokriterijai, jokios objektyvios vertės neturi („Baras" 5 Nr.) Žinoma, tie kriterijai yra nustatomi estetikos mokslo, nes Dievas jų nepatiekia tiesiog, bet jie tur neprieštarauti nei tiesai nei gėriui. Iš citatų aiškėja, kad Jakštas yra vadinamosios katalikiškosios kritikos ir normatyvinės estetikos atstovas.

Po šių bendrų pastabų dėl Jakšto pažiūrų į meną eikime arčiau į poezijos sritį ir pažiūrėkim, kaip aptaria jos esmę, tikslus. „Poezijos esmę sudaro krūvon sujungtas minčių kilnumas, jausmo gilumas ir rimų skambumas". reikia išlaikyti tam tikros taisyklės: ritmas, cezūra, rimas etc.

Poetai — ateities pranašai, per įkvėpimą pakyla aukščiau kasdieniškumo, toliau regi, jaučia, susiduria su aukštesniu grožio bei idėjos pasauliu. Dėsniai: 1. Poeto uždavinys gyventi ne sau, bet žmonijai. 2. Gyvendamas žmonijai, poetas turi mylėti savo tautą ir tik per ją gali veikti žmoniją. 3. Kreiptis į tautą turi suprantamu jai būdu, 4. Tautoj turi kelti gerus jausmus, rodyti idealus ir kelius į juos, 5. Tie idealai — siekimas absoliučiai tikros tiesos, labo ir grožio.

Poetas kuria grožį, kritikas jį įvertina. Kritiko uždavinys — spręsti, vertinti, kas turi būti, o nesitenkinti konstatavimu to, kas yra — taip mano Jakštas. Taigi nepasitenkina aiškinamąja kritika, o siekia vertinamosios. „Kritiko uždava" — sako jis,— „sergėti, kad visuomenėn nebūtų prašmugeliuota pseudogrožis".

Dėl kritikos reikšmės poetams pasisako: „Kiekvienas poetas kūrybos valandą neatsižvelgs į kritikos nurodymus. Veikia poetą ideologija, socialinė aplinka... ir laisvai prisiimta viena kita kritiko mintis" Vadinasi, kritikos vaidmenį poetų kūrybiniam darbe nemano esant didelį. Tad jo kritika nebus ir vadovaujamoji. Jis bus aiškinamoji bei vertinamoji, daugiau besibesikreipianti į visuomenę, jai nurodanti, patarianti.

Jakštas poetinį meniską veikalą mato dailios formos ir kilnaus turinio sintezėje. „Forma be turinio bus bergždžias, tuščias aidas, — turinys be dailios formos bus gražių minčių krūva, bet ne poetiškas kūrinys". Tad kūrinius ir kritikuoja formos ir turinio atžvilgiu.

Turinys turi būt, sako, tikrai iš nieko neskolintas. Jei dainius ima turinį iš kito poeto, jis turi tai aiškiai pažymėti, jei nenori užsipelnyt negarbų plagiatoriaus vardą. Reikalauja turinio kilnumo ir teisingumo. Drąsiai stoja prieš tokius veikalus, kurių graži forma nori užtušuoti menką turinį.

Rašytojai turi kelti ir svarstyti problemas, svarbias visai tautai. Smarkiausias Jakšto darbo laikas — karštų tautinių ir

visuomeninių kovų laikas. Tai visa atsispindi literatūroj, tai Jakštas ir savo kritikose kėlė. Visur akcentuoja tautinio susipratimo klausimą (plg. Maironio, Vydūno ir kt. veikalų kritikas). Kelia visuomenės santvarkos, dorovės, religijos, švietimosi dalykus išeidamas iš veikalų. Visur griežtai laikos kartą nusistatytos linijos, ir vargas rašytojui, kurs norėtų paneigti visus tuos svarbius klausimus.

Gyvai atsiliepdamas į visus vietos bei laiko reikalavimus, kelia dalykus svarbius ne tik mums lietuviams, bet iš viso turinčius universalinės reikšmės. Jam nepakanka vien pilietiškos, visuomeninės poezijos. Jis nori, kad poezijoj atsispindėtų platus idėjų pasaulis, amžinos žmoniją varginančios problemos, Jis pasiryžęs viskuo susidomėti, visa svarstyti. Tai plati ir jautri siela — o tai labai svarbu kritikui.

Mūsų kritikas pirmas į tinkamą plotmę iškėlė formos klausimą. Pirmiau prieš jį, formos klausimu maža tesidomėta. Jam, kaip tikram estetui, kūrinys be dailios formos — ne meno kūrinys.

Jakštas yra normatyvinės, kaip minėta, kritikos atstovas. Bandė net matematikos pagelba nustatyti veikalo poetiškumo kriterijų. Laikosi principų estetikos išdirbtų, priimtų, kurie poetams būtini. Neišlaikymas amžinų poezijos dėsnių esąs tik dekadentiškai nusususio proto klaida. Besistengiant duoti poezijai „naujas kelnes", poezija žlunga. Tai veda į priešistorinį primityvumą — be ritmo, cezūros, eilių lygumo ir t. t. Primityviškoji poezija, sako kritikas, panaši į kūdikį, kuriam daug netikusių poelgių dovanojam, bet jei subrendęs vyras (suprask — kultūringųjų tautų poezija) taip elgtųsi — jo niekas nepakęs. Todėl griežtai stoja prieš visokį dekadentizmą, futurizmą ir kitas naujoves. Maironiškojo klasicizmo dvasia dvelkia jo kritikose. Stiliaus aiškumas, skambumas, sklandumas visur akcentuojamas.

Aštraus proto žvilgsniu iškart pervėręs veikalą, apsprendęs kompozicinius savumus, pobūdį, nuotaiką, imasi atskirų motyvų, siužeto, temos nagrinėjimų. Duoda daug pavyzdžių, nušviesdamas jais ypač stiliaus dalykus. Pats būdamas filologas, ypatingai žiūri kalbos, kaipo išsireiškimo priemonės. Gale dažnai duoda išvadas.

Iš kritikų žėri nuostabus proto miklumas, aštrumas, gili intuicija, temperamentas ir grožio meilė. Daug samojaus, puikios satyros, įtikinančios parodijos (pig. „Gabijos" kritika).

Suprantama todėl, kad gerb. kritiko raštai taip veikė rašytojus, įtikino, skaitytojus ir auklėjo juose literatūra susidomėjimą ir jos pamėgimą. Beveik vienas nešęs kritiko naštą iki Didžiojo karo, mūsų literatūrai iškovojęs pilietybės teisių kultūros vertybių tarpe, gerb. kritikas ir šiandien tebedirba tą darbą.

M. R.

Vendejos išgriovimas

Vienas iš charakteringiausių Didžiosios Prancūzų revoliucijos epizodų yra *Vendejos išgriovimas*, kada įnirtę revoliucionieriai griovė ir naikino savo pačių šalies turtą. Čia pasirodė, kiek toli gali nueiti neapykanta tikejimo ir kartu visų tų, kurie jį gerbia ir jo laikosi. Buvo taip.

Mūsų skaitytojai iš istorijos žino, kad prancūzų revoliucija iš pradžių ėjo prieš politinį ir ekonominį to meto sutvarkymą, o galų gale paskelbė kovą ir religijai. Vadinamoji „civilinė klero konstitucija" panorėjo įsibrauti net į tokius dalykus, kurie pačios prigimties teisių yra palikti laisvam žmogaus apsisprendimui. Katalikų tikėjimas buvo paskelbtas priešvalstybiniu, pati malda buvo laikoma piktadarybe. Mirties bausmė buvo skiriama kiekvienam kunigui, kuris teikia žmonėms sakramentus, kiekvienam žmogui, kuris tuos sakramentus ima arba laiko pas save katalikų kunigą. Aix mieste 400 kunigų buvo uždaryti laive ir marinami badu; nužudyta 60 moterų tik už tai, kad jos ėjo klausyti šv. Mišių.

Šitoki žvėriški persekiojimai neliko be atbalsio. Jie sumažino katalikų patriotizmą ,nes tėvynė iš tikro jiems buvo virtusi pamote ragana. Ramesni gyventojai bėgo į kitus kraštus, o veiklesnieji pradėjo galvoti ir apie aktingą pasipriešinimą. Jau 1790—92 metais Jales laukuose daugiau kaip 60.000 žmonių, prisisegę raudoną kryžių ant krūtinės ir vedami šūkio „Vive la Religion", sukilo prieš savo prispaudėjus. 1793 m. Lyono miestas, pasipiktinęs savo kunigų iššudymu, mėgino numesti revoliucijos jungą. Tuo pačiu metu Bretanijoj buvo rengiamas kitas sukilimas. Tačiau šitie bandymai, neturėję didelių vaisių, vis dėlto savo esmėj daugiausia buvo politinio pobūdžio. Bet 1793 m. pavasarį Anjou, Poitou ir Bretanijoj prasidėjo naujas judėjimas, kuris nuolat augo ir kuris galop virto Bretanijos ir Vendejos karu *už tikėjimą*.

Vendejos sukilimas prasidėjo 1793 m. kovo mėnesio 12 dieną. Tai buvo kaimiečių, ne armijos karas. Žmonės apsiginklavo dalgiais, kirviais, medžioklės šautuvais, vadais išsirinko katalikus karininkus, nusistačiusius prieš revoliuciją ir stojo į žūtbūtiną kovą su bedieviais revoliucionieriais už didžiausią brangenybę — Katalikų Tikėjimą. Prieš sukilėlius revoliucinis konventas arba, mūsiškai tariant, seimas pasiuntė 40.000 gerai apginkluotų kareivių. Vendejos katalikai tačiau nepabūgo bedievių armijos ir drąsiai stojo į kovą už pamintas savo teises. Jie kovojo kaip liūtai. Po ilgų mūšių ir pergalės svyravimų revoliucijos armija buvo visiškai sunaikinta. Naminiais ginklais apsiginklavę, katalikai sumušė gerai aprūpintą kariuomenę, atėmė daugybę parako, ginklų ir kitokių karui reikalingų dalykų. Jų jėgos dabar sustiprėjo ir drąsa pakilo.

Revoliucionierišką valdžia nelaukė tokio vendejiečių smarkumo. Jai buvo gėda ir ji nieku būdu negalėjo suprasti, kaip paprasti kaimiečiai galėjo nugalėti ginkluotą armiją. Bet ji užmiršo, kad kare ne tik šaltas ginklas turi reikšmės, bet ir didi idėja. Įpykę revoliucionieriai pasiryžo iš Vendėjos padaryti tik tyrus ir rugpiūčio mėn. tais pačiais metais prieš sukilėlius pasiuntė jau 240.000 kareivių. Katalikai dabar aiškiai matė, kad jiems nieko daugiau nebeliko, kaip tik *laimėti arba žūti.* Todėl su nepalaužiama drąsa jie stojo į kovą. Kovojo ne tik vyrai. bet ir mergaitės. Viena iš jų Joana Robin parodė tokio narsumo, jog revoliucionieriai pradėjo manyti, ar tik neatsirado antroji Joana d'Arc. Šitie mūšiai priminė Leonido karaliaus mūšį Termopilų tarpeklyj, kada jis su 300 žmonių sulaikė 10.000 turkų. Taip buvo ir čia. Milžiniška Konvento armija keletą kartų stojo į mūšį su Vendejos katalikais. Ir ta armija buvo vendėjiečių sumušta. Per penkis pirmuosius sukilimo mėnesius vendėjiečiai atėmė iš kariuomenės 300 patrankų ir 500 parako vežimų. Bet ilgai laikytis aišku nebuvo galima. Didieji vadai jau buvo kritę kovose. Po ilgų ir karštų mušių gynėjai ėmė silpnėti. Nepasisekimas ir pralaimėjimas ties Angers'u sumažino kariuomenės drąsą. Iš 40.000 katalikų kovotojų liko tik 5 tūkstančiai. Tačiau ligi pat galo juose viešpatavo tikėjimas ir viltis, kad jų kovos ir gyvybė nenueis veltui. Jie ištvėrė ligi pat pabaigos. Apsupti ties Savenu, vendejiečių likučiai nebuvo nugalėti, bet sunaikinti. Viename Saveno priemiestyj buvo palaidota daugiau kaip 6000 katalikų karžygių. Tai buvo 1793 m. gruodžio 23 d.

Įsiveržę į Vendeją, revoliucionieriai pradėjo barbariškiausius darbus. Jie viešai gatvėse gėdino mergaites ir moteris ir paskiau jas sušaudydavo arba subadydavo. Viena motina, matydama, kaip sužvėrėję revoliucionieriai gašliai žiūri į gražią josios dukterį, duoda kareiviui pinigų, prašydama, kad pirmiau nušautų jos dukterį, o paskui ir ją pačią. Revoliucionierių vadas Commere, sutikęs kurį vaiką, pakeldavo jį už kojos ir kardu perskeldavo pusiau. Kitas generolas liepdavo iškūrinti duonkepiui pečius ir juose degindavo moteris ir vaikus. Kai kurie, visiškai netekę žmoniškumo, kareiviai nešiojo mažus kūdikius pasimovę ant durtuvų.

Augers'o kalėjimai buvo pilni. Naujiems suimtiesiems nebebuvo juose vietos. Konvento kariuomenės vadai ėmė uždarinėti žmones į bažnyčias ir ten juos marinti badu. 1200 vyrų buvo be jokio teismo pastatyti ant didžiulio griovio kranto ir sušaudyti. Vaikai buvo nuskandinti, o moterys vienos sušaudytos kitos nugiliotiniuotos. Ligoniai buvo verčiami tiesiog į duobes, ten šaudomi arba gyvi užkasami.

1794 m. vasario 21 d. Rugers'o miestas matė nepaprastą vaizdą, gal vienintelį, kuris pasitaikė krikščionybės istorijoj. Kunigas, apsitaisęs mišių drabužiais — alba, stula, manipulium,

arnotu, ėjo miesto gatvėmis, surištomis užpakalyj rankomis, lydimas revoliucinės gvardijos kareivių ir minios, mušančios būbnus. Jis ėjo į aikštę, kur buvo pirmiau šv. Petro bažnyčia, dabar jau sugriauta, ir didžiojo altoriaus vietoj buvo pastatyta gairės žudyti pasmerktiems. Kunigas Noêl Pinot, kaip priešinęsis revoliucijos įstatymams, neteko jokių teisių ir negalėjo eiti jokių kunigiškų pareigų. Tačiau niekas negalėjo užkirsti kelio šiam uoliam Kristaus karžygiui. Gaudomas, kaip koks piktadaris, jis dienomis slaptėsi namų rūsiuose, o naktimis keliavo iš kaimo į kaimą, klausė išpažinties, sakė pamokslus ir laikė šv. Mišias. Bet kartą vieno niekšo, kurį jis pats maitindavo, buvo išduotas. Policija jį suėmė belaikantį viename kaimelyje šv. Mišias. Teisėjai, norėdami iškilmingiau jį nužudyti, paklausė, ar nenorėtų mirti bažnytiniuose drabužiuose. „Tai bus man tik didelis malonumas“, — atsakė kunigas.

Atėjęs pas gaires ir statydamas kojį ant pirmo laipto, šventas kunigas pajuto kilnaus įkvėpimo. Bažnytiniai drabužiai jam priminė šv. Mišių auką, kuri buvo taip panaši į tą auką, kurią jis dabar rengėsi padaryti. Pakėlęs todėl akis į dangų, jis sušuko: „Introibo ad altare Dei“. Į šituos jo žodžius teismo komisijos nariai atsakė „Teyvuoja respublika!“ Tai buvo ženklas budeliui. Sunkus giliotinos peilis atėmė šio švento kunigo gyvybę.

Revoliucionieriai nepasitenkino tik žmonių aukomis. Jie naikino žmonių turtą, plėšė ir degino namus, net buvo siunčiami kareivių būriai griauti ištisiems miestams. Kai kurios Vendejos vietos liko tiesiog tikri tyrai.

Bet net ir toki barbariški žygiai vis dėlto nenuslopino vendejiečių pasiryžimo. Po pirmųjų pralaimėjimų tuoj prasidėjo naujų sukilimų kitose Vendėjos ir Bretanijos vietose. Žuvo didelė katalikiškoji armija. Bet jos vietą pakeitė kita. Taip yra visur ir visuomet. Konventas, matydamas negalėsiąs sulaužyti šitų kraštų galybės, pasiūlė taikos derybas. 1795 metais Bretanija ir Vendėja gavo kulto laisvę.

Šis prancūzų revoliucijos vaizdelis yra charakteringas tuo, kad čia susirėmė iš vienos pusės materialinė galybė, paremta neapykanta, iš kitos moralinė pajėga, paremta meile. Ir ši pastaroji laimėjo. Tiesa, laimėjo po skaudžių pralaimėjimų, po didelių aukų ir smūgių, bet vis dėlto laimėjo. Tai pamokymas tiems, kurie ginklu ar įsakymais kovojo prieš moralinę pajėgą, ir padrąsinimas tiems, kurie idėja pasipriešina šaltam kardui.

Taip, mes išdidžiai pasisakome, kad mes mielai pasirinktume ne valstybę, kurios žmonės būtų be sąžinės, bet žmones su sąžine, nors jie neturėtų jokios valstybės.

Vysk. Ketteleris.

Vladimir Pozne

Dostojevskio reikšmė

Žmonės greičiau linkę paneigti sielos nemirtingumą, bet laikosi pačios nemirtingumo idėjos. Ją, kaip dogmą, pripažįsta beveik visi mūsų laikų žmonės. Jie noromis ar nenoromis dažnai atsisako savo sielos nemirtingumo, bet tiki, kad kai kurie iš jų būsimose kartose gyvens amžinai.

— „Exegi monumentum"... — toks šiandien didžiųjų žmonių obalsis. Perkeldami šią problemą į meno sritį, ją taip formuluokim: ar gali būti nemirtingas kuris nors meno veikalas arba menininkas, ar jų vertė visoms tautoms ir epochoms vis ta pati, o gal jie išreiškia tik savo amžių bei savo visuomenės luomus ir išsilaiko tol, kol jų išreiškiamoji kultūra gyvuoja, ir nyksta tai kultūrai puolant, palikdami tik savo vardą? Aišku, Homeras pasilieka, bet kas, neskaitant specialistų, girdėjo šiandien Egipto klasikus? Ar daug kas, be vokiečių, net ir iš rašytojų, yra skaitę „Faustą". Veikalas ilgainiui nustoja daug savo vertės. Iš pradžių jį tiesiog supranta ir priima, paskui jam prireikia komentarų ir pagaliau iš meno veikalo pasilieka tik tai, kas yra plačiausiai žmoniška. Štai „Don Kichotas" — literatūrinė epochos satyra. Jei komunistinė kultūra pakeistų krikščioniškąją, kas liktų iš Servanteso veikalo? Kas pasilieka, gal būt, brangiausia rašytojui — tai jo stilius, bet gi kalbos sensta, nyksta, o kalbos mirtis ar nėra rašytinio veikalo mirtis?

1931 m. sausio 10 d. suėjo 50 m. nuo Dostojevskio mirties. Bet ši data dar nieko nepasako, nes rašytojo gyvenimo ir įtakos nesuvesi į biografijos rėmus. Rusai Dostojevskį pažįsta jau nuo kokia 70 metų, Nietzsche — truputį vėliau, kitų kraštų rinktinė publika — nuo 19 a. galo, vidutiniško išsilavinimo prancūzų ir vokiečių skaitytojas — nuo Didžiojo karo. Ar tai dėl jo veikalų stambumo, ar dėl kitų priežasčių mums jis yra amžininkas, dabarties žmogus, ir jo kūriniai daug aktualesni už daugelį šiandien rašomų veikalų. Dar jo nestudijuojama. Jį skaito kritikai ir plati publika. Jau būtų galima imtis darbo ir susekti jo įtaka kitiems: Nietzschei, Rozanovui, Gidejui Conradui, Remizovui, Dreiseriui[1]) ir t. t. Kiekvienas ten sau ką nors randa iš literatūros, sociologijos, filosofijos sričių. Vienas virsta bedieviu perskaitęs „Biesus", kitas atsiverčia į tikėjimą perskaitęs „Brolius Karamazovus". Šis užmuša, anas nusižudo, dar kitas parašo romaną. Net patys Dostojevskio kūriniai gyvena tikrą gyvenimą: „Mirusiųjų namų užrašai", se-

[1]) Čia suminėti žymūs paskutinių laikų rašytojai, kuriems Dostojevskis turėjo nemaža įtakos. Rozanovas (1856 — 1919) yra rusas, A. Gide (g. 1869) — prancūzas, Conrad (1856 — 1924) — anglų rašytojas, Remizovas (g. 1877) — rusų, T. Dreiser (g. 1871) — amerikietis. V e r t.

niau laikyta šedevru, dabar blanksta prieš „Biesus", kurie vis daugiau vertinami. Lyginama su „Werterio" įtaka, Rousseau ir Byrono šlove.

Pažymėtina kritikos padėtis šiuo žvilgsniu. Mes matome jo šalininkų, priešų, bei teisėjų — ne. Gide, Merežkovskis[1]) yra labiau jo veikiamieji asmens, negu aiškintojai. Jie svarsto tas pat problemas ir klausimus, kuriuos svarstė Raskolnikovas, Stavroginas. Kritiką labai apriboja metafizinės ir moralinės rusų rašytojo sąvokos. Dažnai į jas net perdaug atsižiūrima, ir visi sprendimai suvedami į filosofinę sritį. Nagrinėjama jo etika, gėrio ir blogo idėjos, grožo idėja ir t. t. Toks Dim. Karamazovas blaškosi tarp Ivano ateizmo ir Aliošos tikėjimo. Pats Dostojevskis rašo: „Aš pasakysiu, kad iki šiolei buvau ir iki grabo lentos būsiu amžiaus sūnus, netikėjimo ir abejonės sūnus. Kiek baisių kančių iškenčiau dėl tikėjimo troškulio, kurs juo didesnis, juo daugiau randu argumentų priešingų tikėjimui". Kritikai savaip perdirba, pertvarko jo davinius, bet nė vienas nepasikelia aukščiau jo veikėjų dvasios, nė vienas neapvaldo jo kūrybos. Jei jam skyrė vietą didžiųjų žmonių tarpe, jei jį gretina su Dante ar Šekspyru, tai literatūriniu ir visuomeniniu atžvilgiu dar nenustatė jo vietos, kurią jis turėtų užimti laike ir erdvėje. Taip yra todėl, kad trūksta laiko perspektyvos. Juo didesnis rašytojas, juo daugiau laiko reikia pastebėti jo reikšmei tam tikru laikotarpiu. Negalima buvo įvertinti Byrono tol, kol romantizmas buvo gyva ir kurianti jėga, ir teko laukti, kol jis tapo vienu iš literatūros istorijos etapų. Kokio etapo dalį sudaro Dostojevskis? Pirmiau turi literatūrinė srovė pasenti, jei norime įvertinti jos atstovus. Tik tuomet surandami pranokėjai, iškeliami ir skirstomi epigonai. Moksliškas rašytojo tyrinėjimas prasideda tada, kai jo keltos, spręstos problemos liaujasi jaudinę žmoniją. Gi Vakarai dar jaučia tas aistras, kurios valdė Dostojevskį. Daugelis amžininkų kalbėdami apie Dostojevskį, patys save nušviečia (pav. Andre Gide, Henri Massis[2]).

Didieji menininkai dalijami į 2 kategorijas: vienų garbė auga pamažu, iš kartos į kartą, iš amžiaus į amžių, jų vardas kaip šviesi žvaigždė spindi, nors jų veikalai yra jau mirę. Kiti gi per 50 metų apeina kultūringąjį pasaulį, duoda epochai toną, paskui gi tampa tik smalsumo ir studijų dalyku. Kam prilyginti Dostojevskį, — Byronui, kuris staiga iškilo, ar Vergilijui, kurio šlovė pamažu augo? Jei žiūrėti tiesiog kraštutiniškos jo įtakos nenusistovėjusiems, neparuoštiems protams, to savotiško užsikrėtimo, nešamo iš šalies į šalį per jo romanų vertimus, tai tuojau ateina į galvą Rousseau, jaunojo Goethes, Byrono

---

[1]) Merežkovskis (g. 1866) — garsus rusų rašytojas. Vert.

[2]) Henri Massis yra žinomas prancūzų kritikas, katalikiškų pažiūrų. Vert.

vardai. Bet kas gi šiandien skaito pirmojo „Contrat social“, antrojo „Werterį“ ar trečiojo „Čaild-Haroldą“.

Ir vėl tenka pasakyti — trūkstame laiko perspektyvos. Nuo „Biesų“ pasirodymo žmonijos dvasia, kaip gelmėse, taip beveik nė formose nepasikeitė. Ji pasivijo Dostojevskį. Jei M. de Voguë[1]) laikė „Br. Karamazovus“ absurdiškais, nepaskaitomais, tai dėl to pirmoj vietoj kaltė krinta anos gadynės kartai, negu pačiam minėtajam prancūzų rošytojui. Šiandien Vakarų jaunuolis (prancūzas ar vokietis) neturi keblumo skaitydamas Dostojevskį, — jis ten save pažįsta. Kad būtų galima atsistoti šalia Dostojevskio, kad būtų galima nurodyti istorišką jo vietą, tai turi įvykti socialinių permainų.

Pasvarstykim jo veikalų likimą Rusijoj. Jo įtaka vyravo prieš revoliuciją. Nuo 1917 m. ta įtaka dingo. Iš visų literatūrų rusai mažiausiai pasiduoda Dostojevskio įtakai. Ne dėl to, kad jis būdamas rusas būtų atidavęs savo šaliai visa, ką tik turėjo gyva. Nauja rašytojų karta grįžta į Tolstojų, nauja žmonių karta puola į gyvenimą. „Kas eina iš Tolstojaus“,—rašo jauna, garsi rusų literatė, — „gyvenimui teikia gyvybės; kas iš Dostojevskio — tai lavono nuodai“. Vieno romano herojus, perskaitęs „Nusikaltimą ir Bausmę“, sako: „Viešpatie, kiek kalbų dėl vienos senės!“ Žmonių, luomų santykiai pasikeitė, atėjo kitas religijos ir moralės supratimas. Rusas, pritariąs porevoliuciniam gyvenimui, gali Dostojevskiu gėrėtis, bet niekad neturės palinkimo stotis į Raskolnikovo ar Ivano Karamazovo vietą. Sakoma, kad Rusijoj imama nustatyti Dostojevskio reikšmė. Nuo jo išsivaduojama, bet jo nemažinama. Priešingai, skiriama daug studijų išnagrinėti jo stiliui, technikai, jam pačiam, kaipo literatūros istorijos etapui, ir iškelti jo idėjoms, kaipo tam tikros epochos ir aplinkos vaisiui. Kritikai mėgina nustatyti įtakas, kurios buvo padarytos jam, nurodyti tradicijas, kurias jis tęsė, ir nušviesti jo paties įnašus Rusijos kritikai laisviau gali tai daryti dėl psichologinių priežasčių: individualistui buržuazui sunkiau Dostojevskio kūriniuose įžiūrėti geniališkai atvaizduotą buržuazinį individualizmą.

Taigi Rusijoj gyvenimas Dostojevskį atkerta nuo naujos kartos. To viso nėra Vakaruose, nes ten jo veikalai labai aktualūs. Ar jie toki bus ir po 50 metų?

Iš „Les Nouvelles Littéraires“ 434 nr.

Vertė *Vl. Kulbokas*

---

[1]) M. de Voguë (1848 — 1910) — žinomas prancūzų rašytojas, vienas iš pirmųjų, kuris savo tautiečius supažindino su rusų literatūra. Vert.

J. Gustas S. S.

Kai katės nėra...

... Pelės kazoką šoka; ir netik pelės, bet ir vaikai; ne tik vaikai, bet ir neskaistūs vaikėzai (ypatingai šie).

Sekdami priežodžiu „stenkis, o Dievas padės“, suradome kartu, jaunas skaitytojau, keletą visiškai gamtiškų ir žmogiškų priemonių neutralizuoti, atstumti ir užkirsti kelią blogajai tavo fantazijos raganai. Daugumoje knygų, kalbančių apie tą dalyką, pasaulininkai pedagogai, nurodę tas žmogiškas priemones, mano, kad jau pasakė viską ir rašo: **galas.** Bet krikščioniškoj dvasioj parašytos knygos, išvardinusios tas žmogiškas ir gamtiškas priemones, nesako pasiekusios galą, bet tik pusę kelio, nes žino, kad yra dar daug aukštesnių ir galingesnių priemonių, kurios neneigdamos pirmųjų, jas papildo.

Kaip yra klaidingas dalykas pradėti kovą dėl skaistybės, remiantis tik Dievo pagalba ir dieviškomis priemonėmis, taip lygiai klaidinga norėt pradėti kovą, remiantis tik gamtiškomis ir žmogiškomis priemonėmis.

Taigi klysta visi tie, kurie kalbėdami apie šį dalyką nepaiso Dievo malonės; taip pat klysta ir tie, kurie sako, jog pakanka vien Dievo malonės, ir nori išspręsti klausimą nepaisydami prigimties.

Pirmieji sako: „Stenkitės įdiegti į jaunuolių širdis aukštą savo valstybės sąvoką ir jis vardan garbės išsilaikys skaistus“. Šitie dalykai rašyti ir kartoti knygose, — bet niekados, arba labai retai, pavirtę gyvenimo tikrenybe. Kai žvėrs staugia, vertybė ir garbė tampa tik žvirblių baidyklėmis arba popieriniais teatro kardais; vertybė ir garbė vietoj buvus ginklas, kai kada gali virsti proga kai kurių nupuolimų, kuriems norima duoti ištikimumo ir riteriškos garbės vardas.

Tie keli antrieji sako: „Reikia tik maldos ir sakramentų, o jaunuolis bus skaistus“.

Jų tvirtinimas gali būti teisingas, jeigu prie Sakramentų ir maldos pridėsime dar ir tas žmogiškas priemones, kuriomis būtinai reikia naudotis, norint gerai melstis ir eiti Sakramentų, prie kurių pati malda ir Sakramentai žmogų paprastai traukte traukia.

Ir štai mes jau priėjom prie pagrindinės antgamtinės priemonės: **Dievas mato mano mintis, girdi mano žodžius, yra nuolatinis ir nepašalinamas mano veiksmų liudytojas.**

Pastebiu tavo akyse keistą šypsnį: nuo katės ir pelių palyginimo prieiti prie Dievo! Juk tai pagarbos stoka- — Ne! Tas viskas yra tik tam, kad tave įvesčiau įsitikinusį į šitokį protavimo kelią: Kai kurias mintis į kai kuriuos žodžius ir kai kuriuos darbus nenorėtum jog mama kartas nuo karto sužinotų. Ir iš tikro tavyje pasitaiko tokių įvykių, kurių ji niekad nesužinos, jeigu savo sumanymu iš kai kurių ženklų nesugebės

suvokti. Tačiau, norėdamas būti vyriškas jaunuolis, turi visada elgtis taip, **lyg kad mama nuolatos tave matytų;** tada tikrai būsi skaistus ir doras. Bet geriems tavo norams ateina pagalbon kita,daug stipresnė parama, kurios pamatas nėra žodžiuos **lyg kad,** kaip aukščiau, bet žodžiuose: **kaip iš tikrųjų yra.** Ir štai: Dievas žino visa, kas tik tavyje vyksta: žino kaip Dievas Tėvas, kuris tave sutvėrė ir myli, kaip Dievas Sūnus, kuris savo krauju tave atpirko ir pats tave stiprina šio pasaulio kovose, kaip Dievas Dvasia, kuris gyvena tavo širdyje ir melste meldžia (jei taip galima pasakyti), kad išsilaikytum nekaltas ir neišvytum Jo iš savo širdies.

Tą žinant, posakis **Dievas mane mato** jau nestato mums prieš akis kokio policininko su nuogu kardu ar užtaisytu šautuvu, bet kelia mumyse malonius prisirišimo, draugystės ir sūniškos meilės jausmus: Dievą tada matome ne kaip rūstų teisėją, bet kaip mylintį, stiprinantį ir pagalbą nešantį Tėvą.

Pamėgink kovos su pagunda metu kartoti, visiškai tikėdamas, pats sau: **Dievas mane mato;** laikyki tą posakį prieš savo akis vienumoje, ir pastebėsi nepaprastą jo galybę.

Te gyvuoja imperatorius!

Edmondas Rostand'as, gana garsus prancūzų poetas ir dramaturgas, garsioje savo dramoje **Aiglon** vaizduoja Napoleono sūnų, kuris praleidžia vieną naktį tose vietose, kur įvyko Australico mūšis. Dėl vietos ir aplinkybių sūnuje taip gyvai atbunda tėvo garbė, jog nesulaikomai išsiveržė jam iš lūpų senasis šūkis „Te gyvuoja imperatorius!" Nuo to balso staiga iššoka iš žemės, pagerbti imperatoriaus, kareiviai ir vadai, kurie dalyvavo tame mūšyje.

Dabar aš tau sakau, bręstąs jaunuoli, kad vienas užkampis tavo vidaus vis pasiliks nežinomas ir neištirtas tol, kol tu suprasi kiek duoda jėgos, pagrįstos tikrove, ne poezija, sielos šūkis, kuris tau gali išsiveržti iš širdies neskaisčios kovos metu: „Te gyvuoja Dievas!".

Atsiminti, jog Dievas mus mato, be abejo yra gera autosugestija vengti blogo ir daryti gera. Bet Jį maldauti, Jam sušukti „Valio!" — yra daug daugiau. Dievas nuolatos į mus veizi ir su begaliniu atsidavimu ir pasiaukojimu laiko ištiesęs į mus savo rankas. Gana ištiesti savo ranką, ir gauname iš jo begalinę jėgą, begalinę ištvermę. Sušukęs „Te guvuoja Dievas!", pajusi, jog kelias aplink tave kovotojai ir karžygiai, ne kruvinų, brolis prieš brolį žemės kovų, bet nuolatinių, slaptų, tačiau nemažiau garbingų karų prieš gyvulį. Pamatysi spindint skaisčią Mergelę Mariją, kuri yra tavo dangiškoji Matina, žinanti visus tavo sunkumus ir norinti nuolatos tau padėti; pakils skaistybės kankinės Cecilija, Agnietė, Liucija; arenos karžygiai Pankracijus, Sebastijonas; tyrų atgailotojai Povilas, Antanas, Jeronimas; lelijos išaugusios iš Viduramžio patvirku-

šio pilių gyvenimo puvėsių — Aloyzas Gonzaga, Prancūzijos Liudvikas; darbininkai ir piemens — Izidorius, Juozapas; iš elgetų — Benediktas Labre; iš kaimo žmonelių — Domininkas Savijus, iš mokslininkų — Contardo Ferrini. Prieš tave plasnos angelų sparnai, kuriems nekaltybė yra pirgimta; jie vadins tave savo broliu, kuriam nekaltybė yra pergalė. Jausi Eucharistiškosios Duonos dangišką kvapą, balčiausiąją, skaisčiausiąją sakrametališką esybę To, kurs vaikščioja tarp lelijų, Kūną ir Kraują, kuris yra nekaltųjų maistas. Pajusi tada malonų glostymą tavo žemiškos motinos, ir skaistus jos lūpų palytėjimas pagirs tavo kovas ir sukels tavyje neapsakomo džiaugsmo.

Žinai dabar, kokią minią karžygių ir pergalėtojų sukėlė šūkiu „Te gyvuoja Dievas!" Ir tokių kilnių ir garbingų asmenybių akivaizdoje tavo akys nekryps į neskaisčius, negražius paveikslus, ausys — į gundančias kalbas ar dainas; tavo širdis ir fantazija jau nesimaitins iškrypusiais pojučių įspūdžiais. Pasijusi pakilęs aukštyn ir pats nustebsi pamatęs, jog visada lieki pergalėtojas.

Sunkesnis už orą

Aviacijos klausimas buvo neišrištas tol, kol buvo atrastas sprogimo varomas motoras, kurio pagalba žmogus gali pakilti į orą ne lengvesnių už orą dujų nešamas, bet orlaivtu, sunkesniu už orą.

Taip pat ir skaistybės problema nėra išrišama, jai nevartojamas tam tikras motoras pakilti sunkiai materijai. Tas motoras nepaeina iš mūsų, bet gali būti mumyse, ir yra Dievo pagalba — tai, kas teologijos žodžiu vadinama **gratia — malonė.** Čia turi prasmės Archimedo nusiskundimas: „Jei aš turėčiau paramos kažką ne žemėje, pakelčiau visą žemę". Tu jaunuoli, čia turi daug daugiau, kaip tašką.

Jaunuolis, kuris norėtų išsilaikyti skaistus tiktai savo prigimties jėgomis, būtų panašus į tą, kurs iki kaklo įklimpęs į pelkę, norėdamas išlipti, pats savo rankomis trauktų save už plaukų. Kiekvieas jo pasijudinimas jį gramzdintų gilyn, kol galop bejėgis pasinertų dumble ir užtrokštų.

Tu, jaunuoli, būsi aptikęs, ištyręs ir pažinęs didelę savęs dalį, kai be jokių abejonių priimsi tą tiesą; tavo įsitikinimas bus nepajudinamas, jeigu tu galėsi pasakyti: pamėginau ir žinau Dievo pagalbos stiprybę. Iš kiek jaunuolių lūpų aš esu girdėjęs: „Meldžiausi ir turiu patvirtinti, jog tamtsa tiesą sakai... — „Matote, atsakydavau, patys patyrėte svarbiausio Religijos ramsčio stiprybę; tas patyrimas be abejo yra daug vertesnis, kaip dviejų trijų valandų pamokslai ar paskaitos, arba stori bibliotekų tomai. Vertinkite tai labai ir jei galite, pasakykite ir savo draugams".

Sutikau ir kitų, kurie nemokėjo arba nenorėjo kovos laiku melstis, ir apie pergales jie neminėjo.

Kitą kartą papasakosiu Titaniko istoriją.

V. Šk. M. I. C.

Rašomieji darbai

Iš visų proto darbų rašomieji yra sunkiausi ir svarbiausi. Svarbiausi, nes įgudimas rašyti yra studijų vainikas: iš studijozo jis daro daktarą, literatui rengia laurus, o moksleiviui iškovoja draugų pagarbą. Plunksnos darbas parodo jam visus nepriteklius, o tada daug žadanti ateitis jo rankoje: ko trūksta — išmoks; kas buvo be tvarkos, be plano į galvą sukrautą — susistematizuos. Ir jo asmenybė bręs, stiebsis, kol prašoks draugus. Tegu jis bus advokatas, profesorius ar dvasininkas, vistiek jis nežus, nepadaręs įtakos savo amžininkams.

Nėra sunkesnių darbų, nes rašantysis turi būti produktyvus. Kol čia prisilasysi reikiamos medžiagos, kol ją gerai suvirškinsi, suvirškinęs dar apvilk ją žmogus tinkamais ir vaizdingais drabužiais. Rinkti tai rinkti medžiagą, tik visa bėda, kad rinkimas rinkimui nelygus. Imsi, kaip skruzdė, viską savo temai vilkti — nieko nepeši. O pasekti bitės pavyzdžiu ne taip jau lengva: čia proto aparatas neveikia, kaip norėtum, čia vaizduotė kiša ne tą ko tau reikia. — —

Sakysim, turi jau reikiamų pažinčių ir rište jas surišai logikos raiščiais, bet tai dar ne viskas. Tegu jau ir kūrinį būsi sulipdęs. Bet kas iš to, jei jis be įtikinančios dvasios, be nuoširdumo. Greičiau tai statula, nulipdyta iš molio, kuriai stinga gyvybės. Jai atgaivinti reikia ugnies. Ta ugnis — jausmas. Didelės mintys kyla širdyje. Kas nori tik galva būti, liks tokiu pat prajovu, kaip kad noris tik širdimi tapti. Sveikas žmogus turi galvą ir širdį savo vietoje.

Trumpai sakant, šis darbas dorai dirbti tai ne ropę graužti. Kiekvienam iš prityrimo žinoma, kaip iki gyvo kaulo yra įgrisę tie nemalonūs reiškiniai. Taigi ėmę ir susipažinkim, kaip lengviau ir sėkmingiau dirbti šis darbas.

Tolimesnis prisirengimas. Ruošiantis iš anksto prie rašomosios kūrybos pirmoj eilėj reikia griebtis gyvųjų ir klasinių kalbų studijų. Gyvosios kalbos supažindina su plačiuoju dabartiniu pasauliu. Klasikai išmoko tiksliai galvoti, reikšti savo mintis. Visi rimtieji pedagogai dar ir šiandie klasikų studijas aukštai tebevertina. Ir ne be pagrindo. Tie geležiniai logiški dėsniai, ta puiki veikalų sąranga, tie turiningi aforizmai ir sentencijos, — nė nejauti, kokios lavinančios įtakos daro dvasiai, kaip ragina žmogų pagalvoti ir savarankiškai patyrinėti. Tie klasiški palyginimai, meniški vaizdai, kaip jie turtina vaizduotę, kaip ugdo dvasiai sparnus, kurių dėka ji kyla į mokslo viršūnes. Kada jaunuolis pasijus prašokęs savo draugus ir turiniu ir forma, tada tik jis supras, kokiais dideliais procentais jam atsilyginta už jo uolias klasikų studijas. Kada jis paregės, kaip lengvai iš po plunksnos liete liejasi šaunūs išsireiškimai, žavūs

vaizdai, tada jis suvoks, kad ne veltui prakaitavo, versdamas ir perrašinėdamas garsiuosius skaitytus autorius.

Ir priešingai, kas to nepaiso, negali nė svajoti kada nors pasieksiąs Parnasą ar mokslo aukštybes. Kaip paukštis be sparnų, taip plunksnos darbininkas be svetimų kalbų ne aukštai tepakyla. Nors būtum žinių skilandis, bet nemokėdamas svetimų kalbų, neturi rakto į daugelį mokslo lobynų. Aure tenai, kiek gražios literatūros kaimynuose, tik semkis pilnomis riešKučiomis, bet tu aklas: žiūri ir nematai, skaitai ir nesupranti. Tad kol dar laikas, kibk į darbą, kaip anglų mostifas, kurs, kad įkimba, papiauna arba pats galą gauna. Joks mokslininkas nenukrito iš dangus. Ne tiek remtis savo gabumais, kiek darbštumų. Gabumai, kaip tyrų miražai, nevieną yra jau apvylę. Jei iš tikro tos Dievo dovanos būtų kam duota ir dribtelta, tai jis nėra dar laisvas nuo intensyvių studijų. Daug kas, pasikliovę savo gabumais, nesiėmė rimto darbo, liko pasipūtėliai, dėdamies nepaprastais mokovais. Neišmanėliai! Kevalas be branduolio, štai jų kūryba. Jie pasikakina, radę aukso grūdelį žemės paviršiuje, o nežino, kad tikros brangenybės glūdi žemės gelmėse ir kad tik atkakliai besikasą jas paveldi.

Artimesnis prisirengimas. Išsirinkus darbo temą, pirmiausia reikia vispusiškai ją apsvarstyti, nes tik gerai supratęs dalyką, galima žmoniškai rašyti. Juk žinai, ką Horacijus yra pasakęs: „Scribendi recte sapere est et principium et fons“ — tikras supratimas yra pradžia ir šaltinis gero rašymo. Dėl to prieš rašant reikia paskaityti rimtų autorių, kurie tokį ar bent panašų dalyką dėstė. Rastas tinkamas mintis pasižymėti taip, kaip jas supratome, trumpai. Tai bus medžiagos rinkimas. Beminčių, imamų iš knygų, reikia daug pačiam galvoti ir savo mintis užsirašyti. Štai surinkta medžiaga, iš kurios statysime rūmus. Imkime dabar sumišusias idėjas sijoti, tvarkyti, apmeskime kūrinio metmenis. Jei yra reikalo, dar viską aiškiai perrašykime. Tik vengti ilgų sakinių; verčiau rašyti striukais sakiniukais, kurie dėstant primins, kas po ko eina. Ilgi sakiniai sunkina minties eigą ir duodasi apvaldomi tik jau įpratusių rašytojų. Be to, plano nieku gyvu negalima apleisti.

Baigęs planą, atidžiai ir balsu perskaityk vieną, kitą gražią, optimistišką vietelę iš kurio žymaus autoriaus, prie kurio stiliaus esi jau pripratęs. „Bet kuriam tai galui?“ — gal paklausi. Kad nusiteiktum ir gautum įkvėpimo! Imsi tada sveikas rašyti visa savo sielos galybe. Žodžiai ir mintys trykšte trykš savaime, žavėdamos skaitytojus. Nereikės tada krimsti plunksnakočio, kaip čia pasakius, nes „kur širdis kalba, ten nereikia jokio prisirengimo“ — yra pasakęs Lessingas.

Dėstymas. Prisiruošus tenka dėstyti temą. Čia reikia vengti dviejų kraštutiniškumų: nerašyti per greitai, bet ir neper lėtai. Nėra reikalo rymoti ant atskiro sakinio, kad jį ištaisytum iki smulkmenų. Kas iš to, kad sakiniai bus gražutėliai,

bet rašinys nebus kaip liete nulietas: sutrumpėjęs, mintys eis žiežirbomis. Antra vertus, savo pegasui nereikia duoti tiek valios, kad jis tave neštų lyg dvasios netekęs. Šiaip neturėtum laiko nė kiek pagalvoti, rašinys būt pilnas spragų. Dorybė visumet viduriu eina. Rašytojas lengvai išvengs tų kraštutiniškumų, jei pradėdamas posmą apsvarstys, ką čia nori pasakyti, o gal net minty sau papasakos. Po to stverkis plunksnos ir brėžk nestodamas. Ideja pažadins ideją, žodis išvilios žodį; o sakiniai iš po plunksnos taip liesis, jog vargu ar spėsi užfiksuoti. Mintys tveria stilių, o stilius mintis, tai dvyniai „gimstą vieną akimirką intuicijoje". —

Parašę vieną pastraipą, stabtelėkime, kad tuo būdu pasiruoštume antrajai rašyti. Taip rašydami abzacą po abzaco, prieisime rašinio galą. Berašant ateina į galvą šabloniškų ar netikslių išsireiškimų. Nelieskime jų, teisindamies geresnį vėliau surasią; po vienos silpnybės eis antra ir trečia. Nedėkime plunksnos į šalį, kada atbus muza, kad kartais nenutrūktų minčių srovė, neatvėstų dvasios karštis. Čia jau užbraukime kas netinka. Kol dvasia tebėr intensyviai suinteresuota dalyku, ji sugebės pagaliau surasti būdą šauniai nusakyti dalyką. Tegu mums kelią pastojo rimta sunkenybė, kuri net minčių siūlą nutraukė. Vistiek nestokim! Tuoj skaitykim iš naujo paskutinę pastraipą, o atrasime idejų siūlą, ir vėl seksis rašyti.

Dailinimas. Rašinys baigtas sunkioji darbo dalis nudirbta. Prasideda veikalo poliravimas, kurs jam priduos grožio. Garsieji rašytojai buvo labai atsidėję šiam darbui. Jie taisė savo kūrinius dešimtis metų, laikas nuo laiko vis prie jų sugrįždami. Dėl to jie sukūrė šį tą didžio. Tą turėkime sau galvoje, kad ne mūsų nosiai sakyti: „Quod scripsi, scripsi". Skaitykim su atida, skaitykim pakartodami, kas parašyta. Ir štai, čia pridursi, ko nedasakei, sutrumpinsi, ką perdaug išplėtei, pataisysi, kas taisytina. Nuolat besijodamas savo kritikos rėtuku, atskirsi nuo kūrinio nereikalingą balastą, suteiksi jam grožio ir žavingumo.

Dailinant pravartu atsiminti šie nurodymai:

1. Ištirti pirmiausia įžanga. Ji turi duoti dalyko branduolį, užintriguoti skaitytoją ir supažindinti su tema. Tai sunkiausia rašinio dalis. Pradžoje žmogus nesi persisunkęs dalyku. Griebies čia vienos, čia kitos minties, šoki šen, šoki ten, — žodžiu, nes dar dalyko viešpats. Bet antra vertus, nuo jo dažnai net viso darbo vaisiai pareina: patiks skaitytojui — gerai, ne — jis nė nežiūrės, kas toliau rašoma. Geriausia būtų įžanga parašyti, baigus dėstyti temą.

2. Rūpestingai užkaišioti mąstymo ir dėstymo spragos. Visoki nepritekliai ir nenuoseklumai pareina nuo to, kad autorius nerūpestingai suplanavo savo pažintis arba kad jis apgraibomis tesuprato savo temą. Ar šiaip ar taip tas mažina skaitytojo akyse autoriaus orumą. Kūrinys — lyg katedra, iš kurio autorius kitus moko. Taigi jis turi būti temą išstudijavęs,

apie ją skaitęs, galvojęs; kitaip jis nieku nesiskirs nuo paprasto skaitytojo. Kuriems galams tada keverzoti, kam siūlytis aklam vadu, jei ir pačiam diena nešviesesnė už naktį.

3) Laikytis Boileau taisyklės „ajoutez quelque fois et souvent effacez" — kartais šį tą pridėsi, o dažnai teks išbraukti. Norui pasirodyti su savo žinija čia nėra vietos: didelis žinių išteklius skleidžia stilių, aptemdo pagrindinę mintį. Kas perdaug — še lauk! „Quod abundat, vitiat" — sako patarlė. Anot vieno rašytojo, pradedą rašyti visumet galėtų išbraukti bent dešimtą dalį savo pirmykščio teksto.

4. Suskaidyti perilgi sakiniai. Jaunuolio vaizduotė laki, ir vaizdas bėga po vaizdo, mintis po minties — ilgais ilgais sakiniais. Meskime vartoję baisybes jungtukų, žiūrėkime, kad sakiniai nebūtų sausakimša prikimšti griozdiškų konstrukcijų su dalyviais ir padalyviais. Tavo dėsnys tebūna — mintis reikšti trumpai ir ryškiai.

5. Išskyrus mokslo reikalą, nedera vartoti kaž koki akrobatiški išsireiškimai, nepaprasti ar svetimų kalbų žodžiai. Kam kam, bet rimtam veikalui tikrai netinka visokios prašmatnybės. Tarptautiniai žodžiai nedaro raštų nei suprantamesnių nei neduoda autoriui garbės, nebent pusmokslių akyse.

6. Vengti vartoti tam pačiam sakinyje to paties ar vienodos šaknies žodžius. Šiaip jau kartoti valia tada, kai norima akcentuojant padaryti įspūdį. Taip pat nederintina prozoje žodžiai vienokiomis galūnėmis. Tas pakenčiama tik patarlėse ir priežodžiuose.

7. Tiesa ir aiškumai yra pagrindiniai gero stiliaus reikalavimai. Jie liudija, kad autorius dalyką suprato. Juo ryškiau ir aiškiau kas reiškia savo mintis, juo jis tobulesnis rašytojas. Jam yra vilties pagarsėti ateity savo raštais. Paprasčiausias dalykas patinka, jei jis suprantamas ir paveikslingas. Be supratimo nėra grožio. Nors mintys būtų turiningesnės už šv. Tomo, protingesnės už Saliamono, bet jei dalykas bus neįkandamas ar dviprasmiškas, jis neturės pasisekimo. Vysk. Wittmann parašytus pamokslus skaitydavo savo namiškiams, teiraudamasis ar viską jie supratę. Gavęs neigiamą atsakymą, nesiliaudavo perdirbinėjęs, kol pagaliau suprasdavo tie nemokšai.

Apskritai reiktų kiekvieną rašinį duoti kitam arba pačiam perskaityti aiškiai, iš lengvo ir reikiamu tonu. Ko nebūsi akimi pastebėjęs, protu nutvėręs, tą ausimi nugirsi: čia reikės parinkti ryškesnis žodis ar skambesnis posakis.

Baigiamosios pastabos. Taip kiek galima išmėčius ir išvėčius savo darbą, lieka galų gale jis perrašyti atsižvelgiant į ortografiją ir skirtukus. Tiesa, tai tėra rašiniui rėmai, bet vis dėlto ir jie gražina paveikslą. Taigi ir graži rašysena ir geras popierius ir tinkamas rašalas yra nemažai vertintini. Dėl šių menkniekių dažnai nevienas redaktorius, netekęs kantrybės, pasiunčia rašinį į krepšį, nors dalykas ir neblogai būtų buvęs išdėstytas.

Apžvalga

LIETUVA

At-kų sendraugių konferencija buvo š. m. vasario mėn. 15 d. Po kai kurių nesusipratimų su policijos atstovu, vėliau viskas vyko labai gražiai. Joje pažymėtini du charakteringi dalykai: 1) Vysk. Kuktos paskaita ir 2) įstatų keitimas. Paskaita buvo ypač įdomi. Įstatų keitimas įdomus dėl to, kad buvo pareikalautas Kauno apskrities viršininko; vadinasi, buvo užmestas iš šalies. Dėl šito dalyko kilo daug ginčų. Įstatai vis dėlto buvo pakeisti. Ar toks nusileidimas yra geras, mums tuo tarpu sunku pasakyti. Galima spėti, kad tokiu atveju jaunieji būtų buvę drąsesni.

Visuomeniškus kursus ateitininkams surengė „Vytauto" klūbas. Pirmąją — atidaromąją paskaitą skaitė prof. K. Pakštas: **„Gandhi ir indų kovos už laisvę".** Pažymėtina, kad Gandhi iš savo šalininkų, kurie tikisi iškovoti Indijai nepriklausomybę, reikalauja trijų dalykų: 1) **teisingumo,** kuris uždeda pareigą priešintis visokiam neteisingumui vistiek ar jis eitų iš įstatymų ar iš aplinkraščių: 2) **neužmušk,** vadinasi, priešinkis bet kokiai tiranijai, bet ne smurtu. Ir neteisinguosius reikia mylėti, o meilė neleidžia nei sužeisti nei užmušti; 3) **nekaltybės,** kuri teikia jėgų ir atsparumo ir be kurios Gandhi nesitiki kovos laimėti. Šituos tris dalykus reikia ir mums pasirinkti priemonėmis esame pašaukti kovoti už savo idėjų įgyvendinimą.

Užmigo žemė... Ji užmigo nesidomėjimo snauduliu. Pokalėdinis laikotarpis pasižymėjo **baliais,** gavėnia — **kino lankymais.** Tuo tarpu jokio literatūros vakaro, jokio nagrinėjimo kultūrinių problemų spaudoj, jokio platesnio susidomėjimo. Visiška apatija. Švenčiame šiemet Dostojevskio, Heinės, Lessingo, Handel-Mazetti, Mocarto, Verdi sukaktuves. Vistiek! Jokių paminėjimų... Ir keista daros, skaitant žinutes, kad ten ir ten **provincijoj** surengta toks ir toks minėjimas... Sostinė miega.

Prof. J. Jablonskio minėjimą metinių jo mirties sukaktuvių proga surengė V. D. Universitetas. Skaityta keletas paskaitų (prof. Balčikonis, doc. Salys, e. doc. p. Skardžius), liečiančių velionies gyvenimą ir mokslo darbus. Mūsų skaitytojai prof. Jablonskį gerai pažįsta, susidurdami mokykloj su jo gramatikos vadovėliu ir rašyba. Šiandie vis kalbama apie įvairios rašybos reformas, siūlomi jau net ir projektai, bet kažin ar jos bus geresnės už senelio Jablonskio rašybą, nors, aišku, ji nėra idealas. Tik naujos reformos neatrodo irgi einą prie idealo. Jablonskio įnašas į mūsų kalbos mokslą dar ilgai bus žymus.

UŽSIENIS

Maria Eugenia delle Grazie, žinoma austrų rašytoja, **mirė** Pelenų dienos naktį (18 d. vasario). Tai buvo žymi figūra naujųjų rašytojų pasaulyj. Ji gimė 1864 metais Vengrijoj, kur jos tėvas Cecaris delle Grazie, atvykęs iš Italijos, buvo apsigyvenęs. Tėvui mirus, Marija su savo motina persikėlė į Vieną ir čia beveik visą laiką išgyveno. Pirmuosius eilėraščius išleido, būdama dar tik 18 metų. Vėliau tragediją „Saulius" ir epu „Hermann" atkreipė į save ir platesnių sluogsnių dėmesį. Jaunystėj josios ideologija buvo smarkiai nudažyta monizmu. Koresponduodama su Haeckeliu, Carnieri, ji vos nepasidarė arši Krikščionybės priešininkė. Tiesa, Marija niekados nebuvo nereliginga. Tam ji buvo per daug gili, per daug rimta ir per didelė menininkė. Bet nuo Katalikybės vis dėlto buvo labai nutolusi. Ir tik vėliau, pergyvenusi didelių sielos sukrėtimų, ji grįžo į Katalikų Bažnyčią. Savo romanu „Šventieji ir žmonės" ji baigė savo klaidžiojimų laikotarpį ir pradėjo naują gyvenimą. Žymiausi jos romanai yra **„Homo",** geriausias romanas iš D. Karo laikų: **„Meilės ir gar-**

bės vainikai"; „Nematomos gatvės", kuriame rašytoja pajudino Dievo ir šėtono kovos problemą. Šis veikalas buvo autorės gulbės giesmė. Josios mirtis katalikiškoj literatūroj padarė didelę spragą. Bet josios gyvenimas toje pat literatūroj daugelį spragų užpildė.

Juozapas Mausbach, didis paskutinių laikų etikos ir teisės filosofijos žinovas, **mirė** šių metų saucio 31 d. Daugelį metų jis buvo Münsterio universiteto profesorius, dėstė moralinę teologiją, teisės ir valstybės filosofiją. Svarbiausi jo veikalai yra: **„Katalikiškoji moralė, josios pagrindai ir uždaviniai", „Šv. Augustino etika", „Pamatiniai katalikiškos pasaulėžiūros klausimai"** ir didelis trijų tomų veikalas **„Religija, Krikščionybė ir Bažnyčia"**. 1919—1920 metais Mausbachas išleido visą eilę raštų, liečiančių moterų klausimą. Kas iš lietuvių yra studijavęs Münsteryj, tas Mausbachą gerai pažįsta.

Contardo Ferrini herojiškų dorybių aktą popiežius paskelbė praėjusį mėnesį. Contardo Ferrini buvo Pavijos universiteto profesorius, (1859—1902), pasižymėjęs herojišku religingumu ir dideliu moksliškumu, parašęs daugybę veikalų teisės klausimais. Dabartiniam popiežiui Pijui XI jis buvo gerai pažįstamas. Dabar Vatikane eina jo beatifikacijos (paskelbimo palaimintuoju) procesas. Reik tikėtis, jog netrukus jis bus paskelbtas ir šventuoju. Tai bus vėl viena žvaigždė katalikiškam mokslo pasaulyj. Sąryšyj su tuo kiek vėliau įdėsime „Ateitin" platesnį Contardo Ferrini gyvenimo ir darbų aprašymą. Gal tas bus naudinga tiems, kurie rengiasi studijuoti teises, kur yra tiek daug suktybių, melo ir apgaulės. Neveltui tad yra ir lotyniška patarlė: „Advocatus et non latro — res mirando populo".

Italijos premijos. Florencijos R. Accademia dei Georgofili paskyrė 40.000 lyrų (apie 20.000 lit.) 1931 metams už darbą, kuris geriausiai išdėstys agrarinę fašistų politiką. Praėjusiam „Ateities" nr. (žiūr. 124 psl.) mes minėjom apie premiją už veikalą, kuris garbiną karo reikalingumą. Taigi pasirodo, kad fašistai visokiais būdais stengiasi propaguoti savo idėjas, skirdami už jas didžiausius pinigus. — Leidykla „Lascuola" skiria irgi 40.000 lyrų už modernišką geriausiai parašytą religijos dėstymo vadovėlį. Didelis paraginimas kapelionams.

TĖVYNĖS MEILĖ

Pereitais metais Šveicarijos vyskupai išleido tikintiesiems ganytojišką laišką apie tėvynės meilę. Jame rašoma, kad tėvynės meilė turi pagrindą žmogaus prigimtyj. Bet patriotizmas nėra tik jausmų dalykas. Jis yra ir pareiga. Mes turime savo tėvynę mylėti dėl to, kad ji savo medžiagiškais ir dvasiškais turtais lengvina mūsų gyvenimą, kad ji iš dalies pavaduoja mums mūsų gimdytojus. Katalikų Bažnyčia moko, kad tėvynės meilė yra kilni ir graži dorybė. Mes galėtume pasakyti — tvirtina vyskupai, — kad katalikas tada bus geresnis patriotas ir pilietis, kai savo tikėjimo reikalavimus įkūnys gyvenime.

Bet tėvynės meilė gali būti ir blogai suprasta ir tuo būdu tapti pavojinga klaida. Tokią klaidą daro tie, kurie tėvynę sudievina, esą jai reikia paaukoti ne tik kūną, bet ir sielą. Kiti tvirtina, kad aukčiausias tautos gėris yra medžiaginė jos gerovė. Tuo būdu patriotizmas virsta tautišku egoizmu, atpalaiduojančiu tautos vadus nuo visų dorovės dėsnių. Bet tautiški reikalai irgi yra palenkti moralumui, kuris reikalauja, kad ir kitoms tautoms pripažintume teisę gyventi ir tobulėti. Krikščionybė tėvynės meilę pakilnina ir saugo nuo paklydimų.

Atiduokit savo vaiką auklėti vergui, ir vieno vergo vietoj du turėsite. *Graikų rašytojas.*

Mūsų veikimas

Prof. Pr. Dovydaitis žadėtojo straipsnio „Ateities“ jubil. nr. dėl darbo daugybės parašyti negalėjo. Jį parašys kiek vėliau.

J. Meškauskas V. D. U-to Stud. Ateitininkų S-gos pirmininkas, kuris buvo ištremtas į Varnių koncentracijos stovyklą 6 mėn. dabar jau paleistas ir eina savo pareigas.

A. Masionis Kauno karo komendanto ištremtas metams į tėviškę, kaip pavojingas visuomenės tvarkai.

C. V. Pirmininko pareigas dabar eina vice-pirmininkas J. Gratkauskas, kuris neseniai sėdėjo tris savaites Kauno sunk. darbų kalėjime.

Buvusis Marijampolės Eucharistininkų skyriaus štabas. Vidury sėdi kun. Mažonas, jo dešinėj A. Masionis, dabar išsiųstas pas mamą.

Varniuose dabar sėdi K. V. C. Kauno Rajono Valdybos Pirmininkas Dr. P. Karvelis, Ateitininkų Federacijos Generalinis sekretorius J. Štaupas ir Moksl. Ateitininkų S-gos C. V. Pirmininkas Ad. Domaševičius.

Studentai ateitininkai teisininkai ir ekonomistai įsteigė savo korporaciją „Iustitia“. Dabartinis jos pirmininkas yra buv. C. V. narys A. Marčiulynas. Į korporaciją įstojo nemaža at-kų teisininkų, nors daug teisininkų dalyvauja ir kitose korporacijose nariais.

Pasvalio ateitininkai kovo 8 d. šventino savo gražią vėliavą. Vėliavos kūmai buvo Prof. Dovydaitis ir stud. A. Sereikytė.

Kauno ateitininkai kovo 15 dien. šventė savo šventę, kuri labai puikiai pavyko.

Ateitininkų skaičius visur auga.

Biržų gimnazijoj nors mokinių yra apie 400, bet katalikų iš jų tik apie 200. Tačiau katalikai moksleiviai nesnaudžia. Leidžia net laikraštėlį „Sutemų Liepsnos". Leidžiant veikti tik suvalstybintiems skautams, moksleiviai jaučia didelį rimtų organizacijų pasiilgimą. Dabartinė skautų organizacija moksleivių netraukia. Ypač sunku skautams todėl, kad juose yra sumaišyti įvairių tikybų moksleiviai. Ateitininkų spauda moksleivių ypač mėgstama.

Neseniai Biržų ateitininkai pašventino savo labai gražią vėliavą.

Marijampolėj ateitininkų dvasia, kaip visada, labai gyva. Paskutiniu laiku marijampoliečius smarkiai sujudino A. Masionio (marijampoliškio) vežimas į tėviškę. Moksleiviai norėjo buvusį savo draugą palydėti ir už tai susilaukė Švietimo Min-jos atstovų, kurie už tai barėsi ir žadėjo nubausti. Nors moksleivių tarpe dabar ypač geros aplinkybės plisti pasyvumui ir palinkimui prie žemesnių dalykų, tačiau jaunųjų idealistų pasiryžėlių skaičius auga. (Ypač tas pastebima valdžios gimnazijoj)?

Raseinių gimnazijoj. Dabar, žinoma, leidžiama dirbti skautams. Seniau ir to nebuvo. Tačiau skautai nieko nedirba, nes neturi nei narių, nei noro. Moksleivių yra visokių. Rimčiausieji jų norėtų kaip galima daugiau patys pasilavinti, tačiau dabar jiems tam tikslui neduodama jokių progų. Neseniai čia buvo moksleivių rekolekcijos, kurias vedė jėzuitas Tėvas Venckus. Moksleiviai kaip visada, konferencijas uoliai lankė ir gražias Tėvo Jezuito mintis giliai dėjosi į širdį.

Linkuvoj kovo mėn. pradžioj Tėvas Venckus vedė moksleivių rekolekcijas. Moksleiviai visą laiką rimtai susikaupę konferencijas lankė.

C. V. sekretorius J. J. Žemaitis dėkoja visiems, pareiškusiems užuojautos liūdesio valandą, motutei mirus.

Velykų atostogas ateitininkai sunaudoja katalikų visuomenei sąmoninti.

Visiems jauniesiems idėjos draugams-ėms, sveikinusiems mane vardinių proga širdingai dėkoju. Jūsų linkėjimai ir parama teikia man tikrai ateitininkiškos stiprybės.

Juozas Gratkauskas.

Moksleivio knygynėlis

Jubiliejinis „Kosmos“ numeris (1920 — 1930) „Kosmo“ dešimties metų jubiliejui pažymėti ir jo redaktoriui **prof. Pr. Dovydaičiui** pagerbti.

Nenuilstamas mūsų kultūros darbininkas, storųjų žurnalų (Kosmos, Logos, Soter) redaktorius prof. Pr. Dovydaitis jau dešimtis metų, kai redaguoja vieninteli gamtos ir šalimų mokslų žurnalą „Kosmos“, kuris pagimdė ir populiarų skyrių „Gamtos Draugas“, mūsų skaitytojams gerai žinomą. Minėtu numeriu „Kosmos“ baigia dešimtuosius savo gyvenimo metus ir pradeda vienuoliktuosius. Šiame storame sąsiuvinyj tarp ko kito randame: prof. Pr. Dovydaičio trumpą biografiją ir „Kosmos“ ėjimo istoriją, P. Katiliaus straipsnį apie neeuklidinių geometrijų plėtojimąsi, A. Puodžiukyno — Relatyvybės teorijos 25 metai, prof. V. Čepinskio — Materija ir energija, P. B. — Planetaras, prof. K. Pakšto — Angolos klimatas, iš gamtininkų kongresų 1930 metais ir k.

Viso sąsiuvinis turi 162 psl. Jis verta įsigyti kiekvienam moksleiviui. Linkime „Kosmui“ kuo greičiausia paplisti inteligentiškoj mūsų visuomenėj, o redaktoriui dar daug dešimčių metų ji redaguoti.

D. Korobčevskio **Urvinis žmogus.** Su 24 piešiniais. K. Varnėno vertimas iš rusų kalbos. 2-ras leidimas. Kaunas, 1931 m. 54 p. Kaina 1 litas.

Praeityje mes taisyklingos kalbos galėdavom mokytis daugiausia tik iš gramatikos. Aplinkuma, skaitomos knygos dar labiau slopindavo liaudies kalbos taisyklingumus. Bet mūsų neužmiršta kalbininkai: jie parūpina mums ir gramatikų ir taisyklinga kalba pasiskaitymų. Štai — „Urvinis Žmogus“ buvo paskutinis dalykas paties Jablonskio prirengtas spaudai... Jablonskis visą amžių rūpinosi rašyba ir troško jos vienodumo. Gulėdamas mirties patale dar galvojo apie jos gerinimą ir vienodumą. Šio leidimo „Urvinis Žmogus“ rašyba yra viso jo gyvenimo ir galvojimų paskutinis žodis — jo rašybos testamentas, — daug pasakantieji leidėjų vardu J. Balčikonio žodžiai labai mus suidomina ir knygelę mums rekomenduoja.

Čia užtiksime vieną kitą rašybos mums gal, naujieną (teip, šeip, terp...), rasime gan turtingą kalbos žodyną, pasimokysime taisyklingų sakinių, gėrėsimės sklandžiu stilium ir žinoma, susipažinsim su įdomiu turiniu. K. S.

P. Nilkes S. J. **Apsigynimo ginklas kovoje su tikėjimo priešais.** Inteligentams ir liaudžiai. Iš vok. kalbos 20 leidimo vertė kun. K. Sirūnas. Kaunas, 1931 m. šv. Kazimiero dr-jos leidinys. 348 psl. kaina 7 lt.

Einant visuotiniam religinio gyvenimo atgimimui, reikia sveikinti kiekvieną žygį, kuris šitą vyksmą palaiko arba plečia. Išleidimas mūsų kalba Vokietijoj labai paplitusio P. Nilkes aukščiau minėto veikalo irgi reikia laikyti tokiu žygiu. Jauniesiems mūsų draugams rekomenduojame šią knygą, kuri supažindins juos su daugeliu svarbių religinių problemų. Medžiaga joje išdėstyta ypatingiau, negu kituose veikaluose: pirmoj eilėj statomas priekaištas, o paskui į jį atsakoma. Tuo būdu ją beskaitant galima išmokti ir diskutuoti. Knyga turi tris dalis: **pirmoje** nagrinėjami klausimai liečią Dievą ir religiją apskritai, **antroje** — klausimai surišti su Kristumi (jo Dievybė, stebuklai), **trečioje** — nagrinėjami klausimai apie Bažnyčią. Esant ir pas mus religinių idėjų sąmyšiui, ši knyga parodys tikrąjį išsprendimą nevieno svarbaus klausimo. Kaina truputį didoka. Bet taupus moksleivis, susilaikęs nuo poros romanų, vis dėlto galės įstengti ją įsigyti. Išleista visai dailiai. M.

L. Tolstojus ir R. Tagorė. **Sielos progiedriai.** Apsakymai. Vertė N. Grigas 1931 m. 127 ps. Kaina 1 litas.

Čia sielą pragiedrinti vertėjas nori 4 apsakymais. Vienas jų Tolstojaus — likusieji — R. Tegorės. Abu vardai visiems žinomi, visi jau ne vieną šių rašytojų kūrinį su pasigerėjimu esam skaitę. Ir šitie vertimai, nors nėra per daug charakteringi autoriams ir neprideda naujos

šviesos apie juos prie to, ką jau lietuviškai turėjom, vis dėl to su didžiausiu malonumu skaitomi, ir juose dvelkia galingą kūrėjų dvasia.

Tolstojaus „Šeimininkas ir tarnas“ jau ne pirmą sykį pasirodo mūsų kalba. Rodos, dar prieš karą buvo išėjęs to paties dalyko vertimas antrašte „Ponas ir bernas“. Rusų rašytojas apsakymui paėmė nedidelį atsitikimą: ponas su tarnu pusnyje išvažiuoja su reikalu, užėjus nakčiai paklysta ir sušala. Matom, kad apsakymo rėmai labai neplatūs. Bet autorius taip pastabiai ir gyvai apie viską pasakoja, jog net stebėtis tenka. Tik reikia priminti, kad rašytojas į smulkmenas nesileidžia; jis vis randa naujų dalykų iškelti...

Kiek Tolstojaus kūrinys realistinio pabūdžio, tiek indų rašytojo apsakymai mums atrodo lyg tolima pasaka. Tai ir nesuprantama — Tagorė ne mūsų pasaulio žmogus. Šiuose trijuose kūrinėliuose, be įdomaus, poetiško, Indijos padangę primenančio pasakojimo, yra iškelta įdomių ir net mums aktualių problemų.

Aug. R.

Abdul—Kazim—Manzur'as **(Firdusis). Rustemas ir Zorabas.** Versta Panevėžio gimnazistų. Vertimą taisė G. Petkevičiūtė (Bitė) ir St. Dabušis. „Spaudos Fondo“leid. 1931 m. 139 p. Kaina 2 litai 50 centų.

Šis vertimas yra tik maža dalelė iš garsaus persų poeto Firdusio „Šachnamės“. Ta knyga yra didžiausias pasauly epas, nes ji turi 120 tūkstančių eilučių — beveik 10 sykių ilgesnė už Homero „Odisėją“. Pats Firdusis gyveno maždaug prieš 900 metų ir yra vienas iš aukščiausiai iškilusių poetų. Su jo kūryba turėtų būti tinkamai susipažįstama ir mūsų mokyklose. Tik tam skersai kelio stoja viena kliūtis — nieko iš jo poezijos savo kalba nebuvom išsivertę. Taigi dabar „Rustemo ir Zorabo“ vertėjai tą kliūtį pašalino.

Šioj didžiojo epo dalyje yra atvaizduota Rustemo kova su savo sūnumi Zorabu. Kova baigiasi sūnaus mirtimi. Toks, dviem sakiniais atpasakotas „Rustemo ir Zorabo“ turinys. Šiaip visa knyga labai įdomi, nes čia randam daug visokių atsitikimų, labai gyvai atpasakotų, veiksmas eina nepaprastai greitu tempu. Taip pat gėrimės galinga autoriaus vaizduote, kuri poetiškai išpuošia visą kūrinį, stebimės gražiais vaizdais, puikiais, dar mums niekad negirdėtais palyginimais. — Žodžiu, visos tos ypatybės padaro tai, kad „Rustemą ir Zorabą“ atsidėjęs perskaitai vienu prisėdimu.

Aug. R.

Atsiųsta paminėti

Rinktinės žydų apysakos. Išvertė O. Finkelšteinas, Ch. Lemochėnas, G. Zimanas. „Spaudos Fondo“ leid. Kaunas 1931, 232 p. Kaina 3 lt.

E. Kaestner. **Emilis ir jo žvalgai.** Vertė Pr. Mašiotas. „Spaudos Fondo“ leid. Kaunas, 1931 m. 172 p. Kaina 2,50 lt.

Rudolfo Blaumanio. **Indranai.** Penkių veiksmų drama. Iš latviško vertė A. Domantas—Sakalauskas. „Vairo‘ b-vės leid. Kaunas, 1931 88 p. kaina 2 l.

D. J. Leimonas. **„Pavasario“ Sąjungos istoriniai bruožai“.** Išleido „Pavasario Sąj. C. Valdyba. Kaunas, 1931. 47 p. Kaina 50 c.

P. Rūtelionienė. **Klaikuma.** Romanas II tomas. „Vairo“ b-vės leid. 1931, 322 p. Kaina 3,50 lt.

Tėvas Faberis Filipinas. **Gerumas.** Vertė kun. P. L. 2 leidimas. Red. K. M. Vaitkus. Šv. Kazimiero Dr-jos leid. Nr. 491. Kaunas. 1931 50 p. Kaina 50 c.

Kun. D. Pocius. **Ligonių prietelis.** Antras pat. leid. Šv. Kazimiero Dr-jos leid. Nr. 483. Kaunas, 1931. 206 p. Kaina 2,50 c.

Vasario 16-ji. Lietuvos nepriklausomybės 13-kos metų sukaktuvėms paminėti. Redagavo V. Daudzvardas. Lietuvos Šaulių Sąj. leid. Kaunas, 1931. 104 p. Kaina 2 lt.

Atsak. red. A. VAIČIULAITIS. **Redaguoja A. MACEINA.**

Akc. „Žaibo“ B-vės spaustuvė Kaune, Duonelaičio g-vė 24. Karo cenzūros leista

„Ateities“ kaina: Lietuvoje metams 15 lt., pusm. 8 lt. Moksleiviams: metams 6 lt., pusm. 3 lt. Užsieny: metams 20 lt. pusm. 10 lt. Atskiras numeris 1,75 lt.

„ATEITIES“ Administracija pritrūko š. m. „Ateities“ 1 Nr.

ir

„Ateities Spindulių“ adm-cija pritrūko š. m.

„Ateities Spindulių“ 2 Nr.

Kas tų numerių turėtų atliekamų, prašome pasiųsti minėtoms adm-joms adresu: **Kaunas, Laisvės Al 3.**

Neatidėliok įsigyti

V.yt. Valiukevičiaus redaguotą katalogą

„SKAITYTINOS KNYGOS“

kurs reikalingas kiekvienam ateitininkui, norinčiam susirasti šaltinius savo pasaulėžiūrai giliinti.

Sukrauta **Ateitininkų Spaudos Administracijoje, Kaunas, Laisvės Alėja 3.** Knygynams ir platintojams duodama dideli nuošimčiai. Atskiri asmens, imą už gyvus pinigus ne mažiau kaip po 5 egz., gauna knygą po 2 lt. su persiuntimu.

Jaunoji drauge! Žengiant į gyvenimo rytą, būtinai reikalingas geras ir prityręs draugas—patarėjas. Juo geriausiai gali tikti jau vienuoliktus metus einąs įdomus ir aktualiausiais gyvenimo klausimais atsiliepiąs moterų žurnalas

„NAUJOJI VAIDILUTĖ.“

Todėl nė viena moksleivė negali likti 1931 m. be **vienintelio savo** žurnalo. Moksleivėms žurnalas kainuoja **met. 5 lit.**

Adresas: «N. V» administracijai Kaune, Laisvės Al. 3.

Dabar jau žinosim, kad

visi bet kurių praėjusių metų «Ateities» n-riai tekaštuoja po 50 centų sąsiuvinis! Tik jubiliejiniai n-riai — 1925 m. ir reorg. konferencijai paminėti 1927 m. — po 1 lt.

Paskubėkit pasinaudoti tokia reta proga ir papildyti savo komplektus arba, kas jų neturi, ir visai naujai juos įsigyti. «Ateities» kai kurių n-rių yra **net iš 1911 m.**

Persiuntimui tereikia pridėti 10 ct. kiekvienam sąsiuviniui.

Užsakymus nemažesnei kaip 5 lt. sumai Adm-ja pasiunčia savo kaštu.

Kreipkitės, rašykit kuo greičiau į **«Ateities» Admin-ciją, Kaunas, Laisvės Al.** 3 ir mielai Jums tuojau patarnaus.

Dabar visi skaito tik

didžiausią ir įdomiausią Lietuvos dienraštį

„RYTĄ"

kuris nuo vasario 1 d. eina iliustruotas 8 puslapių kasdien, šeštadieniais — 10-12 pusl., o prieš didesnes šventes — 18 pusl. Penktadieniais studentų skyrius — „Akademiškas Gyvenimas", šeštadieniais — „Moterų Skyrius", kuriuose nagrinėjami specialūs klausimai. „Rytas" duoda visada įdomią dailiosios literatūros atkarpą. „Ryto žinios greitos ir teisingos.

Adresas: Kaunas, Duonelaičio g. 24

Kaina: mėn. — 5 lt metams 50 lit

Smagu ir naudinga skaityti

įdomias, lavinančias ir vaizduotę turtinančias knygas. Dėl lakios fantazijos Jules Verne'o ir Mayne Reido kūriniai yra jaunimo daugiausia skaitomi. Naujausi lietuvių kalba tų autorių veikalai yra:

Jules Verne'o **Už 20.000 mylių** ir

Mayne Reydo **Kalnas Atsiskyrėlis.**

Abi knygos daugiau kaip po 200 pusl ir kaštuoja po 3 litus. Reikalaukite visuose knygynuose.